

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Jiří Padevět, literární a mediální průvodce 2. světovou
válkou**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Lucie Vostřelová

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Jana Čeňková, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. května 2019

Lucie Vostřelová

Bibliografický záznam

VOSTŘELOVÁ, Lucie. *Jiří Padevět, literární a mediální průvodce 2. světovou válkou*. Praha, 2019. 135 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jana Čeňková, Ph.D.

Rozsah práce: 183 389 znaků

Anotace

Cílem této diplomové práce je představit osobnost a literární i mediální tvorbu Jiřího Padevěta, badatele, spisovatele, ředitele nakladatelství Academia a držitele několika cen včetně Magnesie Litery, který se věnuje zejména období druhé světové války na českém území. V teoretické části je zařazeno přehledné shrnutí dění na území protektorátu v letech 1939–1945, v němž jsou zahrnuta stanoviska Jiřího Padevěta k některým dějinným událostem. Tato kapitola celou práci zasazuje do kontextu, ale také připomíná letošní 80. výročí okupace nacistickým Německem a vzniku protektorátu Čechy a Morava. Jedna z teoretických kapitol se věnuje žánru literatury faktu, k níž řadíme především autorovy historické průvodce. Nedílnou součástí je také biografie Jiřího Padevěta, která mapuje jeho život od dětství až po současnost. Diplomová práce představuje průvodce, beletrii i internetový seriál *Krvavá léta* na portálu Stream.cz z tvorby Jiřího Padevěta. Praktická část se detailněji zaměřuje na čtyři vybraná díla Jiřího Padevěta, která jsou i s jejich kritickými ohlasy interpretována. Součástí práce je také rozhovor s Jiřím Padevětem.

Annotation

The aim of this diploma thesis is to introduce the personality and literary and media production of Jiří Padevět, researcher, writer, director of publishing house Academia and the holder of several awards including Magnesia Litera who devotes himself particularly to the period of the Second World War in Czech territory. Theoretical part includes concise summary of events in the protectorate from 1939 to 1945. There are included Jiří Padevět's viewpoints regarding several historical events. This chapter establishes a context for the entire thesis while also commemorating this year's 80th anniversary of the occupation by Nazi Germany and the creation of the Protectorate of Bohemia and Moravia. One of theoretical chapters is dedicated to non-fiction genre to which author's historical guides are mainly assigned. Integral part is also Jiří Padevět's biography, which maps his life from childhood to the present day. This diploma thesis presents guides, fiction books and web series *Bloody years* on web portal Stream.cz from the output of Jiří Padevět. Practical part

focuses in detail on four selected works of Jiří Padevět which are interpreted even with their critical responses. Part of this thesis is also an interview with Jiří Padevět.

Klíčová slova

Jiří Padevět, druhá světová válka, protektorát Čechy a Morava, literatura faktu, průvodce, recenze

Keywords

Jiří Padevět, the second world war, Protectorate of Bohemia and Moravia, non-fiction genre, guide, reviews

Title

Jiří Padevět, Literary and Media Guide to the Second World War

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Janě Čeňkové, Ph.D., za cenné odborné rady, které mi vstřícně poskytovala při zpracování této diplomové práce. Mé poděkování patří také Jiřímu Padevětovi za osobní přístup při našem společném rozhovoru a za konzultaci celé práce.

Obsah

Úvod	9
1 Historický kontext	11
1.1 Okupace Čech a Moravy	11
1.2 Fungování protektorátní a německé vlády	14
1.2.1 Protektorátní vláda	14
1.2.2 Německá vláda na území protektorátu	19
1.3 Atentát na Reinharda Heydricha	24
1.4 Germanizace	28
1.5 Československý odboj	31
1.6 Pražské povstání a konec protektorátu	33
2 K pojmu literatura faktu	36
3 Představení periodik a webů použitých v práci	42
3.1 Kulturní a literární periodika	43
3.2 Literární web	48
3.3 Weby denního tisku	49
3.4 Společensko-politický týdeník a historický sborník	50
4 K osobnosti a tvorbě Jiřího Padevěta	51
4.1 Biografie a tvorba	51
4.2 Způsoby referování o druhé světové válce	58
4.2.1 Průvodce dějinnými místy	58
4.2.2 Beletrie	61
4.2.3 Online seriál <i>Krvavá léta</i>	62
5 Interpretace vybraných děl Jiřího Padevěta a jejich kritických ohlasů	63
5.1 K pojmu obsahová analýza	64
5.2 Interpretace díla <i>Průvodce protektorátní Prahou</i> a jeho kritických ohlasů	65
5.2.1 Interpretace díla	65
5.2.2 Analýza kritických ohlasů v médiích	67
5.3 Interpretace díla <i>Krvavé finále</i> a jeho kritických ohlasů	74
5.3.1 Interpretace díla	74
5.3.2 Analýza kritických ohlasů v médiích	77
5.4 Interpretace díla <i>Poznámky k dějinám</i> a jeho kritických ohlasů	80
5.4.1 Interpretace díla	80
5.4.2 Analýza kritických ohlasů v médiích	82

5.5	Interpretace díla <i>Ostny a oprátky</i> a jeho kritických ohlasů	85
5.5.1	Interpretace díla	85
5.5.2	Analýza kritických ohlasů v médiích	88
Závěr	94
Prameny	98
Literatura	98
Seznam příloh	116
Přílohy	117

Úvod

Když jsem skoro až s podivem zjistila, že se zatím žádná akademická práce nevěnovala životu a dílu Jiřího Padevěta, badatele, spisovatele, držitele několika literárních cen včetně Magnesie Litery a ředitele nakladatelství Academia, bylo o tématu mé diplomové práce rozhodnuto. Jiří Padevět se ve svých průvodcích i beletristických knihách zaměřuje především na období protektorátu Čechy a Morava. Autor seznamuje nejen s všeobecně známými událostmi a osobnostmi, ale také s příběhy obyčejných, ale neméně důležitých lidí, kteří se podíleli na psaní velké historie. Padevět je velmi aktivním spisovatelem – jen v minulém roce vydal čtyři publikace. Jsem si jistá, že jeho osobnost i aktivity, kterými popularizuje moderní historii, ať už jsou to knihy, internetový seriál nebo besedy, si zaslouží prostor, který diplomová práce nabízí. Považuji také za důležité připomenout letošní 80. výročí okupace českých zemí nacistickým Německem a s tím spojený vznik protektorátu.

Cílem této diplomové práce je především představit osobnost Jiřího Padevěta a jeho tvorbu. Proto bude sestavena přehledná biografie pojednávaného autora. Zmíněny budou způsoby, jakými Padevět referuje o druhé světové válce. Práce seznámí s jeho knižní tvorbou, a to jak s průvodci, tak beletrií, již Padevět neobvyklým způsobem připomíná dění v protektorátu a stává se tak literárním průvodcem druhou světovou válkou. Kromě toho práce zmíní online seriál *Krvavá léta* na Stream.cz, v němž Jiří Padevět zastává funkci skutečného, avšak v tomto případě mediálního průvodce nejen válečnými příběhy. Uveden bude také historický kontext druhé světové války na českém území, a to nejen z důvodu již zmíněného 80. výročí od vzniku protektorátu, ale především proto, že toto období je klíčové v tvorbě Jiřího Padevěta. Považuji za vhodné připomenout tuto nedávnou historii jejím shrnutím a dodat tak celé práci ucelený kontext. I v této části práce však budou stěžejním zdrojem díla Jiřího Padevěta a jeho osobní stanoviska k některým dějinným událostem. V teoretické části zmíním také žánr literatury faktu, do kterého lze zařadit historické průvodce autora.

Detailněji se budu v praktické části práce věnovat čtyřem vybraným dílům Jiřího Padevěta a jejich kritickým ohlasům. Interpretovány budou dvě beletristické knihy, konkrétně *Poznámky k dějinám* (2014) a *Ostny a oprátky* (2018), a také dva průvodce, *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé* (2013) a *Krvavé finále: jaro 1945 v českých zemích* (2015). V teoretické části představím jednotlivá periodika a weby, ve kterých kritiky

na vybraná díla vyšly. Především pro analýzu kritických ohlasů si pokládám několik hypotéz, které následně ověřím a v závěru celé práce vyhodnotím.

První hypotéza říká, že nejvíce recenzí na díla Jiřího Padevěta se zaměří na *Průvodce protektorátní Prahou*, který získal několik literárních ocenění a který považuji za stěžejní milník životě spisovatele. Druhá hypotéza volně navazuje na první a stanovuje, že recenzenti se tomuto průvodci budou ve zvýšené míře věnovat až po obdržení ceny Magnésie Litery. Ve třetí hypotéze se domnívám, že recenzenti budou v jednotlivých dílech postrádat alespoň stručný historický kontext, a to spíše v beletrii než v průvodcích. Další hypotéza se zaměřuje na hodnocení kritiků, kteří ocení pečlivost, se kterou Jiří Padevět bádá a sestavoval jednotlivá hesla do rozsáhlých průvodců. Poslední hypotéza stanovuje, že se recenzenti budou ve většině aspektů shodovat a budou uvádět podobná stanoviska k jednotlivým dílům.

Součástí práce je rozhovor s Jiřím Padevětem. Cílem interview bylo získat informace, které budou nápomocným zdrojem pro některé části diplomové práce, zejména té o životě autora. Dalším záměrem rozhovoru bylo také poznat Jiřího Padevěta, o němž celá práce pojednává, pochopit blíže jeho tvorbu i osobnost a co nejdříve jej představit a vnést do práce kromě teorie a faktů také lidský aspekt.

Od schválených tezí se diplomová práce odchyluje jen minimálně. V kapitole, která představuje periodika a weby, v nichž se objevily ohlasy na vybraná analyzovaná díla Jiřího Padevěta, nebude zařazen měsíčník *Čtenář*, revue *Souvislosti* a webové portály *Lidovky.cz*, *Mediahub.cz* a *Vaseliteratura.cz*. Tyto změny nastaly zejména z toho důvodu, že pro analýzu děl byla místo původně zamýšlené publikace *Střepy času, krajiny, konspirací/Nalezený deník* (2015) vybrána kniha *Ostny a oprátky* (2018), která byla vydána až po schválení tezí a které se kritici věnovali v jiných než uvedených médiích. S první zmíněnou beletristickou knihou nebudu tedy v práci nijak blíže pracovat. Z knihy editorů Barbory Osvaldové, Radima Kopáče a kolektivu autorů *Rozhovory o interview* (2009) jsem využila teoretické znalosti při vedení osobního rozhovoru s Jiřím Padevětem. Další odchylkou od teze je nezařazení kapitoly o vzpomínkové próze, nýbrž pouze o literatuře faktu, kterou považuji za příhodnější k tvorbě Jiřího Padevěta.

1 Historický kontext

Druhá světová válka sice neměla z historického hlediska dlouhého trvání, přesto toto šestileté období ovlivnilo země celého světa včetně Československa. Vzhledem k tomu, že se Jiří Padevět ve své tvorbě věnuje především dění na území protektorátu Čechy a Morava, zaměřím se na něj i v této kapitole. Historie druhé světové války na území protektorátu je velmi obsáhlá, proto budu v této části práce akcentovat hlavně ta témata a jména osobností, která v knihách Jiřího Padevěta a online pořadu *Krvavá léta* převažují. Tuto kapitolu píši již na základě prostudované tvorby Jiřího Padevěta, ať už jeho knih či online seriálu, z nichž budu z velké části čerpat. Uvedu také u některých dějinných událostí stanoviska samotného Jiřího Padevěta.

1.1 Okupace Čech a Moravy

Čechy a Morava byly důležitým cílem nejen pro nacisty v letech 1938 a 1939, ale „obecně pro německé nacionalisty již od první poloviny 19. století“. Ti „vnímali český prostor především jako nepříjemný výběžek či klín slovanského osídlení (...) jinak obývaného převážně Němci“.¹ V té době bylo několik německojazyčných prostorů rozmístěných na desítkách území mezi Francií a Uherskem, které všenněmecké hnutí toužilo ovládnout a sjednotit v jednu velkou zem. Prvotní myšlenka směřovala k „vytvoření velké střeoevropské německojazyčné zóny volného obchodu a jednotného celního prostoru, podpořené vybudováním celoněmecké železniční sítě“.² Takovéto velké Německo se pak mělo hospodářsky i mocensky rozvíjet a uzavřít se před „hospodářskou konkurencí (zejména Velkou Británií a Francií)“.³ Nejen obsazení německojazyčného českého pohraničí, ale celých českých zemí bylo v letech 1812–1918 součástí tohoto velkého plánu. „V žádném případě se nejednalo o myšlenku, se kterou by přišli až nacisté.“⁴ Více než sto let spolu sváděla boj národní hnutí české a všenněmecké o ovládnutí českých zemí. Důležité bylo především získat podporu českých obyvatel, jazykovou převahu a vliv nad místní státní správou.⁵ Milan Kundera na IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů řekl, že „existence českého národa nebyla totiž nikdy samozřejmostí a právě nesamozřejmost patří k jejím nejvýraznějším určením“. Ve svém projevu z roku 1967 také shrnuje,

¹ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 12–14.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

⁵ Tamtéž.

že „Čechové střídali v dějinách údobí bdění s údobím spánku, některé podstatné vývojové fáze evropského ducha promeškali a museli si evropský kontext vždy znovu sami zprostředkovávat, osvojovat, vytvářet. Nic nikdy nebylo Čechům samozřejmou daností, ani jejich jazyk, ani jejich evropanství“.⁶

Zatímco doposud české země svoji kulturu, jazyk a území statečně bránily, ideu germanizace nakonec zrealizovali národní socialisté, tedy nacisté, kteří se od počátku 20. let minulého století spojovali v extremistické Nacionálně socialistické německé dělnické straně (NSDAP) v čele s Adolfem Hitlerem. Jejich radikální, rasistický politický program zůstal nezměněn až do května roku 1945.⁷ Mimo jiné si v něm kladli za cíl „sjednocení všech Němců a vznik Velkého Německa“ a definovali státního občana jako soukmenovce, který „je německé krve, bez ohledu na vyznání. Žádný Žid nemůže proto být soukmenovcem“.⁸ Národnost se dle Hitlerovy ideologie nehodnotila podle státní příslušnosti či používaného jazyka, ale dle „čistoty krve“, tedy ryze německého rodokmenu. Hitler definoval Němce jako nadřazenou rasu, která má přirozené právo ovládnout země obývané Slovany. Poněmčít ovšem chtěl pouze potomky „odnárodněných Němců a Germánů“, ostatní obyvatelé měli být vystěhováni nebo ponecháni jako pracovní síla.⁹

Německo si nejprve na základě Mnichovské dohody z 29. září 1938 přivlastnilo česká pohraniční území, v nichž převažovalo německy mluvící obyvatelstvo. Dohodu podepsali političtí zástupci Německa, Francie, Itálie a Velké Británie, nikoli však Československa. O několik měsíců později, přesně 14. března 1939, navštívil Berlín pomnichovský československý prezident Emil Hácha, který pod nátlakem a výhrůzkami nacistů přistoupil na Hitlerovy podmínky a podepsal připravenou deklaraci. Jen o dvě hodiny později už vstupovala německá vojska na česká území, a to nejen do pohraničí, ale i do vnitrozemí.¹⁰ Hácha ještě telefonicky informoval českou stranu a nařídil jí, aby česká armáda nekladla žádný odpor německým vojskům a řídila se jejich pokyny.¹¹ *Lidové noviny* 16. března 1939

⁶ KUNDERA, Milan. In: *IV. sjezd Svazu československých spisovatelů (Protokol): Praha 27.–29. června 1967*. Praha: Československý spisovatel, 1968, s. 23–24.

⁷ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 17–19.

⁸ Program NSDAP: 24. února 1920. *Holocaust* [online]. 21. 8. 2011 [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/zdroje/dokumenty/antisemitismus/nacisticky-antisemitismus-a-rasismus/program-nsdap/>

⁹ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 17–19.

¹⁰ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Tragický osud prezidenta Emila Háchy – Svému národu obětoval zdraví i pověst. In: *Stream* [online]. 2019, 4. února 2019 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10030014-tragicky-osud-prezidenta-emila-hachy-svemu-narodu-obetoval-zdravi-i-povest>

¹¹ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 67.

informovaly, že „klid nebyl nikde porušen, obyvatelstvo až na drobné izolované příhody zachovalo vzornou kázeň“. ¹² Ještě v noci na 16. března přijel Adolf Hitler na Pražský hrad, dříve než prezident Emil Hácha, a podepsal zde výnos o vzniku státního útvaru protektorátu Čechy a Morava, a tedy zániku samostatného československého státu. Oficiálně jej v rozhlase vyhlásil německý ministr zahraničí Joachim von Ribbentrop. ¹³ Projev pronesl tentýž den také prezident Emil Hácha: „Po delším rozhovoru s říšským kancléřem, po zjištění situace rozhodl jsem se prohlásiti, že odevzdávám osud českého národa a státu s plnou důvěrou do rukou Vůdce německého národa.“ ¹⁴ Nad Pražským hradem zavlála vlajka s hákovým křížem a osud českých zemí byl na následujících šest let zpečetěn.

Ještě před vznikem protektorátu ale byly české a slovenské země spojeny do celku, který se nazýval Československo. Proto je důležité alespoň stručně zmínit kromě osudu Čech a Moravy také vznik samostatného Slovenského státu. Za rozpadem dvacet let fungujícího Československa stál především Adolf Hitler. Ten tlačil na slovenské politiky, aby vyhlásili samostatnost. Mělo to ale vypadat tak, že se Československo rozpadá kvůli vnitřním vzájemným neshodám. Hitler pozval do Berlína nejprve Karola Sidora, předsedu slovenské autonomní vlády, ten ale pozvání odmítl, a tak se s Hitlerem vydal jednat o odtržení Slovenska z ČSR Josef Tiso. Ten nerozhodoval sám, ale svolal Slovenský sněm, který nakonec 14. března 1939 samostatnost Slovenského státu kladně odhlasoval. ¹⁵ Jak informovaly *Lidové noviny* 15. března 1939, „předsednictvo sněmu jako jediný ústavní a zákonný representant samostatného Slovenského státu jmenovalo hlavou státu dr. Josefa Tisa, který se zároveň stává předsedou nové slovenské vlády“. ¹⁶ Tiso odtržení Slovenska

¹² České země obsazeny: Českému národu zajištěn autonomní vývoj a národní svěbytnost - Klid v Praze a všude jinde. *Lidové noviny*. 1939, roč. 47, č. 137, s. 1.

¹³ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 55.

¹⁴ Projevy prezidenta Emila Háchy v letech 1939–1944. In: *Český rozhlas: Archiv rozhlasu* [online]. ©1997-2019, 15. března 2013 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/archiv/rozhlasovyrok/_zprava/projevy-prezidenta-emila-hachy-v-letech-1939-1944--1187783

¹⁵ KOVÁČOVÁ, Viera. SLOVENSKÁ REPUBLIKA 1939–1945. In: CHYTKA, Stanislav a kol. *Ružomberská vzbuřba 1939: Zborník vystúpení zo seminára 11. júna 1999*. Ružomberok: Okresný výbor Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, 2000, s. 12–21. Dostupné také z: <http://www.ružomberskavzbura.wz.cz/download/zbornik.pdf>

¹⁶ Slovensko samostatným státem: Rozhodnutí slovenského sněmu - Dr. Tiso hlavou státu a předsedou vlády. *Lidové noviny*. 1939, roč. 47, č. 135, s. 1.

sice obhajoval, ale „muselo mu být jasné, že Hitler to tak chce a on jen souhlasil“.¹⁷ Nakonec podepsal řadu ponižujících slovensko-německých smluv a akceptoval vstup Slovenska do války proti Polsku.¹⁸ Po konci války v květnu 1945 bylo obnoveno Československo a s ním také ministerstvo zahraničních věcí, které bylo v protektorátu zrušeno.¹⁹

1.2 Fungování protektorátní a německé vlády

Ihned po vzniku protektorátu začaly na tomto území koexistovat systémy jak německého, tak českého práva. Fungovaly dvě oddělené struktury českých a německých institucí a státní správy. Zatímco pro německé občany platila německá práva, čeští občané podléhali oběma právním a museli říšským představitelům, institucím a pravidlům projevovat úctu. „Lze konstatovat, že protektorát se stal součástí Německé říše.“²⁰ Ještě 16. března vydal Hitler výnos o protektorátu Čechy a Morava, který byl tentýž den otisknut v *Lidových novinách* (viz příloha č. 1), o den později v *Národních listech* nebo agrárním deníku *Venkov*. Jeho obsah vysílal také rozhlas z Vinohradské ulice²¹, odkud se s ním seznámil i Emil Hácha.²² Z tohoto výnosu bylo jasné, že říšskoněmecké úřady budou těm protektorátním nadřazené.

1.2.1 Protektorátní vláda

Ve funkci takzvaného protektorátního prezidenta zůstal Emil Hácha, který převzal zodpovědnost za naši zemi místo Edvarda Beneše, který po přijetí Mnichovské dohody odletěl do Londýna, odkud řídil československý zahraniční odboj. Dle názoru Jiřího Padevěta měl Beneš spíše zůstat ve vlasti a nepředávat těžké břímě rozhodování Emilu Háchovi, který se pro mnohé „stal kapitulantom a později i zrádcem“.²³ Hlava protektorátu

¹⁷ KOVÁČOVÁ, Viera. SLOVENSKÁ REPUBLIKA 1939–1945. In: CHYTKA, Stanislav a kol. *Ružomberská vzbura 1939: Zborník vystúpení zo seminára 11. júna 1999*. Ružomberok: Okresný výbor Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, 2000, s. 12–21. Dostupné také z:

<http://www.ružomberskavzbura.wz.cz/download/zbornik.pdf>

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ 1945: Obnova diplomacie nezávislého Československa. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. MZV ČR [cit. 2019-03-19]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/historie_a_osobnosti_ceske_diplomacie/kveten_1945_obnova_diplomacie.html

²⁰ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 91–96.

²¹ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 401.

²² BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 27.

²³ MUSIL, Petr. Rozhovor TÝDNE: Mnichov 1938: Mluvme o hrdinství, ne o kapitulaci. In: *Týden* [online]. ©2006-2019, 22. 9. 2018 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/mnichov-1938-mluvme-o-hrdinstvi-ne-o-kapitulaci_496126.html

potřebovala „pro výkon svého úřadu důvěry Vůdce a říšského kancléře“.²⁴ Jako zástupce říšských zájmů jmenoval Hitler říšského protektora, který měl za úkol kontrolovat, zda je „dbáno politických směrnic Vůdce a říšského kancléře“.²⁵ Prezidentovi sice byly při oficiálních událostech přiznávány náležející pocty, jeho pravomoci byly ale malé. Nemohl například ani jmenovat ministry. Tuto funkci převzal říšský protektor.²⁶ Háchovo postavení se razantně zhoršilo v roce 1942, kdy nastoupil do funkce zastupujícího říšského protektora Reinhard Heydrich. Po atentátu na Heydricha 27. května 1942 a jeho následné smrti 4. června 1942 přestal Háchu respektovat i Karl Hermann Frank, státní tajemník Úřadu říšského protektora. Prezident tíhu situace neunesl, zhoršil se také jeho zdravotní stav. Od roku 1943 se v podstatě přestal ukazovat na veřejnosti. Zůstal sice ve své funkci až do května 1945, ten samý měsíc byl ale v Lánech, kde přebýval, zatčen, převezen do Pankrácké věznice, kde nakonec 27. června umírá.²⁷

Když ještě nebylo jasné, jak bude vypadat koexistence české a německé vlády v protektorátu, příležitost vycítili čeští fašisté, kteří „chtěli ochromení státu využít k provedení puče“.²⁸ Jejich požadavky byly jasné – generál Radola Gajda, vůdce fašistické strany, měl převzít moc ve státě. Gajdovi ovšem konkurovaly organizace Vlajka a Akce národní obrody (ANO), které společně tvořily Český národní výbor (ČNV). Všichni ale po několika jednáních spojili síly a Gajda se stal předsedou ČNV. Jejich snahy dostat se k moci se nakonec rozplynuly 17. března 1939, kdy generál Johannes Blaskowitz, velitel okupačních vojsk v Čechách, uznal vládu Rudolfa Berana jako první oficiální protektorátní vládu. Po domluvě vyšších politiků včetně prezidenta Háchy se následně stanovila jediná politická reprezentace českého národa a politické hnutí, tzv. Národní souručenství (NS).²⁹ V něm měli kromě některých členů původní Vlajky³⁰ zastoupení rozmanité vrstvy českého lidu bez rozdílu politické či sociální příslušnosti. 21. března 1939 Emil Hácha rozpustil senát

²⁴ *Lidové noviny*. 1939, roč. 47, zvláštní vydání.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 108.

²⁷ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Tragický osud prezidenta Emila Háchy – Svému národu obětoval zdraví i pověst. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 4. února 2019 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10030014-tragicky-osud-prezidenta-emila-hachy-svemu-narodu-obetoval-zdravi-i-povest>

²⁸ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 32.

²⁹ Tamtéž, s. 32–35.

³⁰ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 59.

i poslaneckou sněmovnu a stanovil padesát osobností členy Výboru Národního souručenství.³¹ Zasedali v něm zemědělci, soukromí úředníci, státní zaměstnanci, řemeslníci nebo advokáti či profesori.³² Vláša měla za úkol spolupracovat a jednat s německými úřady, NS mělo řešit národní záležitosti českého lidu.³³ Do čela NS byl jmenován Adolf Hrubý. Výbor Národního souručenství se poprvé sešel 23. března 1939, kde Emil Hácha vyslovil cíle NS, tedy nejen stmelit český lid, ale také „udržovati dobré styky s německou národně-socialistickou stranou dělnickou“.³⁴ Další zasedání Výboru se konala například v pražském Rudolfinu³⁵, Obecním domě³⁶ nebo smíchovském Národním domě³⁷. Ústřední sekretariát NS sídlil v pražské Dušní ulici.³⁸ Výbor se postupně rozrůstal a v červnu 1939 čítal už 78 členů.³⁹ Ve funkci vedoucích Výboru NS se v průběhu jeho existence vystřídalo několik mužů.⁴⁰ Postupně ale NS ztrácelo důvěru německé strany. Nacistická zpravodajská služba Sicherheitsdienst ohodnotila fungování české vlády v září 1939 následovně: „Vláda hájí práva českého státu tvrdošijně... Při vši formální zdvořilosti narážejí opatření německé správy v českých vládních kruzích na stálý odpor, jenž musí být neustále překonáván zásahy říšského protektora.“⁴¹ Jako politická strana zaniklo Národní souručenství v roce 1943, fungovalo ale dále až do roku 1945 jako „politicko-propagandistická složka české části protektorátní správy“.⁴² Pod záštitou NS fungovala také tzv. Mládež Národního souručenství, v níž se shromažďovali chlapi a dívky ve věku 17 až 24 let. Jejich zájmem měl být hlavně sport a kultura.⁴³ Hnutí Národní souručenství si mimo jiné podmanilo také tisk. Vydalo usnesení, „podle něhož byl tisk zavázán službou NS – každé noviny tak musely

³¹ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 32–35.

³² PONECOVÁ, Andrea. Adolf Hrubý a Národní souručenství. In: *Sborník archivu bezpečnostních složek 8/2010*. Praha, 2011, s. 168.

³³ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 32–35.

³⁴ Presidentův projev k výboru Národního souručenství: Není doba k diskusi, nýbrž pro činy a práci. *Venkov*. Praha, 1939, roč. 34, č. 71, s. 3.

³⁵ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 192.

³⁶ Tamtéž, s. 197.

³⁷ Tamtéž, s. 533.

³⁸ Tamtéž, s. 128.

³⁹ PONECOVÁ, Andrea. Adolf Hrubý a Národní souručenství. In: *Sborník archivu bezpečnostních složek 8/2010*. Praha, 2011, s. 174.

⁴⁰ Tamtéž, s. 204.

⁴¹ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 58.

⁴² EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 117.

⁴³ PONECOVÁ, Andrea. Adolf Hrubý a Národní souručenství. In: *Sborník archivu bezpečnostních složek 8/2010*. Praha, 2011, s. 183.

mít od 1. dubna 1939 v podtitulu označení „List Národního souručenství“. Výbor NS zároveň stanovil obsahové směrnice, kterými se deníky měly řídit. *Lidové noviny* byly například zaměřeny na zahraničí, *Venkov* na zemědělství, *Národní noviny* na obchod, *Lidové listy* zase na katolické záležitosti. Žádnou administrativní činnost v novinách pak nesměli zastávat Židé.⁴⁴

V průběhu války se vystřídal několik členů vlády včetně jejích předsedů. Již zmíněná Beranova vláda podala 27. dubna 1939 na Pražském hradě demisi a společně s nástupem říšského protektora Konstantina von Neuratha byla jmenována nová, jíž předsedal Alois Eliáš.⁴⁵ Kromě ministerstva zahraničních věcí fungovala všechna ostatní ministerstva nadále.⁴⁶ V roce 1942 ale jmenoval Reinhard Heydrich ke každému ministrovi protektorátní vlády německého generálního zástupce.⁴⁷ Kromě toho vydal Heydrich hned po svém příjezdu příkaz k zatčení předsedy vlády Aloise Eliáše za podílení se na protinacistickém odboji. Gestapo tak učinilo 27. září 1941.⁴⁸ Eliáš podstoupil několik výslechů v Petschkově paláci, sídle gestapa, a jen o několik dní později byl odsouzen k trestu smrti. Trest se ale nakonec oddálil, a tak se Eliášovi povedlo propašovat z pankrácké věznice několik motáků pro svoji rodinu. Po atentátu na Heydricha byl proces urychlen a pro výstrahu bylo popraveno několik odsouzených včetně Aloise Eliáše.⁴⁹ Zemřel 19. června 1942 na pražské Kobyliské střelnici.⁵⁰ Po zatčení Eliáše byl protektorát bez funkční vlády. „Nahradily ji instituce, které byly pokládány za spolehlivější, totiž státní prezident a odbory.“⁵¹ Novou protektorátní vládu jmenoval Hácha na nařízení Heydricha až v lednu 1942. V jejím čele stál Jaroslav Krejčí.⁵² Tato vláda se měla stát „zcela poslušnou nařízení protektora“⁵³, měla být

⁴⁴ PONECOVÁ, Andrea. Adolf Hrubý a Národní souručenství. In: *Sborník archivu bezpečnostních složek 8/2010*. Praha, 2011, s. 176.

⁴⁵ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 58.

⁴⁶ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 109.

⁴⁷ Tamtéž, s. 178.

⁴⁸ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 35.

⁴⁹ ŠLEHOFER, Lukáš. Alois Eliáš (29.9.1890–19.6.1942). In: *Informační centrum vlády* [online]. ©2012–2016, 29. 9. 2010 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://icv.vlada.cz/cz/tema/alois-elias-29-9-1890---19-6-1942-76432/tmplid-560/>

⁵⁰ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 488.

⁵¹ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 260.

⁵² EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 178.

⁵³ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 66.

jeho jakousi „prodlouženou rukou“.⁵⁴ Na začátku roku 1945 byla jmenována poslední protektorátní vláda vedená Richardem Bienertem.⁵⁵

Výraznou osobností protektorátu byl také Emanuel Moravec. Řadím ho vzhledem k jeho funkcím sice do podkapitoly o protektorátní vládě, svými názory a kolaborací s nacisty by se ovšem hodil spíše do kapitoly o německé vládě. Ještě před válkou byl Moravec podporovatelem Tomáše Garrigua Masaryka, vlastencem a odpůrcem československé kapitulace. Své postoje začal měnit po zklamání z přistoupení na podmínky Mnichovské dohody. Z oddaného vlastence se ještě v roce 1939 stal jeden z největších nacistických kolaborantů. V roce 1941 založil Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě. V něm se povinně sdružovala česká mládež, která byla vychovávána v nacistickém duchu.⁵⁶ Na vrchol své kariéry se ovšem dostal díky proslovu, který pronesl na pohřbu aktivistického novináře Karla Lažnovského⁵⁷, který zemřel v důsledku tzv. chlebičkové aféry.⁵⁸ Zde si ho všiml Heydrich a prosadil ho jako ministra školství a lidové osvěty. Moravec založil organizace, díky nimž se mu dařilo propagovat říšskou myšlenku prostřednictvím kulturních akcí a přednášek.⁵⁹ Moravcovo ministerstvo lidové osvěty dokonce přímo řídilo lidovýchovný měsíčník *Osvěta*.⁶⁰ Po smrti Reinharda Heydricha pronesl jeden ze svých kolaborantských projevů, v němž odsoudil atentát na říšského protektora, zhanil Benešovu činnost v exilu a vyzval k úctě a spolupráci s nacisty. Projev zakončil slovy: „Zdar našemu Vůdci Adolfu Hitlerovi!“⁶¹ Jeho řeči naslouchalo na Václavském náměstí více než 200 tisíc lidí.⁶² Zahraničnímu odboji, československé exilové vládě, kterou Moravec ve svém proslovu poškodil, se zdál být ministr dokonce tak nebezpečný, že vyslal do protektorátu výsadek s názvem Tin, jehož úkolem bylo provést atentát na Moravce. Ten se nakonec

⁵⁴ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 261.

⁵⁵ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 189.

⁵⁶ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Emanuel Moravec – Z bojovníka od Zborova nenáviděný kolaborant s nacisty. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 3. prosince 2018 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10028921-emanuel-moravec-z-bojovnika-od-zborova-nenavideny-kolaborant-s-nacisty>

⁵⁷ *Kati a blázni* [film]. Režie Petr Lokaj. Česko, 2009.

⁵⁸ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: „Chlebičková aféra“ Aloise Eliáše – Kolaborantské novináře pohostil chlebičky napuštěnými tyfem a tuberkulózou. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 4. března 2019 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10030512-chlebickova-afera-aloise-eliase-kolaborantske-novinare-pohostil-chlebicky-napustenymi-tyfem-a-tuberkulozou>

⁵⁹ *Kati a blázni* [film]. Režie Petr Lokaj. Česko, 2009.

⁶⁰ BRABEC, Jiří. Česká literatura v letech 1939–1945. In: MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV: Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 449.

⁶¹ Historická manifestace věrnosti Říši. *Lidové noviny*. 1942, roč. 50, č. 337, s. 1–3.

⁶² Tamtéž.

nevydařil.⁶³ Na konci války, přesněji 5. května 1945, přijela do Kolowratského paláce pro Moravce kolona několika vozů Schutzpolizei, která ho měla odvézt do bezpečí. Ten se na schodišti budovy pokusil o sebevraždu. To se mu ale nepodařilo. Kolona se tedy i s Moravcem vydala směrem k Černínskému paláci. Cestou využil vhodné příležitosti a střelou do hlavy se zabil.⁶⁴

1.2.2 Německá vláda na území protektorátu

Dobové deníky zprvu uklidňovaly český lid: „Zdůrazňuje se (...), že Německo omezí svůj zásah k nám na minimum, což se potvrzuje i existencí státního presidenta a vlastní české vlády.“⁶⁵ Netrvalo však dlouho a bylo jasné, že hlavní slovo v protektorátu nebude mít ani Národní souručenství, ani prezident Emil Hácha, nýbrž němečtí političtí zástupci. Zpočátku byly Čechy a Morava podřízeny vojenské správě. O zemskou správu na území Čech se staral generál Johannes Blaskowitz, na území Moravy generál Wilhelm List.⁶⁶ Se vznikem protektorátu naopak zanikla československá armáda. Její členové vzápětí vybudovali síť neozbrojené odbojové armády s názvem Obrana národa.⁶⁷

Hlavní slovo v protektorátu měl ale brzy říšský protektor. Jeho sídlem a centrem nacistické vlády byl po celou dobu války pražský Černínský palác.⁶⁸ Jako první funkci říšského protektora zastával bývalý německý ministr zahraničí Konstantin von Neurath.⁶⁹ 5. dubna 1939 se na Václavském náměstí konala vojenská přehlídka wehrmachtu, která oslavovala jeho příjezd.⁷⁰ Neurath byl ve svých krocích mírnější a zdrženlivější. Snažil se v českých zemích udržet klid a ukázat občanům, že se toho po okupaci příliš nezmění. Přísnějším a zarytějším nacistou byl naopak Karl Hermann Frank, státní tajemník Úřadu říšského

⁶³ *Kati a blázni* [film]. Režie Petr Lokaj. Česko, 2009.

⁶⁴ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Emanuel Moravec – Z bojovníka od Zborova nenáviděný kolaborant s nacisty. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 3. prosince 2018 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10028921-emanuel-moravec-z-bojovnika-od-zborova-nenavideny-kolaborant-s-nacisty>

⁶⁵ HALÍK, Rudolf. *Národ pohromadě. Venkov*. Praha, 1939, roč. 34, č. 70, s. 1.

⁶⁶ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 31.

⁶⁷ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 109.

⁶⁸ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Zlatý salón – Místo, odkud vládl Čechům Heydrich či K. H. Frank. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 6. listopadu 2017 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10019543-zlaty-salon-odkud-vladl-cechum-heydrich-ci-k-h-frank>

⁶⁹ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 97.

⁷⁰ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 289.

protektora, který zastupoval Neuratha v jeho nepřítomnosti.⁷¹ K. H. Frank zároveň zastával funkci vyššího velitele SS a policie v protektorátu.⁷²

Zlom pro říšského protektora nastal v říjnu a listopadu roku 1939, kdy docházelo k několika protinacistickým demonstracím.⁷³ K těm nejvýraznějším pak 28. října. Ať už v Melantrichově ulici, kde byli zraněni čtyři demonstranti, nebo v Žitné ulici, kudy procházel třítisícový průvod osob a kde byl zastřelen dělník Václav Sedláček a zraněno několik účastníků včetně Jana Opletala.⁷⁴ České i německé úřady o chystané demonstraci věděly. Výbor NS navrhoval, aby se toho dne Němci v Praze raději neukazovali, aby nedráždili Čechy.⁷⁵ Agrární deník *Venkov* vydal pouze stručné varování, že „kdo dobře myslí se svým národem, uposlechne výzvy svých lidí: Klidně do práce a po práci domů, do svých bytů a k rodinám, v pevné víře, že jedině kázeň, rozvaha a dbání příkazů zajistí osud náš tak, abychom mohli bezpečně věřit: Český národ žije a věčně bude žítí“.⁷⁶ Občané ale varování neuposlechli a 28. října se na různých místech Prahy shromažďovaly hloučky lidí, které se dostávaly do potyček s Němci.⁷⁷

Jan Opletal nakonec umírá na následky zranění 11. listopadu 1939 v pražské Všeobecné nemocnici.⁷⁸ Reakcí na jeho smrt bylo několik studentských nepokojů při samotném pohřbu. Adolf Hitler se rozhodl, že odpor českých občanů nadobro pozastaví a 17. listopadu byla vydána vyhláška, v níž se psalo, že „ačkoli bylo opětovně vážně varováno, pokouší se od nějaké doby skupina českých intelektuálů ve spolupráci s emigrantskými kruhy, menšími nebo většími akcemi odporu rušit klid a pořádek v Protektorátu Böhmen und Mähren. Při tom bylo zjištěno, že původci těchto aktů odporu jsou zvláště také na českých vysokých

⁷¹ *Kati a blázni* [film]. Režie Petr Lokaj. Česko, 2009.

⁷² EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 100.

⁷³ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Popraviště Ruzyně – Jak nacisti popravovali české studenty i generály. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 8. ledna 2018 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10020523-popraviste-ruzyne-poprava-deviti-predstavitele-studentskeho-svazu>

⁷⁴ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 416.

⁷⁵ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 102.

⁷⁶ 28. říjen budiž dnem práce a ukázněnosti. *Venkov*. 1939, roč. 34, č. 252, s. 2.

⁷⁷ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 103.

⁷⁸ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 399.

školách“.⁷⁹ Týž den byly vysoké školy uzavřeny, nacisté obsadili vysokoškolské koleje a skoro 2 000 studentů bylo odvezeno do ruzyňských kasáren. Devět z nich bylo nakonec pro výstrahu popraveno.⁸⁰ Dle Padevěta „šlo o to znemožnit přístup ke vzdělání Čechům“.⁸¹ Hlavním strůjcem těchto listopadových protistudentských akcí byl K. H. Frank. Ten o veškerých opatřeních rozhodl bez říšského protektora Konstantina von Neuratha, který byl v té době na návštěvě v Berlíně⁸² a který byl na vyhlášece o uzavření vysokých škol a zavraždění studentů podepsán.⁸³ Německá strana ale nemohla dát najevo, že je nejednotná a že jsou mezi říšským protektorem a jeho zástupcem jakékoli spory. Jak bylo v autoritativních režimech zvykem, Konstantin von Neurath byl nakonec v roce 1941 pro údajnou nemoc odeslán na zdravotní dovolenou.⁸⁴ 27. září to oznámil rozhlas a sdělil veřejnosti, že zastupujícím říšským protektorem se stává Reinhard Heydrich.⁸⁵

Po nástupu Heydricha se situace v protektorátu prudce zhoršila. Ihned po svém příjezdu do Prahy nechal na konci září roku 1941 v Černínském paláci zatknout generála Aloise Eliáše, pražského primátora Otakara Klapku a mnoho dalších.⁸⁶ Zároveň vydal nařízení, v němž si udělil pravomoc vyhlásit civilní výjimečný stav nad celým protektorátem. Následující den, 28. září 1941, tak učinil. Toto období se nazývá také jako „první heydrichiáda“. Pro protektorát to znamenalo, že „se lze odchýlit od platného práva“ a že říšský protektor může mimořádná oprávnění přenést „na orgány jemu podřízené“.⁸⁷ V platnost vstoupilo stanné právo. Rozsudky stanných soudů byly vykonány ihned.

⁷⁹ Vyhláška ze 17. listopadu 1939 o uzavření českých vysokých škol a popravě studentů. In: *Vojenský historický ústav Praha* [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/vyhlaska-ze-17-listopadu-1939-o-uzavreni-ceskych-vysokych-skol-a-poprave-studentu/>

⁸⁰ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Popraviště Ruzyně – Jak nacisti popravovali české studenty i generály. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 8. ledna 2018 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10020523-popraviste-ruzyne-poprava-deviti-predstavitele-studentskeho-svazu>

⁸¹ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 99.

⁸² *Kati a blázni* [film]. Režie Petr Lokaj. Česko, 2009.

⁸³ Vyhláška ze 17. listopadu 1939 o uzavření českých vysokých škol a popravě studentů. In: *Vojenský historický ústav Praha* [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/vyhlaska-ze-17-listopadu-1939-o-uzavreni-ceskych-vysokych-skol-a-poprave-studentu/>

⁸⁴ *Kati a blázni* [film]. Režie Petr Lokaj. Česko, 2009.

⁸⁵ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 401.

⁸⁶ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Zlatý salón – Místo, odkud vládl Čechům Heydrich či K. H. Frank. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 6. listopadu 2017 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10019543-zlata-salon-odkud-vladl-cechum-heydrich-ci-k-h-frank>

⁸⁷ Nařízení ze dne 27.9.1941 o vyhlášení civilního výjimečného stavu. In: *Epravo* [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 2019 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=9407&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Rozsudky smrti se pak vykonaly oběšením nebo zastřelením.⁸⁸ V prvních dvou dnech výjimečného civilního stavu bylo zastřeleno 404 lidí.⁸⁹ Svoji brutalitu a nekompromisnost ukázal Heydrich mimo jiné i tím, že byl hlavním strůjcem tzv. konečného řešení, tedy likvidace všech evropských Židů.⁹⁰ Už 27. srpna 1941 vydal výnos, v němž řekl, že „všechny štvané velebníčky, všechny protiněmecky zaměřené Čechy a Poláky, jakož i komunisty a podobnou sebranku je nutno zásadně umisťovat na delší dobu do koncentračních táborů“.⁹¹ Ve svém tajném inauguračním projevu z 2. října 1941 řekl, že Německo musí ovládnout východní prostory, které jsou osídleny Slovanů, kteří „se stanou pracovníky pro velké i kulturní úkoly (...), musí nám sloužit jako otroci“. Zároveň řekl, že se „českomoravský prostor nesmí nikdy ponechat v takovém stavu, který by umožňoval Čechům tvrdit, že to je jejich prostor. (...) Tento prostor se jednou musí stát německým a Čech tady nemá už koneckonců co pohledávat“.⁹² Vychytralou politiku prosazoval Heydrich u českých dělníků. Pracující lidé měli být budoucností pro zemi, která se brzy měla podmanit Německu. Za jejich práci pro Říši jim sliboval různé sociální výhody. Dostávali větší přiděly jídla či tabáku a rekreovali se v ozdravných centrech.⁹³ Asi třem tisícům dělníků a dělnic umožnil Heydrich odjet zdarma na dovolenou na zotavenou.⁹⁴

Je tedy zřejmé, že Heydrich se na rozdíl od jeho předchůdce Neuratha nebál brutálních a definitivních řešení a svoji nadvládu dával jasně najevo i protektorátním politikům. Symbolicky ji potvrdil v listopadu 1941, kdy převzal od prezidenta Háchy ve Svatováclavské kapli chrámu sv. Víta všech sedm klíčů od českých korunovačních

⁸⁸ Nařízení ze dne 27.9.1941 o vyhlášení civilního výjimečného stavu. In: *Epravo* [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 2019 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-asp/?Id=9407&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁸⁹ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 253.

⁹⁰ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Nacisté Reinhard a Lina Heydrichovi – Jejich honosné sídlo v Panenských Březanech obcházela smrt. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 22. října 2018 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10028326-naciste-reinhard-a-lina-heydrichovi-jejich-honosne-sidlo-v-panenskych-brezanech-obchazela-smrt>

⁹¹ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 178.

⁹² Projev Reinharda Heydricha o plánech na likvidaci českého národa v němčině. In: *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. 4. 6. 2004 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/historie_a_osobnosti_ceske_diplomacie/druha_svetova_valka_a_jejji_dusledky/dokumenty/projev_reinharda_heydricha_o_planech_na_1.html

⁹³ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Nacisté Reinhard a Lina Heydrichovi – Jejich honosné sídlo v Panenských Březanech obcházela smrt. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 22. října 2018 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10028326-naciste-reinhard-a-lina-heydrichovi-jejich-honosne-sidlo-v-panenskych-brezanech-obchazela-smrt>

⁹⁴ PADEVĚT, Jiří. *Dotek Anthropoidu*. Praha: Academia, 2017, s. 98.

klenotů.⁹⁵ Teror ale ukončil atentát, který vykonali 27. května 1942 Jozef Gabčík a Jan Kubiš z operace Anthropoid. Reinhard Heydrich umírá na následky zranění 4. června téhož roku.⁹⁶

Po smrti Heydricha usiloval o funkci říšského protektora Karl Hermann Frank. Jmenován byl ale nakonec 4. června 1942 vrchní velitel německé Pořádkové policie Kurt Daluege. Společně s Frankem se podíleli na teroru, který nastal po atentátu na Heydricha.⁹⁷ Velké změny ve funkci říšského protektora nastaly v srpnu 1943. Byl založen nový úřad státního ministra pro Čechy a Moravu, „který převzal většinu kompetencí od Úřadu říšského protektora“.⁹⁸ Ministrem byl jmenován K. H. Frank, který se tak stal vládcem českých zemí. Jeho sídlo bylo v pražském Černínském paláci.⁹⁹ Na místo Daluegeho byl v říjnu 1943 jmenován Wilhelm Frick.¹⁰⁰ Jeho uvítání bylo velkolepé – ve Španělském sále Pražského Hradu.¹⁰¹ Přesto v podstatě ihned po uvedení do funkce odjel do Německa a přenechal K. H. Frankovi volné pole působnosti.¹⁰² Ten pokračoval v politice nastolené Heydrichem. V nové funkci měl dokonce pravomoc rozhodovat o trestu smrti bez soudce.¹⁰³

Kromě Úřadu říšského protektora a tzv. oberlandratů, německých okresních úřadů, fungovala v protektorátu také ozbrojená organizace Schutzstaffel nebo samotná NSDAP.¹⁰⁴ Působilo zde také gestapo, tedy tajná policie nacistického Německa, které do protektorátu přišlo už 15. března 1939 spolu s německou armádou. V prvním týdnu zatkl 1 600 osob.¹⁰⁵ Řídící úřadovna pražského gestapa sídlila v pražském Petschkově paláci po celou dobu okupace. Zde docházelo k brutálním výslechům českých vlastenců a odbojářů, ale také různým udáním, například Karlem Čurdou, který vyzradil všechny spolupracovníky operace

⁹⁵ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 64.

⁹⁶ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 178.

⁹⁷ Tamtéž, s. 179.

⁹⁸ Tamtéž, s. 187.

⁹⁹ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Zlatý salón – Místo, odkud vládl Čechům Heydrich či K. H. Frank. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 6. listopadu 2017 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10019543-zlaty-salon-odkud-vladl-cechum-heydrich-ci-k-h-frank>

¹⁰⁰ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 40.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 76.

¹⁰² Tamtéž, s. 40.

¹⁰³ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 188.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 101–103.

¹⁰⁵ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 31.

Anthropoid.¹⁰⁶ Oficiálně zde bylo vyšetřováno 35 721 osob, přičemž poslední z nich je evidována ještě 4. května 1945.¹⁰⁷

1.3 Atentát na Reinharda Heydricha

Vzhledem k tomu, že Jiří Padevět věnoval dění okolo atentátu na Heydricha hned dvě publikace, průvodce *Anthropoid* (2016) a *Dotek Anthropoidu* (2017), považuji za důležité vymezit tuto tematiku v samostatné podkapitole. Jiří Padevět říká, že se v souvislosti s touto událostí nesprávně mluví o atentátu: „(...) to nebyl atentát, byla to vojenská operace provedená příslušníky pravidelné armády proti jinému příslušníku ozbrojených složek na základě rozkazu.“¹⁰⁸ Ještě konkrétněji to Padevět přibližuje, když říká, že ho spíše než samotný výraz „atentát“ pohoršuje slovní spojení „spáchali atentát“: „To používala nacistická propaganda a převzala to komunistická propaganda. Gabčík s Kubišem ani jejich podporovatelé nic nespáchali. Já se přikláním ke slovu útok. Slovo atentát má spíše negativní konotace. Atentát páchají většinou teroristé.“¹⁰⁹ Ať s tvrzením Jiřího Padevěta mohu jakkoli souhlasit, budu v práci nadále používat výraz „atentát“ z důvodu jeho ustálenosti v laické, ale i části odborné společnosti.

Teror a nadvládu Reinharda Heydricha se rozhodla ukončit operace Anthropoid. Plánovala se už na podzim 1941 ve Velké Británii.¹¹⁰ Není zcela jasné, kdo dal k zabití Heydricha příkaz, ale jisté je, že pověření skupiny Anthropoid znal Edvard Beneš.¹¹¹ Pro vykonání samotného atentátu byli vybráni Jozef Gabčík a Jan Kubiš. Prošli šestitýdenním výcvikem a brzy ráno 29. prosince 1941 seskočili společně s členy výsadkových operací Silver A a Silver B na území protektorátu. Gabčík s Kubišem dopadli nedaleko obce Nehvizdy. Gabčík si při seskoku zranil nohu, a tak se Kubiš sám vydal do nejbližší vesnice, kde zjistil, že se nacházejí sto kilometrů od původního plánovaného místa seskoku.¹¹² Ještě týž den

¹⁰⁶ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Pečkárna – Jak gestapo mučilo české vlastence. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 18. září 2017 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10018765-peckarna-jak-gestapo-mucilo-ceske-vlastence>

¹⁰⁷ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 241.

¹⁰⁸ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 58.

¹⁰⁹ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

¹¹⁰ PADEVĚT, Jiří. *Dotek Anthropoidu*. Praha: Academia, 2017, s. 7.

¹¹¹ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 300.

¹¹² PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Seskok Gabčíka a Kubiše – Výsadek Anthropoid zkomplikovala chybná navigace i Gabčíkovo zranění. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 29. prosince 2018 [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10029430-seskok-gabcika-a-kubise-vysadek-anthropoid-zkomplikovala-chybna-navigace-i-gabcikovo-zraneni>

odjeli oba parašutisté do Rokycan, kde je ubytoval odbojář Václav Stehlík a zajistil Gabčíkovi ošetření. Den po seskoku se parašutistům podařilo navázat spojení s domácím odbojem v Praze a zajistit si falešné doklady.¹¹³ Díky pomoci mnoha podporovatelů se Gabčíkovi a Kubišovi podařilo atentát naplánovat do detailů. František Šafařík, pracovník Hradu, umožnil parašutistům prohlédnout si místa, kterými Heydrich projížděl.¹¹⁴ Šafařík jim také přinášel pravidelné informace o Heydrichových cestách.¹¹⁵ Další podporovatelé jim poskytovali ubytování či stravu. Oldřich Frolík se zase staral o výzbroj a munici.¹¹⁶

Samotný atentát vykonali Gabčík a Kubiš 27. května 1942 v zatáčce mezi pražskými ulicemi Zenklova a V Holešovičkách. Černý Mercedes řídil Johann Klein, na místě spolujezdce seděl dle plánu Reinhard Heydrich. Jozef Gabčík namířil samopal proti vozu, ten se mu ale zasekl. Situaci zachránil Kubiš, který na vůz hodil bombu. Střepina zasáhla říšského protektora, který ještě stihl dvakrát vystřelit.¹¹⁷ Oba parašutisté se dali na úprk. Klein sledoval Gabčíka, který se pokusil ukrýt v řeznictví Františka Braunera. Ten na něj ale Kleina upozornil, a tak Gabčík utíkal pryč směrem k Vltavě.¹¹⁸ Brauner byl za svoji činnost následně odměněn 20 tisíci korunami. Finanční odměnu získalo i mnoho dalších osob, které pomáhaly při dopadení parašutistů.¹¹⁹ Jan Kubiš odjel na kole do Baťova obchodu v Libni, odkud se vydal pěšky do bytu rodiny Novákových. Jejich dcera Jindřiška poté zakrvácené kolo odvezla. Byla při tom spatřena dvěma ženami, které vše ohlásily na gestapu. Při identifikaci ale nakonec nebyla poznána.¹²⁰ Jiří Padevět ji považuje za hrdinku operace Anthropoid.¹²¹ Reinhard Heydrich byl okamžitě po útoku převezen náhodně projíždějící dodávkou do Nemocnice Bulovka. Zde byl ošetřen a operován, přesto

¹¹³ PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. *Anthropoid*. Praha: Academia, 2016, s. 14–16.

¹¹⁴ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 69.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 45.

¹¹⁶ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Oldřich Frolík – Jeden z největších hrdinů operace Anthropoid. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 5. března 2018 [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10023276-oldrich-frolik-jeden-z-nejvetsich-hrdinu-operace-anthropoid>

¹¹⁷ PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. *Anthropoid*. Praha: Academia, 2016, s. 14–16.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 139–141.

¹¹⁹ PADEVĚT, Jiří. *Dotek Anthropoidu*. Praha: Academia, 2017, s. 228–237.

¹²⁰ PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. *Anthropoid*. Praha: Academia, 2016, s. 139–141.

¹²¹ SLABÝ, Vladimír. Rozhovor se spisovatelem Jiřím Padevětem nejen o pozadí vojenské operace Anthropoid. In: *Městská část Praha 8* [online]. 2019, 22. 5. 2017 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.praha8.cz/Rozhovor-se-spisovatelem-Jirim-Padevetem-nejen-o-pozadi-vojenske-operace-Anthropoid.html>

4. června 1942 umírá „v důsledku poškození životně důležitých orgánů bakteriemi či jejich jedy“.¹²²

Protektorátní vláda byla nucena útok odsoudit. Prezident Hácha pronesl 30. května 1942 v rozhlase projev, který mu předem připravil Josef Kliment a Emanuel Moravec a v němž označil Beneše za nepřítele českého národa a obvinil ho z vraždy Heydricha.¹²³ Hácha v projevu řekl: „Tento stav zavinila politika dr. Beneše, který vždy stavěl zájmy demokraticko-židovského kapitalismu před potřeby naší národní budoucnosti. (...) Všechna česká krev dosud prolitá mohla být ušetřena, kdyby se nebyl vynořil znovu pan Beneš (...).“¹²⁴ Jako by Háchův projev na občany skutečně zapůsobil, 3. června se sešlo po předchozí výzvě 60 tisíc lidí na manifestaci na Staroměstském náměstí, kde promluvili protektorátní politici, kteří znovu odsoudili zahraniční činnost Edvarda Beneše. Jak psaly *Lidové noviny*, „projevy všech řečníků byly často přerušovány bouřlivými projevy souhlasu, vyjádřenými jak potleskem, tak výkřiky“.¹²⁵ Je však otázkou, do jaké míry občané projev skutečně vítali anebo k tomu cítili povinnost.

Ihned po útoku na protektora se říšská i protektorátní vláda snažila dopadnout pachatele atentátu. Deníky přinášely popis útočníků i věcí, které byly nalezeny na místě činu: lehký letní plášť z balonového hedvábí, aktovka z hovězí kůže, aktovka z krokodýlí kůže, béžová čepice z velbloudí srsti.¹²⁶ Veškeré předměty byly vystaveny ve výloze obchodního domu Baťa s otázkou „Kdo pozná zde vystavené věci?“¹²⁷ Na dopadení pachatelů byla vypsána odměna 10 milionů korun.¹²⁸ Později byla zvýšena na 20 milionů korun.¹²⁹ K. H Frank vyhlásil neprodleně civilní výjimečný stav a oznámil, že kdo jakkoli pomáhá atentátníkům a neoznámí to, bude i s celou rodinou zastřelen.¹³⁰ 3. července 1942 byl civilní výjimečný

¹²² PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. *Anthropoid*. Praha: Academia, 2016, s. 130–131.

¹²³ Projev státního presidenta dr. Háchy: Nepřátelé Velkoněmecké říše jsou také nepřáteli českého národa. *Lidové noviny*. 1942, roč. 50, č. 272, s. 1.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Celá Praha odsoudila Beneše. *Lidové noviny*. 1942, roč. 50, č. 279, s. 1.

¹²⁶ Popis pachatelů atentátu na Zastupujícího říšského protektora. *Venkov*. 1942, roč. 37, č. 128, s. 4.

¹²⁷ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 298.

¹²⁸ Výnos říšského protektora v Čechách a na Moravě o vyhlášení civilního výjimečného stavu. *Lidové noviny*. 1942, roč. 50, č. 267, s. 1.

¹²⁹ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 308.

¹³⁰ Výnos říšského protektora v Čechách a na Moravě o vyhlášení civilního výjimečného stavu. *Lidové noviny*. 1942, roč. 50, č. 267, s. 1.

stav zrušen. Stanné soudy ale fungovaly dále pro odsuzování činů spojených s atentátem.¹³¹ Většina podporovatelů parašutistů byla i se svými rodinami popravena. Jako jeden z mála se trestu smrti vyhnul již zmíněný pracovník Hradu František Šafařík, který přinášel parašutistům zprávy o cestách Reinharda Heydricha.¹³² Jen 28. května bylo stanným soudem odsouzeno k trestu smrti 1 357 osob.¹³³ Po atentátu na Heydricha nastal pro obyvatele protektorátu teror označovaný jako „druhá heydrichiáda“. Kromě poprav podporovatelů parašutistů byla na začátku června 1942 vypálena obec Lidice, 173 lidických mužů bylo popraveno, ženy a děti ve většině případů odvezeny do koncentračních táborů a zavražděny.¹³⁴ Podobný osud čekal také osadu Ležáky.¹³⁵

Jozef Gabčík a Jan Kubiš se mezitím od začátku června skrývali v pražském kostele sv. Cyrila a Metoděje. Společně s nimi se zde postupně shromáždilo dalších pět parašutistů z různých výsadek – Jaroslav Švarc, Josef Valčík, Jan Hrubý, Adolf Opálka a Josef Bublík. Staral se o ně především kaplan kostela Vladimír Petřek.¹³⁶ Nejen o jejich dopadení, ale také o dopadení podporovatelů atentátu a parašutistů se nakonec zasloužil Karel Čurda (původně z výsadku Out Distance), který 16. června 1942 všechny udal v Petschkově paláci.¹³⁷ Úkryt v kryptě kostela ale neznal.¹³⁸ Čurda se hned po udání pokusil o sebevraždu, avšak neúspěšně.¹³⁹ Poté přijal německé jméno Karl Jerhot a dle Padevěta byl velmi aktivním konfidentem.¹⁴⁰ Popraven byl až v dubnu roku 1947.¹⁴¹

Vojáci SS nakonec obklíčili kostel 18. června 1942. Téměř tři hodiny bojovali na kůru kostela s Opálkou, Kubišem a Bublíkem. Když všichni tři zemřeli, cílem se stala krypta

¹³¹ Výnos a nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě. *Lidové noviny*. 1942, roč. 50, č. 335, s. 1.

¹³² PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. *Anthropoid*. Praha: Academia, 2016, s. 32.

¹³³ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 317.

¹³⁴ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Nacistická důkladnost při vyhlazování Lidic – Obec měla být navždy vymazána z mapy protektorátu. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 11. června 2018 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10025662-nacisticka-dukladnost-pri-vyhlazovani-lidic-obec-mela-byt-navzdy-vymazana-z-mapy-protektoratu>

¹³⁵ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Vypálení osady Ležáky – Nacistické běsnění rozpoutala ukrytá vysílačka. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 25. června 2018 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10025967-vypaleni-osady-lezaky>

¹³⁶ PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. *Anthropoid*. Praha: Academia, 2016, s. 154–156.

¹³⁷ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 236.

¹³⁸ PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. *Anthropoid*. Praha: Academia, 2016, s. 44.

¹³⁹ Tamtéž, s. 180.

¹⁴⁰ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 91.

¹⁴¹ PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. *Anthropoid*. Praha: Academia, 2016, s. 180.

kostela, v níž se ukrývali zbylí čtyři parašutisté. Po několikahodinovém boji se zastřelili.¹⁴² Jejich těla byla vynesena před kostel a identifikována Karlem Čurdou a odbojáři, kteří byli zatčeni po Čurdově udání. Nacisté, v čele s K. H. Frankem, si nad mrtvými těly parašutistů připili koňakem a pohostili se chlebičky na oslavu.¹⁴³ Těla parašutistů byla převezena do dnešní Studničkovy ulice, kde byla pitvána. Sem se museli dostavit příbuzní a podporovatelé parašutistů, kteří byli nuceni těla identifikovat. Při tom jim byly ukázány preparované hlavy parašutistů. Toho se museli účastnit mimo jiné také otec a bratři Jana Kubiše.¹⁴⁴ Hlavy byly pravděpodobně zpopelněny v dubnu 1945 ve Strašnickém krematoriu.¹⁴⁵ Jejich těla byla společně s několika odbojáři a podporovateli pohřbena na pražském Ďáblickém hřbitově. Nedaleko jejich těl je však také pohřbený například nacističtí Kurt Daluge, K. H. Frank nebo zrádce Karel Čurda. Dle Jiřího Padevěta je „paradoxní, že nedaleko od sebe nejspíše leží odbojáři, nacisté i zrádci“.¹⁴⁶

1.4 Germanizace

První vydávaná novinová čísla ještě uklidňovala obyvatele protektorátu, že „Německo nepomýšlí na jakoukoli germanisaci, což by ani neodpovídalo zásadám myšlenky o německé rase“.¹⁴⁷ Brzy ale bylo jasné, že úkol nacistů v protektorátu je poněmčít české obyvatelstvo, pokud k tomu bude způsobilé, a celé české území. Už v červnu 1939 byl vydán nový jazykový zákon, který nařizoval komunikovat s německými úřady německy, označovat všechny veřejné instituce dvojjazyčně s německým označením na prvním místě. Také názvy ulic byly poněmčeny, i hlášení v pražských tramvajích muselo být dvojjazyčné.¹⁴⁸ První přejmenovanou ulicí v Praze byla dnešní Pelléova, v letech 1940–1945 Generála Karla

¹⁴² PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. *Anthropoid*. Praha: Academia, 2016, s. 156–157.

¹⁴³ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Kubiš, Gabčík, Valčík a spol. – Jak probíhal poslední boj parašutistů v pravoslavném kostele. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 20. listopadu 2017 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10019881-kubis-gabcik-a-spol-jak-probihal-posledni-boj-parasutistu-v-pravoslavnem-kostele>

¹⁴⁴ PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. *Anthropoid*. Praha: Academia, 2016, s. 167.

¹⁴⁵ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 722.

¹⁴⁶ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Ďáblický hřbitov – Odkladiště obětí obou totalitních režimů, nacismu i komunismu. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 22. ledna 2018 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10020800-dablicky-hrbityov-odkladiste-obeti-obou-totalitnich-rezimu-nacismu-i-komunismu>

¹⁴⁷ HALÍK, Rudolf. Národ pohromadě. *Venkov*. Praha, 1939, roč. 34, č. 70, s. 1.

¹⁴⁸ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 195.

Roettiga, poněmčená na General-Roettig-Straße. Slavnostního přejmenování se účastnil K. H. Frank a zarytý nacista Josef Pfitzner.¹⁴⁹

Hitler prohlásil, že „Češi jsou cizím tělesem uvnitř německé pospolitosti. Není tu místa pro oba dva. Jeden musí zmizet.“¹⁵⁰ Na nutnosti germanizace protektorátu a jeho obyvatel se shodovali také první říšský protektor Konstantin von Neurath a Karl Hermann Frank. Lišila se ale míra brutality, kterou při tom chtěli použít.¹⁵¹ K. H. Frank popsal metody poněmčování následovně: „Cestou systematicky prováděné politické neutralizace a depolitizace je nutno dospět nejdříve k politické (duchovní) a pak národnostní asimilaci českého národa, až nakonec bude dosaženo skutečné přeměny jeho národního charakteru.“¹⁵² Zatímco Neurath byl v krocích germanizace zdrženlivější, Frank byl naopak rázný a brutální.¹⁵³ Stejně razantně přistoupil ke germanizaci Reinhard Heydrich, který chtěl z Evropy vystěhovat všechny, kteří nebyli způsobilí k poněmčení. Tehdejší rasový výzkum české populace ukázal, že germanizace je schopno 45 % českých obyvatel. Ti ale vnímali nacisty i díky činnosti odboje negativně, a tak se Heydrich nakonec zaměřil především na mládež. Z iniciativy kolaboranta Emanuela Moravce bylo založeno již zmíněné Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě, které mělo mladé Čechy „převychovat“ a naučit německým mravům. Kromě toho začal Heydrich v různých oblastech upřednostňovat němčinu a potlačovat češtinu.¹⁵⁴ Na pražském Mariánském náměstí byla dokonce zřízena Plánovací komise pro hlavní město Prahu, jejímž úkolem bylo vytvořit z Prahy německé město.¹⁵⁵ Ani Národní souručenství nezůstalo pozadu, když vyhlásilo soutěž k třetímu výročí zřízení protektorátu Čechy a Morava o nejlepší úvahu. Jedním z možných témat bylo „Cesty k převýchově českého člověka“.¹⁵⁶

S germanizací byla spojena také genocida Židů a židovských míšenců. Ti však měli vymizet úplně. O vyhlazení Židů uvažoval už samotný politický program NSDAP.¹⁵⁷ Jedním

¹⁴⁹ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 594.

¹⁵⁰ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 281.

¹⁵¹ *Kati a blázni* [film]. Režie Petr Lokaj. Česko, 2009.

¹⁵² BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 156.

¹⁵³ *Kati a blázni* [film]. Režie Petr Lokaj. Česko, 2009.

¹⁵⁴ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 124–136.

¹⁵⁵ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 163.

¹⁵⁶ Soutěž Národního souručenství k 15. březnu 1942. *Venkov*. 1942, roč. 37, č. 51, s. 7.

¹⁵⁷ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 154.

z hlavních zájmů nacistů byl židovský majetek. O arizaci, tedy vyvlastnění židovského majetku, se zasadil už první říšský protektor společně s K. H. Frankem.¹⁵⁸ Kromě norimberských zákonů, které rozhodly o rasové diskriminaci Židů, vycházelo také mnoho protizidovských vyhlášek. Protektorátní vláda protizidovské zákony a vyhlášky vydávat nechtěla, a tak se toho ujal samotný říšský protektor.¹⁵⁹ Židé byli segregováni od ostatních obyvatel. Museli být označeni židovskou hvězdou, nesměli se přepravovat autobusy a trolejbusy¹⁶⁰, v určených časech a dnech nesměli vstupovat na některá veřejná místa, například na Václavské náměstí¹⁶¹, do Národního domu na Vinohradech¹⁶² nebo na Smíchově¹⁶³, některé kavárny měly vyhrazené neárijské oddělení pro Židy¹⁶⁴. Nejvíce se o tzv. konečné řešení židovské otázky zasadil Reinhard Heydrich. Po jeho příjezdu do Prahy začaly největší transporty Židů do ghett v Terezíně a Lodži a do koncentračních táborů. V průběhu roku 1942 bylo transportováno téměř 80 tisíc protektorátních Židů, tedy drtivá většina. Z nich přežilo holocaust asi 10 500.¹⁶⁵

Je důležité zmínit, že v protektorátu ještě před jeho vznikem nežili pouze Češi, ale také Němci. Na počátku roku 1940 obývalo protektorát 7,25 milionů Čechů a 189 tisíc Němců.¹⁶⁶ Nacisté byli po příchodu na česká území tímto nízkým počtem překvapeni. Mnoho protektorátních Němců dokonce používalo němčinu jen na velmi nízké úrovni.¹⁶⁷ Přesto byli zvýhodňováni, podporovaly se německé školy, různé školicí kurzy, finanční podpory putovaly také na práci či ubytovny Hitlerjugend anebo bytové výstavby pro Němce.¹⁶⁸ Těsně po skončení války se však německých civilistů dotknul takzvaný divoký odsun. Museli čelit agresí a mnoha útokům ze strany Rudé armády nebo českých civilistů, byli ovšem také vězněni a popraveni. Například u Postoloprty bylo shromážděno a zabito přes 700 Němců

¹⁵⁸ *Kati a blázni* [film]. Režie Petr Lokaj. Česko, 2009.

¹⁵⁹ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 56.

¹⁶⁰ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 189.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 291.

¹⁶² Tamtéž, s. 374.

¹⁶³ Tamtéž, s. 533.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 179.

¹⁶⁵ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Praha Bubny – Nádraží, odkud lidé odjížděli na smrt. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 12. března 2018 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10022898-bubny-nadrazi-odkud-lide-odjizdeli-na-smrt>

¹⁶⁶ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 190.

¹⁶⁷ EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 132.

¹⁶⁸ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 193.

včetně dětí.¹⁶⁹ Na pražské Bořislavce bylo zavražděno 9. května 1945 jednačtyřicet zajatých německých civilistů a vojáků. Tato poprava byla dokonce zdokumentována.¹⁷⁰ Na konci roku 1946 klesl počet Němců na českém území na méně než deset procent předválečného stavu.¹⁷¹ Dle Padevěta si v prvních dnech po válce vůči Němcům „zachovalo chladnou hlavu jen pár jedinců. Jinak tady panovala naprostá a státem podporovaná protiněmecká, ne protinacistická, ale protiněmecká hysterie.“¹⁷² Jiří Padevět říká, že násilí páchané na Němcích po skončení války má dvě roviny: „Bezprostřední brutální násilí po 8. květnu, které je individuální, protiprávní a zavrženíhodné, ale vlastně lidsky pochopitelné. A pak nastávají, a to mě na našich dějinách mrzí, velké masakry v Postoloprtech, Lanškrouně a na dalších místech, které páchaly jednotky pravidelné československé armády, anebo jednotky Revoluční gardy a partyzánská brigáda Václavík, které už v tu dobu byly pod armádním vedením.“¹⁷³

1.5 Československý odboj

Společně se vznikem protektorátu se začal formovat domácí i zahraniční protinacistický odboj. Postupně se odbojáři shlukovali do menších kroužků a později velkých organizací. Třemi největšími odbojovými skupinami byly Politické ústředí, Obrana národa a Petiční výbor Věrní zůstaneme. Ještě před odjezdem do exilu pověřil Edvard Beneš několik osob, které mu poskytovaly informace o domácím dění. Cílem odbojových organizací bylo obnovení republiky a boj proti nacistické okupační moci.¹⁷⁴ V září 1939 dal Beneš domácímu odboji jasné úkoly: zpravodajství – tedy shromažďovat zprávy a předávat důležité informace do zahraničí, sabotáž a propaganda – vydávat ilegální časopisy či letáky a ovlivnit tak české obyvatelstvo, a povstání a agitace pro zahraniční vojsko. Kromě výše tří

¹⁶⁹ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Postoloprty – Největší poválečný masakr Němců. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 25. září 2017 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10019181-postoloprty-nejvetsi-povalecny-masakr-nemcu>

¹⁷⁰ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Bořislavka – Zdokumentovaná brutální vražda převážně německých civilistů. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 29. ledna 2018 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10020672-borislavka-zdokumentovana-brutalni-vrazda-prevazne-nemeckych-civilistu>

¹⁷¹ STANĚK, Tomáš a Adrian von ARBURG. Organizované divoké odsuny?: Úloha ústředních státních orgánů při provádění „evakuace“ německého obyvatelstva (květen až září 1945). 1. část: Předpoklady a vývoj do konce května 1945. In: ARBURG, Adrian von a kol. *Soudobé dějiny*. Ústav pro soudové dějiny AV ČR, 2005, roč. 12, č. 3–4, s. 465.

¹⁷² STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 83.

¹⁷³ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

¹⁷⁴ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 66–78.

zmíněných organizací se na ilegální protinacistické činnosti podílela také Komunistická strana Československa a Národní hnutí pracující mládeže.¹⁷⁵

V prvních měsících bylo jasné, že bojovat o politickou samostatnost je téměř nemožné, a tak se odbojové skupiny snažily alespoň zachovat kulturní svébytnost země. Propagovaly se české filmy, spisovatelé nebo divadelní hry.¹⁷⁶ Členové národních odbojových skupin byly ale terčem pro gestapo, které je zatýkalo, a to především z řad Politického ústředí a Obrany národa.¹⁷⁷ Tři největší odbojové skupiny nakonec v roce 1940 uzavřely dohodu o spolupráci „při všech přípravách osvobozovací akce a běžné zpravodajské, sabotážní a jiné činnosti“ a zastřešovaly se názvem Ústřední výbor domácího odboje (ÚVOD). Vydávali společně ilegální časopis *V boj*, který v té době vycházel jednou měsíčně v nákladu asi 2 000 kusů.¹⁷⁸ Na některé z vydavatelů časopisu přišlo gestapo a brutálně je mučilo při výslechu. Byl jím například Jan Sadílek nebo Inka Bernášková.¹⁷⁹

Odbojářům přicházeli na pomoc parašutisté, kteří byli vysíláni ze zahraničí. První z nich byl v protektorátu vysazen 4. října 1941. V prosinci téhož roku seskočily výsadky Silver A, Silver B a Anthropoid. Vedením všech parašutistů byl pověřen Alfréd Bartoš z výsadku Silver A, který v Ležákách zřídil vysílačku „Libuši“ a navázal spojení s Londýnem. O pár měsíců později bylo vysazeno ještě několik parašutistů, těm už se ale nepodařilo navázat spojení s Londýnem ani provést sabotážní činnost.¹⁸⁰

Díky jedenácti vysílačkám a osmi přijímacím stanicím se ÚVODu podařilo bez přerušení udržet kontakt s exilem od dubna 1940 do května následujícího roku. Na obsluze se podíleli hlavně tři členové Obrany národa – Josef Balabán, Josef Mašín a Václav Morávek.¹⁸¹ Tato trojice dostala později od nacistů krycí název Tři králové. Jejich činnost ale pozastavilo gestapo. V dubnu 1941 byl zatčen Josef Balabán. Morávek s Mašínem se za pomoci Františka Peltána snažili vysílat dál. O měsíc později byl v pražské Čiklově ulici, odkud radisté vysílali, přepaden gestapem Josef Mašín. Přestože se bránil, úředníky pražského

¹⁷⁵ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 80–87.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 94.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 204–206.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 206–208.

¹⁷⁹ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 230.

¹⁸⁰ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 293–295.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 226.

gestapa byl přemožen. Při výsleších nikoho nevyzradil. Popraven byl během heydrichiády v červnu 1942. Peltán a Morávek ze stejného bytu vylezli po anténním laně a utekli. František Peltán umírá po přestřelce v létě 1942.¹⁸² Václav Morávek se po smrti Balabána a Mašína pokoušel navázat spojení se zahraničím. Podařilo se mu kontaktovat také Kubiše a Gabčíka z výsadku Anthropoid, s nimiž se později setkal. V březnu 1942 byl ale dopaden gestapem a zastřelen.¹⁸³

Činnost odboje obecně ustala po nástupu Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora. Bylo to nejen kvůli jeho zstrašovací praktikám, ale také kvůli zatýkání odbojářů, členů ÚVODu, po celém území protektorátu. Tím byl zničen samotný ÚVOD.¹⁸⁴ Dle Padevěta byl do Heydrichova příjezdu odboj sice potlačován a pronásledován, ale vše se zhoršilo až po příjezdu Heydricha.¹⁸⁵ V tajném proslovu Heydrich uvedl, že bylo zatčeno asi pět tisíc odbojářů, kteří byli nebezpečnější, než se původně očekávalo. Odboj Komunistické strany Československa ale fungoval dál.¹⁸⁶ Vytvořilo se také nové centrum národního odbojového hnutí s názvem Přípravný národní revoluční výbor a později ještě několik dalších odbojových skupin, které fungovaly až do konce války.¹⁸⁷

1.6 Pražské povstání a konec protektorátu

Ještě v březnu 1945 se oslavovalo výročí vzniku protektorátu. Tentýž rok 8. května už ale nad Pražským hradem vlála znovu po šesti letech československá státní vlajka.¹⁸⁸

Předcházelo tomu několik aktivit odbojových organizací, především České národní rady, ale také velitelství Alex a Bartoš, která měla podřízeny uniformované protektorátní sbory. Česká národní rada už na jaře 1945 vyzývala české občany k tvoření sabotážních skupin, dělníky ke generálním stávkám a zemědělce k ukrytí svých zvířat do bezpečných lesů a spolupráci

¹⁸² PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Konec hrdiny – Poslední boj Josefa Mašína. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 2. října 2017 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10019264-konec-hrdiny-posledni-boj-josefa-masina>

¹⁸³ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Hrdinná smrt Václava Morávka, posledního ze "Tří králů" – S gestapem bojoval do poslední chvíle. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 30. dubna 2018 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10024681-hrdinna-smrt-vaclava-moravka-posledniho-ze-tri-kralu-s-gestapem-bojoval-do-posledni-chvile>

¹⁸⁴ BRANDĚS, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 289–291.

¹⁸⁵ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 96.

¹⁸⁶ BRANDĚS, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 289–291.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 383–388.

¹⁸⁸ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 83–84.

s partyzány.¹⁸⁹ Nadějí na osvobození okupovaného českého národa byla smrt Adolfa Hitlera, který „bojoval až do posledního dechu proti bolševismu“¹⁹⁰ a spáchal sebevraždu 30. dubna 1945 v Berlíně. Jeho nástupcem byl jmenován Karl Dönitz.¹⁹¹ Následující den vyzýval K. H. Frank české obyvatele, aby zachovali klid a nevyprovokovali zbytečně německá protiopatření. Samotné povstání pomalu započal pravděpodobně 4. května 1945 Jindřich Kamenický, ministr dopravy, který dal pokyn všem poštovním a železničním úřadům k odstranění německých nápisů, štítů a označení na dveřích a přepážkách. To vybudilo i ostatní obyvatele ke strhávání a přemalovávání německých názvů ulic či štítů na obchodech. Lidé se začínali shlukovat na veřejných místech. Následující den ráno už obyvatelé vyvěšovali československé vlajky a očekávali příjezd spojenců. Konečný signál k povstání nakonec dalo tzv. Vojenské velitelství Velké Prahy Bartoš v 6 hodin ráno prostřednictvím rozhlasu.¹⁹² Hlasatel Zdeněk Mančal se občanům ozval slovy: „Je právě sechs hodin“¹⁹³. Od té doby vysílal pouze česky.¹⁹⁴ Obsadit rozhlas jakožto mocné médium, které může ovlivnit veřejné mínění, bylo jedním z prvních úkolů povstalců. Boj o rozhlas svedly německé jednotky SS s českými policisty a dalšími povstanci.¹⁹⁵ Od 12:33 hodin znělo z rozhlasu volání o pomoc: „Voláme českou policii do rozhlasu, střílí se zde! (...) Voláme všechny Čechy! Přijďte nám ihned na pomoc! Esesáci zde vraždí české lidi!“¹⁹⁶ Kolem šesté hodiny podvečerní souhlasil velitel SS s úplnou kapitulací a rozhlas padl definitivně do českých rukou. Boje okolo rozhlasu ve Vinohradské ulici ale pokračovaly po celou dobu povstání. Celkem v těchto bojích padlo 127 povstalců.¹⁹⁷

¹⁸⁹ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 441–445.

¹⁹⁰ Vůdce padl. *Národní politika*. 1945, roč. 63, č. 104, s. 1.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 449–451.

¹⁹³ SKALICKÝ, Jaroslav. Rozhlasák Zdeněk Mančal odstartoval Pražské povstání. In: *Český rozhlas* [online]. ©1997-2019 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/hrdina/70/_zprava/rozhlasak-zdenek-mancal-odstartoval-prazske-povstani--1485012

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 406.

¹⁹⁶ KRÍŽOVÁ, Dita. Rozhlas v květnu 1945. In: *Český rozhlas* [online]. ©1997-2019 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/archiv/1945/_zprava/rozhlas-v-kvetnu-1945--1392999

¹⁹⁷ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 406–407.

Pražské povstání se snažili nacisté brutálně potlačit. Českoslovenští občané byli vyzýváni, aby na okrajích Prahy stavěli barikády proti tankům.¹⁹⁸ Během noci z 5. na 6. května jich Pražané vybudovali asi dva tisíce. Česká národní rada se mezitím snažila prodlužovat vyjednávání podmínek s německými představiteli, aby dala co nejvíce času spojencům, kteří už se měli blížit na české území. Na spojence, především na Američany a Rusy, se v několika jazycích obracel také rozhlas: „Česká Praha volá! Rudá armádo, pošli nám pomoc! (...) Nedejte nám zahynout v marném boji! Pomozte rychle, rychle, rychle!“ V noci na 7. května kapitulovala vláda Dönitze, nástupce Hitlera, což českým povstalcům hrálo do karet. Této vládě se ale ještě podařilo prosadit, že konec válečných akcí bude stanoven až na 9. května 1945 o půlnoci. To už Němci věděli, že nezbyvá nic jiného než kapitulovat. 8. května v 18 hodin tak byl podepsán kapitulační protokol, který mimo jiné stanovoval způsoby, jakými se z českých území stáhnou všechny německé branné síly, letectvo či zbraně SS. Součástí byla také dohoda, že „české obyvatelstvo nebude činit obtíží odcházejícím německým jednotkám“.¹⁹⁹ Následující den brzy ráno přijely do centra Prahy první tanky Rudé armády, které se ještě setkaly s odjíždějícími Němci. Dle Detlefa Brandese „sovětské tanky ještě bojovaly s odcházejícími Němci a pražské obyvatelstvo už oslavovalo své osvoboditele“.²⁰⁰ Dle Jiřího Padevěta se však o Rudé armádě v souvislosti s osvobozením Prahy mluví nesprávně: „Pražské povstání (...) je asi největším bojovým vystoupením Čechů a Moravanů během dvacátého století. Povstání nacistům rozhodně významně zkomplikovalo situaci a vázalo jednotky, které by jinak hladce ustupovaly na západ. (...) osvobození Prahy bylo prezentováno už od května 1945 jako velké vítězství Rudé armády. (...) Ta přitom přijela do města téměř bez německých jednotek.“²⁰¹ Jiná situace byla dle Padevěta v Čechách a jiná na Moravě a ve Slezsku: „Rudá armáda, co se týče Moravy a Slezska, vedla těžké boje, padlo tam mnoho vojáků, to nechci v žádném případě snižovat, ale v Čechách včetně Prahy byla situace úplně jiná. Tam Rudá armáda přišla většinou 9. května a později, tedy když už bylo po všem“.²⁰² Říká také, že „vítězové Českého povstání a potažmo i Pražského povstání jsou jednoznačně povstalci, nikdo jiný“.²⁰³ Během

¹⁹⁸ OCKNECHT, Martin. Pražské povstání – Od příprav po poslední výstřel. In: *Český rozhlas* [online]. ©1997-2019 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/bitvaorozhlas/povstani/_zprava/prazske-povstani-1479273

¹⁹⁹ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, s. 460–475.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 475.

²⁰¹ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 61–62.

²⁰² Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

²⁰³ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 101.

Pražského povstání zahynulo mnoho povstalců i sovětských vojáků. Poslední oběti padly v pražské Doudlebské ulici.²⁰⁴

Protektorát Čechy a Morava tak zanikl a byla obnovena Československá republika. 16. května 1945 se do Československa z exilu vrátil Edvard Beneš, v období války tolik zneučovaný i českými politiky, nyní však velmi vítaný. *Rudé právo* napsalo: „Praha a s ní celý český národ se chystá uvítat státníka, jehož osobnost a životní práce přispěly k tomu, že se mezinárodní postavení Československa upevnilo (...). Po šesti letech rdousivé poroby teprve začínáme svobodně dýchat.“²⁰⁵

2 K pojmu literatura faktu

Tvorba Jiřího Padevěta nepochybně patří k žánru literatury faktu, a to především jeho průvodce, v nichž předkládá pevná fakta podložená reálnými materiály z archivů či muzeí anebo odbornými publikacemi či znalostmi historiků a jiných odborníků. Dokladem o úspěšnosti jeho faktografických knih jsou získaná ocenění, která se udílí v souvislosti s literaturou faktu. V roce 2014 obdržel Jiří Padevěť za publikaci *Průvodce protektorátní Prahou* nejen hlavní cenu Magnesia Litera za Knihu roku, ale také Literu za literaturu faktu.²⁰⁶ O rok později získal za dílo *Krvavé finále* Zvláštní cenu Miroslava Ivanova.²⁰⁷

Slovník literární teorie definuje žánr literatury faktu jako „literární zpracování dokumentárních materiálů vědeckých, faktů a událostí historických i současných“. Zároveň uvádí, že literatura faktu nevyužívá prvků, které jsou příznačné pro beletristickou literaturu, tedy například fabule či syžetu. Zahrnuje naopak širokou škálu nefiktivní a nefabulované literatury, například biografii, cestopisy, deníky, vzpomínky.²⁰⁸ Další z výkladových slovníků pojmů literární teorie říká, že v dílech literatury faktu převažuje funkce poznávací, „autor proto volí především postup výkladový a popisný“. Důležitá je ale také funkce estetická, která „je dána subjektivním pozorovatelským a spoluúčastnickým zaujetím autora, jeho schopností představovat čtenáři ověřitelná, reálná fakta v novém pohledu, ale bez

²⁰⁴ PADEVĚT, Jiří. *Krvavé finále: jaro 1945 v českých zemích*. Praha: Academia, 2015, s. 25.

²⁰⁵ Praha dnes uvítá svého presidenta. *Rudé právo*. 1945, roč. 25, č. 9, s. 1.

²⁰⁶ Magnesia Litera: Ročník 2014. In: *Magnesia Litera* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.magnesia-litera.cz/rocnik/2014/>

²⁰⁷ Nakladatelství Academia: Získaná ocenění a nominace. In: *Nakladatelství Academia* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://www.academia.cz/o-nas/oceneni-nominace>

²⁰⁸ TÁBORSKÁ, Jiřina. Literatura faktu. In: VLAŠÍN, Štěpán a kol. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984, s. 207–208.

fantaskních dotvářek a bez fabulace“. Autoři literatury faktu dle slovníku čerpají z historických dokumentů, vědeckých faktů nebo svědectví.²⁰⁹ *A Dictionary of Literary Terms and Literary Theory*²¹⁰ definuje non-fiction následovně: „A novel based on real events and people, which largely draws on documentary evidence such as newspaper articles, official papers, personal letters and interviews.“²¹¹ Tento žánr u nás už na konci 80. let tvořil více než třetinu celkové knižní produkce.²¹² Čtenáři od něj očekávají pravdivost, verifikaci a popis konkrétních událostí a času. Odpůrci jí naopak vyčítají „popisnost, absenci fantazie, citu, přílišnou racionalitu“.²¹³

V českém literárním světě se literatura faktu ustálila v šedesátých letech 20. století, kdy se také usadila jako samostatný pojem. Oficiálně je však uznána až v roce 1985, kdy ve Slavkově u Brna vznikl Klub autorů literatury faktu.²¹⁴ Původně do ní byly řazeny některé románové formy, například román v dopisech anebo biografický či reportážní román, ale také útvary odborné literatury nebo publicistické postupy, například interview či reportáž. Důležitou roli při rozvoji literatury faktu v českém prostředí hrála edice Kolumbus, kterou vydávalo nakladatelství Mladá fronta v roce 1960. „Tematické zaměření těchto knih bylo různorodé: od otázek prehistorie, literární historie po problematiku přírodních věd. Spojovala je faktografičnost, respektive nefiktivnost, atraktivita témat i jejich narativního zpracování a důraz na ‚dobrodružství poznání‘.“²¹⁵ Za zakladatele české literatury faktu je považován Miroslav Ivanov, který se pokoušel stanovit tento žánr už v 50. letech

²⁰⁹ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Praha: H & H, 2002, s. 178.

²¹⁰ CUDDON, J. A. et al. *A Dictionary of Literary Terms and Literary Theory*. Fifth Edition. Wiley-Blackwell, 2013, pp. 474–475.

²¹¹ V překladu: Román založený na skutečných událostech a lidech, který čerpá převážně z dokumentárních důkazů, jako jsou novinové články, oficiální dokumenty, osobní dopisy nebo rozhovory.

²¹² PYTLÍK, Radko. *O literatuře faktu*. Praha: Československý spisovatel, 1987, Puls, s. 21.

²¹³ HALADA, Jan. Historie a současnost literatury faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 88–94 [cit. 2019-03-14]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z:

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?sid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

²¹⁴ HALADA, Jan. Několik poznámek ke konferenci aneb výzva a odpovědnost literatury faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 11–14 [cit. 2019-03-13]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z:

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?sid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

²¹⁵ DOKOUPIL, Blahoslav, Blanka HEMELÍKOVÁ a Kateřina BLÁHOVÁ. Kořeny a varianty literatury faktu. In: JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989: III. 1958–1969*. 3. díl. Praha: Academia, 2008, s. 487.

minulého století.²¹⁶ Stejně jako Jiří Padevět poodkrývá zapomenuté příběhy nejen druhé světové války a jejích hrdinů či míst, kterým se historici tolik nevěnují, i Miroslav Ivanov se v šedesátých letech snažil „ve vědomé opozici vůči ‚nudné‘ literární vědě“ zaměřit na „čtenářsky atraktivní a opomíjená literárněhistorická tajemství a ‚bílá místa“.²¹⁷ V 60. letech se však literatura faktu rozvíjela jen velmi pomalu. K rychlejšímu rozvoji docházelo až v následujících desetiletích.²¹⁸ Kromě Ivanova můžeme k literatuře faktu šedesátých let zařadit také Vladimíra Karbusického nebo Oldřicha Králíka.²¹⁹ Literatura faktu se pak postupně vydělovala z literatury populárně naučné či populárně vědecké.²²⁰

Jako první na českém území vydal publikaci o tomto žánru v roce 1987 Radko Pytlík.²²¹ Ten k literatuře faktu řekl, že roste „ze symbiózy s vědou“ a že „spisovatel tohoto druhu musí především ovládat látku, kterou se zabývá“, přičemž tematické zaměření jeho díla je neomezené, a tedy „pro literaturu faktu není žádná oblast vědy nedostupná nebo předem ztracená“.²²² Hoover Public Library v americké Alabamě například nabízí v oddělení literatury faktu knihy v mnoha kategoriích včetně „biografie, obchodu, vaření, zdraví a fitness, domácích zvířat, řemesel, dekorace, jazyků, cestování, náboženství, umění a hudby, historie, seberozej, vědy nebo humoru“.²²³ Dle Pytlíka staví literatura faktu „most mezi vědeckým a uměleckým poznáním“ a je důležitá proto, že připomíná „historicko-společenské souvislosti událostí, význam důležitých činů a objevů.“²²⁴

Ve světě se literatura faktu začala prosazovat především v druhé polovině 19. století, kdy se proměňoval životní styl a s informacemi se pracovalo jinak. Ještě více se to pak projevilo na konci zmíněného století, kdy hovoříme o rozvoji tiskových technik a vzniku masové

²¹⁶ ADLT, Jaromír. Literatura faktu jako svébytný literární žánr. In: HALADA, Jan, ed. *Slovník klubů českých a slovenských autorů literatury faktu*. 3., dopl. a upr. vyd. Pelhřimov: 999, 2003, s. 8–28.

²¹⁷ DOKOUPIL, Blahoslav, Blanka HEMELÍKOVÁ a Kateřina BLÁHOVÁ. Kořeny a varianty literatury faktu. In: JANOŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989: III. 1958–1969*. 3. díl. Praha: Academia, 2008, s. 490.

²¹⁸ Tamtéž, s. 495.

²¹⁹ Tamtéž, s. 491.

²²⁰ HALADA, Jan. Historie a současnost literatury faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 88–94 [cit. 2019-03-14]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxIYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?sid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

²²¹ Tamtéž.

²²² PYTLÍK, Radko. *O literatuře faktu*. Praha: Československý spisovatel, 1987, Puls, s. 9–16.

²²³ What is the difference between "fiction" and "nonfiction"?. In: *Hoover Public Library* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: http://www.hooverlibrary.org/faq/fiction_vs_nonfiction

²²⁴ PYTLÍK, Radko. *O literatuře faktu*. Praha: Československý spisovatel, 1987, Puls, s. 9–16.

reprodukce novin a časopisů, ale také nových žánrů. Za prvního světového významného autora literatury faktu je považován americký lékař Paul de Kruif, jehož publikace slavily největší úspěch ve třicátých letech 20. století. V té době se také objevovalo mnoho nadšených reportérů, novinářů, kteří toužili předat co nejvíce faktického materiálu čtenářům. Vznikala pak na tomto základě různá hnutí, například americký Nový žurnalismus nebo sovětský LEF (Levyj front).²²⁵ Ve dvacátých letech 20. století nastupovala literatura faktu pod označením „reportáž“. Literárnější faktografický útvar se pak začal formovat v mladé sovětské literatuře a byl nazýván jako „črta“. Ke vzniku literatury faktu jako takové pomohly také kroniky, literatura vzpomínek či umělecká reportáž.²²⁶ *A Dictionary of Literary Terms and Literary Theory* zase uvádí, že za první faktické dílo lze považovat knihu *In Cold Blood* (*Chladnokrevně*, 1966) amerického autora Trumana Capote. Ten popisoval skutečný příběh vraždy farmáře Herberta Cluttera a jeho rodiny. Slovník ale také zmiňuje, že žánr non-fiction se začal formovat ještě dříve. Jako příklad uvádí dílo *An American Tragedy* (*Americká tragédie*, 1925) od Theodora Dreisera, který příběh o vraždě postavil na skutečných novinových zprávách.²²⁷

Dle Jana Halady nelze literaturu faktu ohraničit konkrétní definicí, naopak jde o velmi široký pojem.²²⁸ Shoduje se na tom s Radko Pytlíkem, který říká, že literatura faktu má nezřetelné hranice a složitě se zařazuje do literární hierarchie.²²⁹ Stejného názoru je Jaromír Adlt, který tvrdí, že literatura faktu je velmi rozpínavým a otevřeným žánrem. Říká, že ani on sám by nemohl podat jediný „správný“ výklad fenoménu, který má tolik názvů: literatura faktu, non-fiction, nefiktivní literatura, factual fiction aj.²³⁰ Všechna díla tohoto žánru však mají společné, že kladou důraz na fakticitu a věcnost. Žánr literatury faktu se postupně

²²⁵ HALADA, Jan. Historie a současnost literatury faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 88–94 [cit. 2019-03-14]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z:

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?sid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

²²⁶ PYTLÍK, Radko. *O literatuře faktu*. Praha: Československý spisovatel, 1987, Puls, s. 43–44.

²²⁷ CUDDON, J. A. et al. *A Dictionary of Literary Terms and Literary Theory*. Fifth Edition. Wiley-Blackwell, 2013, pp. 474–475.

²²⁸ HALADA, Jan. Několik poznámek ke konferenci aneb výzva a odpovědnost literatury faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 11–14 [cit. 2019-03-13]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z:

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?sid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

²²⁹ PYTLÍK, Radko. *O literatuře faktu*. Praha: Československý spisovatel, 1987, Puls, s. 31.

²³⁰ ADLT, Jaromír. Literatura faktu jako svébytný literární žánr. In: HALADA, Jan, ed. *Slovník klubů českých a slovenských autorů literatury faktu*. 3., dopl. a upr. vyd. Pelhřimov: 999, 2003, s. 8–28.

rozvíjel, avšak nejvýrazněji to můžeme zaznamenat po druhé světové válce, kdy vznikl model masového čtenáře. Společně s ním přicházeli noví autoři a snaha vymezení žánru vůči beletrii.²³¹ Zatímco umělecká literatura pracuje s fikcí a podává svět v obecných modelech, které si může následně čtenář zpodobnit se světem vlastním, literaturu faktu píše její autor proto, aby „představil svět reálný, aby popsal události, které proběhly na určitém místě v určitém čase“.²³² S jejími postavami ani událostmi si nemůže hrát tak jako autor umělecké literatury. Naopak je má předem dané a samotnou historií napsané.²³³ Může si ovšem pohrávat se způsobem podání dějinných faktů.²³⁴ Úkolem autora literatury faktu je „proniknout do tohoto prostoru, odhalit jeho tajemství“, nikoli jej jakkoli upravovat. Autor si musí být vědom, že postavy, o nichž píše, jsou skutečné. Musí se umět dostat k podstatě jevů, být „průzkumníkem, detektivem“, ale také musí získané informace dobře verifikovat. Aby mohlo vzniknout dílo označené žánrem literatura faktu, autor musí nejprve shromáždit materiály z archivů, hovorů se svědky či jiných investigativních postupů. Měl by se pohybovat v terénu, být zvědavý a neustále hledat kontakty. V dalším kroku své práce autor získané informace dává do souvislostí a „rovná a řadí způsobem, který zvolí jako nejučinnější“.²³⁵ Filip Sosenko ve své studii²³⁶ popisuje výzkumné metody, které používají autoři non-fiction. Říká, že primární výzkumnou činností je „travelling to a certain place or places to acquire first-hand knowledge and experience“²³⁷. Sosenko říká, že takové cesty vyžadují obrovské a tvrdé teoretické přípravy. Zároveň uvádí, že autor by pak na takových místech neměl vnímat jen to, co mu ostatní lidé řeknou, ale také atmosféru samotného místa, krajinu a klima. To potvrzuje i Jiří Padevět, který v rozhovoru řekl, že spíše než čtení archivních faktických protokolů, na něj působí atmosféra samotných míst: „Stát na louce,

²³¹ HALADA, Jan. Několik poznámek ke konferenci aneb výzva a odpovědnost literatury faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 11–14 [cit. 2019-03-13]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z:

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?sid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

²³² ADLT, Jaromír. Literatura faktu jako svěbytný literární žánr. In: HALADA, Jan, ed. *Slovník klubů českých a slovenských autorů literatury faktu*. 3., dopl. a upr. vyd. Pelhřimov: 999, 2003, s. 8–28.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ PYTLÍK, Radko. *O literatuře faktu*. Praha: Československý spisovatel, 1987, Puls, s. 63.

²³⁵ ADLT, Jaromír. Literatura faktu jako svěbytný literární žánr. In: HALADA, Jan, ed. *Slovník klubů českých a slovenských autorů literatury faktu*. 3., dopl. a upr. vyd. Pelhřimov: 999, 2003, s. 8–28.

²³⁶ SOSENKO, Filip. Non-fiction Literature and Interpretive/Qualitative Research Methods: Reflections on the Meaning of 'Social Science'. *Methodological Innovations Online* [online]. 2012, roč. 7, č. 2, s. 41–63 [cit. 2019-03-31]. DOI: 10.4256/mio.2012.010. ISSN 1748-0612. Dostupné z:

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.465.2790&rep=rep1&type=pdf>

²³⁷ V překladu: cestování na určité místo nebo místa za účelem získávání znalostí a zkušeností takzvané z první ruky.

kteřá je vizuálně krásná, jenom je tam hřbitůvek, kde v zemi leží minimálně 200 miminek, to není příjemný pocit.“²³⁸

Profilového autora literatury faktu jsme si představili. Jací jsou ale její čtenáři? Dle Jaromíra Adlta jsou čtenáři literatury faktu především příslušníci generace, která má zkušenosti ještě z let druhé světové války, která je zklamaná vírou „v neomezené možnosti hospodářského vývoje, ošálené i v naivní víře v šťastnou budoucnost v socialismu“. Říká ale, že se postupně vytvaroval nový, dnešní typ čtenáře literatury faktu, který je přesycen informacemi a chce co nejrychleji získat co nejrelevantnější pravdivé informace, „proto také se takovému recipientovi spíše než tradiční umělecká literatura, zamlouvá literatura faktu“.²³⁹ Jen částečně však Adltovo tvrzení dokládají výsledky čtenářských výzkumů, které provedl Jiří Trávníček. Čtenářský výzkum z roku 2007 ukázal, že literatura faktu je druhým nejoblíbenějším žánrem hned po současné oddechové beletrii. Uvedl také, že zatímco ženy upřednostňují klasickou i současnou oddechovou beletrii, muži sahají právě po literatuře faktu. Souvisí s tím také zjištění, že čtenáři, především ženy, od knih očekávají hlavně zábavu a napětí, hned druhým požadavkem, který vznesli převážně muži, byly informace.²⁴⁰ Totožný výsledek ukázal čtenářský průzkum, který Trávníček uskutečnil o tři roky později. Doplnil v něm ale, že literaturu faktu čtou lidé nejstaršího věku, kteří mají nejvyšší vzdělání a jejichž příjmy se nachází ve střední a nejvyšší kategorii.²⁴¹ Další čtenářský výzkum uskutečnil Trávníček v letech 2009 až 2015. Zjistil v něm, že takzvaná rozhlasová generace, tedy generace lidí nad 65 let, přečte ze všech generací nejvíce knih ročně. U ženských čtenářek této nejstarší generace převažuje obliba beletrie současné i klasické, mužští čtenáři opět upřednostňují literaturu faktu.²⁴² Dle Pytlíka je od nástupu masových médií čtenář přesycen informacemi, které je třeba uspořádat do přehledných skutečností, k čemuž by mohla literatura faktu pomoci.²⁴³ Miroslav Ivanov v rozhovoru s Jaroslavem Šedivým

²³⁸ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

²³⁹ ADLT, Jaromír. Literatura faktu jako svébytný literární žánr. In: HALADA, Jan, ed. *Slovník klubů českých a slovenských autorů literatury faktu*. 3., dopl. a upr. vyd. Pelhřimov: 999, 2003, s. 21–22.

²⁴⁰ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtete?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize : (2007)*. Brno: Host, 2008, s. 110–111.

²⁴¹ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Brno: Host, 2011, s. 119–120.

²⁴² TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017, s. 65–73.

²⁴³ PYTLÍK, Radko. *O literatuře faktu*. Praha: Československý spisovatel, 1987, Puls, s. 14–15.

řekl, že literatura faktu je „četba pro jednadvacáté století, kdy lidé budou chtít vědět, znát. Kdy se nespokojí s vyfabulovaným románovým dějem“.²⁴⁴

Dle Pytlíka někteří autoři literatury faktu záměrně zdůrazňují určité motivy příběhu a zvyšují napětí tím, že využijí třeba prvky dobrodružné či reportážní literatury.²⁴⁵ Dle Jana Halady však musíme brát v potaz, že v současné době nejde jen o knižní fenomén. Ti, kteří přispívají do denního tisku, rozhlasu, televize či se pohybují ve filmovém nebo divadelním odvětví, nejsou jen „vědci, historikové, novináři a publicisté, ale každý, kdo přináší nová témata“.²⁴⁶ Vyplývá z toho, že autorem literatury faktu nemusí být pouze odborník a jeho příjemcem pouze čtenář, a že se literatura faktu stává součástí i televizní, rozhlasové, divadelní či filmové produkce.²⁴⁷ Dnes bychom mohli zmínit také internet, který jakožto nové médium proniká do všech sfér života. V této souvislosti neopomeňme online pořad Jiřího Padevěta *Krvavá léta*, který stejně jako literatura faktu provází diváka skutečnými místy, událostmi a příběhy různých osobností.

3 Představení periodik a webů použitých v práci

Tato kapitola představí periodika a weby, které budou použity v jedné z následujících částí práce, která se bude věnovat analýze vybraných děl Jiřího Padevěta a jejich ohlasů. Představované prameny byly vybrány na základě toho, zda se v nich vyskytly rozsáhlejší recenze na vybraná díla Jiřího Padevěta, která budou analyzována. Kritiky se objevily nejen v literárních, kulturních či společensko-politických časopisech, ale také v historickém sborníku a na webech denního tisku.

²⁴⁴ ŠEDIVÝ, Jaroslav. Jak jsem se od Miroslava Ivanova dozvěděl, co je literatura faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 50–55 [cit. 2019-03-14]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z:

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxIYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?sid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

²⁴⁵ PYTLÍK, Radko. *O literatuře faktu*. Praha: Československý spisovatel, 1987, Puls, s. 30.

²⁴⁶ HALADA, Jan. Několik poznámek ke konferenci aneb výzva a odpovědnost literatury faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 11–14 [cit. 2019-03-13]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z:

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxIYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?sid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

²⁴⁷ HALADA, Jan. Historie a současnost literatury faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 88–94 [cit. 2019-03-14]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z:

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxIYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?sid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

3.1 Kulturní a literární periodika

Kritiky na vybraná čtyři díla Jiřího Padevěta vyšly převážně v kulturních a literárních periodikách. Konkrétněji proto v této podkapitole představím kulturní revue *Analogon*, kulturní čtrnáctideník *A2* a kulturní časopis *Revolver Revue*. Z ryze literárních periodik zmíním měsíčník *Host* a obtýdeník *Tvar*. Představen bude také odborný časopis *Divadelní revue*, který se v jedné ze svých recenzí taktéž věnoval dílu Jiřího Padevěta.

Kulturní revue *Analogon* vychází třikrát ročně a zaujme na první pohled zejména svými avantgardními obálkami. O grafickou podobu se již při vzniku revue staral Roman Erben, jehož návrhy jsou *Analogonem* respektovány dodnes. Samotní autoři o revue říkají, že „propojuje zejména oblasti surrealismu, psychoanalýzy, kulturní antropologie a tzv. příčných věd, ale zůstává otevřena též dalším oblastem lidské činnosti a poznání“.²⁴⁸ Obsahově se zaměřuje hlavně na kritické a teoretické práce, a to především na recenze či literární a filosofické eseje. Věnuje se také obecně volné literární tvorbě, ať už poezii, beletrii, dramatu nebo filmovým scénářům.²⁴⁹ *Analogon* založil Vratislav Effenberger, představitel českého surrealismu. První a na dalších 21 let také poslední číslo vyšlo v roce 1969, kdy bylo vydávání časopisu pozastaveno normalizační státní mocí.²⁵⁰ Na prvním čísle se podíleli nejen surrealisté, ale také marxisté či strukturalisté, „což naznačovalo neortodoxní, rozdílným názorům otevřené pojetí listu“.²⁵¹ Druhé číslo vyšlo až v roce 1990 z iniciativy Surrealistické skupiny v Československu. Podobně jako *Revolver Revue*, i *Analogon* má svoji knižní edici nazvanou stejně jako samotné periodikum.²⁵² Šéfredaktorem byl od roku 1990 Jiří Koubek. Po čtyřech letech ho vystřídal František Dryje²⁵³, který stejnou funkci zastává dodnes.²⁵⁴ Hlavním redaktorem je Bruno Solařík²⁵⁵, který v *Analogonu* publikoval recenzi na knihu *Poznámky k dějinám* (2014) od Jiřího

²⁴⁸ Co je Analogon. In: *Analogon: surrealismus-psychoanalýza-antropologie-příčné vědy* [online]. ©2009 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <http://www.analogon.cz/co-je-analogon>

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ SVOBODA, Richard. Analogon. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000*. Brno: Host, 2002, s. 12.

²⁵² Co je Analogon. In: *Analogon: surrealismus-psychoanalýza-antropologie-příčné vědy* [online]. ©2009 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <http://www.analogon.cz/co-je-analogon>

²⁵³ SVOBODA, Richard. Analogon. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000*. Brno: Host, 2002, s. 12.

²⁵⁴ Napište nám: Kontakty. In: *Analogon: surrealismus-psychoanalýza-antropologie-příčné vědy* [online]. ©2009 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <http://www.analogon.cz/napište-nam>

²⁵⁵ Tamtéž.

Padevěta. *Analogon* má vlastní internetové stránky, kde je možné kontaktovat redaktory nebo si zařídit předplatné.

Kritický čtrnáctideník *A2* se na svých 32 stranách novinového formátu zabývá kulturou v obecném slova smyslu. Věnuje se nejen literatuře a umění, ale také společenskému či politickému dění. V časopise publikují literáti, výtvarníci, hudebníci, akademičtí pracovníci, ale také aktivisté či začínající autoři nebo studenti. Dle autorů časopisu mají „publikované texty akademické zázemí, ale zároveň punkový přístup.“²⁵⁶ „*Advojka*“ se věnuje esejím, rozhovorům, komentářům nebo rozsáhlým či mini recenzím. Kratší recenzi na *Ostny a oprátky* (2018) Jiřího Padevěta zveřejnil Vít Kremlička, který byl blízkým spolupracovníkem redakce časopisu *A2* od jeho vzniku²⁵⁷ a který publikuje i v některých současných číslech. Časopis *A2* začal vycházet na podzim roku 2005 jako kulturní týdeník. Část redakce tvořili autoři, kteří odešli z *Literárních novin* kvůli neshodám s šéfredaktorem Jakubem Patočkou.²⁵⁸ Jednou z nich byla i Libuše Bělunková, která se stala šéfredaktorkou *A2*.²⁵⁹ V současnosti zastává funkci šéfredaktora Karel Kouba.²⁶⁰ Idea nové *A2*, která vydržela dodnes, byla přinášet čtenářům aktuálnosti ze světa kultury, eseje, kritické reflexe či analýzy. Název publikace je odvozen od pražské ulice Americká 2, kde redakce původně sídlila.²⁶¹ V současnosti funguje *A2* také na internetu. Kromě vlastních webových stránek provozuje od roku 2013 komentářový web *A2larm*, kde jsou k dispozici rozhovory, reportáže, ale i kulturní, politické či společenské zprávy z domova i ze světa.²⁶²

Divadelní revue je odborné periodikum, které v současnosti třikrát ročně vydává Institut umění – Divadelní ústav. Redakčně se na něm podílí Kabinet pro studium českého divadla, který také garantuje odbornou úroveň periodika. *Divadelní revue* přináší odborné studie, analýzy, zprávy anebo recenze, v nichž klade důraz na divadelní kulturu, konkrétně teorii

²⁵⁶ O nás. In: *A2: Neklid na kulturní frontě* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/o-nas/index#intro>

²⁵⁷ KUČERA, Štěpán. Vstříc velikému dobrodružství...nový kulturní týdeník *A2*. *HOST*. 2006, roč. 22, č. 2, s. 35–37.

²⁵⁸ MANDYS, Pavel. Rozdvojené Literárky: Co přinesl vznik kulturního týdeníku *A2*. *Týden*. 2005, roč. 12, č. 48, s. 103.

²⁵⁹ KUČERA, Štěpán. Vstříc velikému dobrodružství...nový kulturní týdeník *A2*. *HOST*. 2006, roč. 22, č. 2, s. 35–37.

²⁶⁰ O nás: členové redakce. In: *A2: Neklid na kulturní frontě* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/o-nas/autori>

²⁶¹ KUČERA, Štěpán. Vstříc velikému dobrodružství...nový kulturní týdeník *A2*. *HOST*. 2006, roč. 22, č. 2, s. 35–37.

²⁶² O nás. In: *A2larm* [online]. ©2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/o-nas/>

a historii českého a světového divadla.²⁶³ To časopis dodržel také v recenzi na *Průvodce protektorátní Prahou* (2013) Jiřího Padevěta, která se věnuje některým divadelním zmínkám v knize. První (takzvané nulté) číslo *Divadelní revue* vydal v roce 1989 Kabinet pro studium českého divadla v nakladatelství Academia.²⁶⁴ Po revoluci cítil časopis potřebu „historicky definovat povahu vývoje moderního českého (a slovenského) divadla a dramatu posledních padesáti let“.²⁶⁵ Věnoval se proto mimo jiné divadlu v období totalitarismu a cenzury. Proto byla v *Divadelní revue* publikována některá do té doby nezveřejněná dramatická díla, hned v nultém čísle například *Ubu se vrací* od Josefa Kainara anebo v následujících ročnících dialogy Voskovce a Wericha. Kromě toho po revoluci zveřejnila *Divadelní revue* protokol *Výpověď Lidy Baarové majoru Státní bezpečnosti dr. Bouchalovi*.²⁶⁶ Od počátku až do roku 2005 byl šéfredaktorem divadelní, literární a televizní kritik a teatrolog Vladimír Just²⁶⁷, který je taktéž autorem zmíněné recenze díla Jiřího Padevěta. V současné době zastává funkci šéfredaktora Honza Petružela,²⁶⁸ který na tuto pozici nastoupil v roce 2010, kdy prošel obměnou také samotný časopis. Jak vysvětlil Petružela, struktura *Divadelní revue* se v té době proměnila zásadně, objevila se například rubrika Analýza, v níž se autoři chtěli přiblížit současnému divadlu, důležitou změnou byl také „přísun k tematičnosti – studie, které byly dříve v revue publikovány bez nějakého profilu, nyní dostaly témata“, což vyžaduje jiný a náročnější způsob práce, proto od té doby nevychází *Divadelní revue* jako čtvrtletník, ale pouze třikrát ročně.²⁶⁹ *Divadelní revue* má vlastní web, kde je možné zjistit informace o aktuálních i minulých číslech anebo si zajistit předplatné.

Brněnský časopis *Host* s podtitulem Měsíčník pro literaturu a čtenáře vydává Spolek přátel vydávání časopisu Host. Svůj obsah věnuje především rozhovorům s osobnostmi české literatury a kultury, studiím či esejím, otiskuje také ukázky české prózy a poezie, prostor

²⁶³ Divadelní revue. In: *Divadelní revue* [online]. 2017 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://www.divadelnirevue.cz/index.php?src=home.php>

²⁶⁴ VODIČKA, Libor. Divadelní revue. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno: Host, 2002, s. 44.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 45.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 45.

²⁶⁷ BAKOVÁ, Helena. *Portréty historických osobností: Nejen grafologický pohled*. Praha: Grada, 2015, s. 237.

²⁶⁸ Divadelní revue. In: *Divadelní revue* [online]. 2017 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://www.divadelnirevue.cz/index.php?src=home.php>

²⁶⁹ VENCLOVÁ, Renata. Po dvaceti letech obměňuje časopis Divadelní revue redakční vedení, obsah i obálku. In: *Český rozhlas: Vltava* [online]. ©1997-2019, 26. května 2010 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/po-dvaceti-letech-obmenuje-casopis-divadelni-revue-redakcni-vedeni-obsah-i-5141754>

dává i začínajícím autorům. Kromě toho vydává obsáhlé a velmi podrobné recenze.²⁷⁰ V jedné z nich se v roce 2018 věnoval Kryštof Eder nové prozaické knize Jiřího Padevěta s názvem *Ostny a oprátky*. První periodikum s titulem *Host* vyšlo už v roce 1921.²⁷¹ Avantgardní časopis vycházel nejprve jako měsíčník brněnské Literární skupiny, od 4. ročníku jako měsíčník pro moderní kulturu.²⁷² Vydávání časopisu bylo ukončeno v roce 1929. V roce 1954 vzniká měsíčník, který je pojmenovaný po sbírce Jiřího Wolkra *Host do domu*.²⁷³ „V *Hostu do domu* publikovala prakticky celá literární elita tehdejší doby.“²⁷⁴ S nástupem normalizace ale bylo vydávání pozastaveno, a to i přesto, že se autoři vyhýbali politickým polemikám a věnovali se hlavně uměleckým tématům.²⁷⁵ Znovu se *Host* vrací v roce 1985, kdy vycházel jako samizdatový sborník. V 90. letech byl oficiálně zaregistrován jako dvouměsíčník, dnes vychází deset čísel ročně.²⁷⁶ V roce 1996 založili vedoucí redakce časopisu Miroslav Balašík a Tomáš Reichel nakladatelství *Host*.²⁷⁷ První jmenovaný zastává funkci šéfredaktora *Hostu* od roku 1995²⁷⁸ dodnes.²⁷⁹ Kromě webových stránek časopisu *Host* funguje také online projekt *Host 7 dní online* neboli *H7O*, který se každý den věnuje jiným literárním oblastem. Recenzím je vyhrazeno úterý.²⁸⁰

Kulturní časopis *Revolver Revue* vychází čtyřikrát ročně a publikuje eseje, komentáře, rozsáhlé studie, ukázky děl či recenze. Kromě literatury se věnuje například výtvarnému umění a kultuře obecně. Poprvé časopis vyšel v roce 1985 pod názvem *Jednou nohou*.

²⁷⁰ O nás: Historie. In: *Host: měsíčník pro literaturu a čtenáře* [online]. ©2019 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://casopishost.cz/o-nas>

²⁷¹ Tamtéž.

²⁷² ČENKOVÁ, Jana. Levicově orientované kulturní a literární časopisy, umělecká uskupení. In: OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČENKOVÁ. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. Praha: Academia, 2017, s. 134.

²⁷³ SVOBODA, Richard. *Host do domu: 1954–1970*. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ÚČL AV ČR, 2002 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=107>

²⁷⁴ O nás: Historie. In: *Host: měsíčník pro literaturu a čtenáře* [online]. ©2019 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://casopishost.cz/o-nas>

²⁷⁵ SVOBODA, Richard. *Host do domu: 1954–1970*. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ÚČL AV ČR, 2002 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=107>

²⁷⁶ O nás: Historie. In: *Host: měsíčník pro literaturu a čtenáře* [online]. ©2019 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://casopishost.cz/o-nas>

²⁷⁷ O nás. In: *Nakladatelství Host* [online]. ©2018 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.hostbrno.cz/nakladatelstvi/o-nas/>

²⁷⁸ ZELINSKÝ, Miroslav. *Host*. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno: Host, 2002, s. 63–66.

²⁷⁹ Kontakty. In: *Host: měsíčník pro literaturu a čtenáře* [online]. ©2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://casopis.hostbrno.cz/kontakty>

²⁸⁰ *H7O: Host 7 dní online* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.h7o.cz/>

Za vznikem samizdatové revue stáli Ivan Lamper, Viktor Karlík a Jáchym Topol.²⁸¹ Z původního zakladatelského tria zůstal dodnes v redakci pouze Viktor Karlík.²⁸² První číslo vyšlo v nákladu padesáti kusů a prodávalo se ilegálně za 25 Kčs.²⁸³ V samizdatovém období publikovali v *Revolver Revue* své beletristické statě například Egon Bondy nebo Václav Havel.²⁸⁴ V roce 1986 se na obálce vedle názvu *Jednou nohou* objevilo také *Revolver Revue*, které se tam samostatně ustálilo v roce 1987. V témže roce vznikla *RR editions* (později *Edice RR*), v níž vyšlo několik publikací a která funguje dodnes. Šéfredaktorem byl od patnáctého čísla vydaného v roce 1991 Jáchym Topol, který z redakce odešel o tři roky později.²⁸⁵ Do funkce šéfredaktorky nastoupila Terezie Pokorná²⁸⁶, která je na této pozici dodnes²⁸⁷. Viktor Šlajchrt, který napsal kritiku na *Průvodce protektorátní Prahou* (2013) Jiřího Padevěta, publikuje v *Revolver Revue* i v současnosti. Kromě toho vydal dvě publikace v *Edici RR*.²⁸⁸ V roce 2010 vznikly webové stránky *Revolver Revue*²⁸⁹ a funguje také internetový časopis *Bubínek Revolveru*, kde jsou čtenářům zpřístupněny články o literatuře, divadle či umělcích.

Tvar, obtýdeník živé literatury, je nejdéle vycházejícím literárním časopisem u nás. V současné době vychází, jak už jeho podtitul napovídá, jednou za čtrnáct dní. Vydavatelem je zapsaný spolek Klub přátel Tvaru. Periodikum se věnuje esejistice, drobné publicistice, rozhovorům či reportážím. Kromě toho vydává rozsáhlé recenze a kritické reflexe literárních děl.²⁹⁰ Mimo jiných se recenzím a reflexím v *Tvaru* věnuje Pavel Janoušek, který publikoval kritiku na knihu *Poznámky k dějinám* (2014) od Jiřího Padevěta. Janouškovy reflexe vychází

²⁸¹ Revolver Revue: About. In: *Revolver Revue* [online]. Praha [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/about>

²⁸² Revolver Revue: Kontakt. In: *Revolver Revue* [online]. Praha [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/kontakt>

²⁸³ Revolver Revue: About. In: *Revolver Revue* [online]. Praha [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/about>

²⁸⁴ ZELINSKÝ, Miroslav. Revolver Revue. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno: Host, 2002, s. 201.

²⁸⁵ Revolver Revue: About. In: *Revolver Revue* [online]. Praha [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/about>

²⁸⁶ ZELINSKÝ, Miroslav. Revolver Revue. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno: Host, 2002, s. 200.

²⁸⁷ Revolver Revue: Kontakt. In: *Revolver Revue* [online]. Praha [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/kontakt>

²⁸⁸ Viktor Šlajchrt. In: *Revolver Revue* [online]. [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/viktor-sljchrt>

²⁸⁹ Revolver Revue: About. In: *Revolver Revue* [online]. Praha [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/about>

²⁹⁰ Info a kontakty. In: *Tvar: Obtýdeník živé literatury* [online]. [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <https://itvar.cz/info>

v podstatě v každém čísle *Tvaru*.²⁹¹ První číslo vydané pod názvem *Tvar* vyšlo v roce 1990 a navázalo na časopis *Kmen*, nad kterým po listopadu 1989 převzala kontrolu nová redakční rada, a kromě obměny redakce došlo právě také ke změně názvu.²⁹² Původně se *Tvar* věnoval hlavně autorům, kteří před revolucí nemohli publikovat v oficiálních médiích. Prvním šéfredaktorem byl Michael Třeštík²⁹³, v současné době tuto funkci zastává Adam Borzič. *Tvar* funguje také na internetu, uděluje literární cenu Tvárnice, vydává internetový magazín *Ravt* a čtvrtletní přílohu o literatuře pro děti a mládež *Triangl*.²⁹⁴

3.2 Literární web

Nezávislý a neziskový internetový literární časopis *iLiteratura.cz* vznikl v letech 2000 a 2002. Věnuje se nejen české, ale i zahraniční literatuře, čímž ve sféře literárních tištěných i online časopisů vyniká. Zveřejňuje komentáře, kritiky českých děl i překladů, srovnává aktuální literární dění v různých zemích, informuje o literárních cenách a představuje autory. Jako výhodu vidí *iLiteratura.cz* svoji online podobu, a tedy to, že web je „ekologický, interaktivní, schopný pohotově reagovat“.²⁹⁵ Recenze publikované v tomto literárním časopise se mimo jiné věnují také žánru non-fiction. Jejich pravidelným autorem a redaktorem sekce non-fiction je Jan Lukavec²⁹⁶, který taktéž publikoval kritiku na *Průvodce protektorátní Prahou* od Jiřího Padevěta. Pravidelným přispěvatelem recenzí je také Zdeněk A. Eminger, který na webu *iLiteratura.cz* napsal recenzi na *Ostny a oprátky* Jiřího Padevěta. Šéfredaktorkou online literárního časopisu je od počátku Jovanka Šotolová.²⁹⁷

²⁹¹ Lidé: Pavel Janoušek. In: *Tvar: Občedník živé literatury* [online]. [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://itvar.cz/lide/pavel-janousek>

²⁹² SVOBODA, Richard. *Kmen: 1982–1990*. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ÚČL AV ČR, 2002 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=251>

²⁹³ ZELINSKÝ, Miroslav. *Tvar*. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno: Host, 2002, s. 253–254.

²⁹⁴ Info a kontakty. In: *Tvar: Občedník živé literatury* [online]. [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <https://itvar.cz/info>

²⁹⁵ O projektu *iLiteratura.cz*. In: *iLiteratura.cz* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Home/Oprojektu>

²⁹⁶ Žánr non fiction. In: *iLiteratura.cz* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Zanr/8/non-fiction>

²⁹⁷ Redakce. In: *iLiteratura.cz* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Editor>

3.3 Weby denního tisku

Dva weby denního tisku, které zde budou blíže představeny, se věnovaly dílům Jiřího Padevěta. Konkrétně se jedná o internetovou mutaci deníku *Mladá fronta DNES*, tedy *iDNES.cz*, a deníku *Hospodářské noviny*, tedy *iHNED.cz*.

Zpravodajský portál *iDNES.cz* je největším webovým portálem společnosti MAFRA. Funguje od roku 1998, obsahově souvisí s deníkem *Mladá fronta DNES* a věnuje se aktuálním domácím i zahraničním informacím. Svůj obsah plní zprávami z ekonomického odvětví, sportu, bydlení, ale také kultury.²⁹⁸ A právě v poslední jmenované rubrice se autoři věnují kromě filmu, divadla a hudby také literatuře a publikují recenze na česká i zahraniční díla. Jejich pravidelnou autorkou je Monika Zavřelová²⁹⁹, která napsala kritiku na *Ostny a oprátky* od Jiřího Padevěta. Šéfredaktorkou serveru *iDNES.cz* je Naděžda Petrová.³⁰⁰

Web *Hospodářských novin iHNED.cz* se věnuje především domácím i zahraničním zprávám z oblasti ekonomiky, informuje o podnikání, investicích či průmyslu. Kromě toho nechybí ani rubrika Art, v níž se autoři věnují novinkám ze světa literatury, hudby či divadla. Knižní recenze se však na *iHNED.cz* objevují výjimečně. Rozsáhlou kritiku na *Krvavé finále* (2015) Jiřího Padevěta zde ale vydal Ondřej Nezbeda, který od roku 2007 spravoval rubriky Rozhovor a Literární recenze v časopisu *Respekt*.³⁰¹ Ondřej Nezbeda pro vydavatelství *Economia* již nepracuje.³⁰² Webový portál *iHNED.cz* vznikl v roce 1999, kdy byl také poprvé představen na mezinárodním veletrhu Prague Internet World. Od počátku

²⁹⁸ Zpravodajský portál *iDNES.cz*. In: *Mediální skupina Mafra* [online]. MAFRA, ©2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-idnes.htm&cat=internet>

²⁹⁹ Monika Zavřelová. In: *iDNES.cz* [online]. MAFRA, 2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/novinari/monika-zavrelova.N3627>

³⁰⁰ Ředitelé útvarů. In: *Mediální skupina Mafra* [online]. MAFRA, ©2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.mafra.cz/o-spolecnosti.aspx?cat=reditele>

³⁰¹ Ondřej Nezbeda. In: *Respekt* [online]. *Economia* [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/autori/ondrej-nezbeda>

³⁰² VILDOVÁ, Hana. Aby smrt nebyla tabu. Vyšla kniha "o posledních věcech člověka". In: *Deník.cz* [online]. VLTAVA LABE MEDIA, ©2005-2019, 17. ledna 2017 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ostatni_kultura/aby-smrt-nebyla-tabu-vysla-kniha-o-poslednich-vecich-cloveka-20170117.html

se specializoval na ekonomické zpravodajství.³⁰³ Šéfredaktorem portálu *iHNED.cz* je od března tohoto roku Filip Černý, který ve funkci nahradil Miloše Čermáka.³⁰⁴

3.4 Společensko-politický týdeník a historický sborník

Tato podkapitola představí poslední dvě periodika, která se taktéž věnovala některým dílům Jiřího Padevěta. Konkrétně zde bude představen týdeník *Respekt*, v němž vyšlo hned několik recenzí, a také *Pražský sborník historický*, který se na jednu z knih Jiřího Padevěta zaměřil z důvodu její dějinné povahy.

Týdeník *Respekt* spadá stejně jako *iHNED.cz* pod vydavatelskou společnost Economia. Věnuje se společenským, politickým, ekonomickým či historickým tématům. Velkou část své pozornosti věnuje také kultuře, tedy i knižním recenzím. Vedoucím kulturní rubriky je Jan H. Vitvar.³⁰⁵ V *Respektu* vyšlo hned několik recenzí na knihy Jiřího Padevěta. Adam Drda napsal kritiku na *Průvodce protektorátní Prahou*, Jan Lukavec na *Krvavé finále* a Petr A. Bílek na *Ostny a oprátky*. Recenze v *Respektu* bývají rozsáhlé a podrobné. V roce 2015 byly na webu týdeníku *Respekt* zveřejněny všechny literární recenze, které byly v předešlém čtvrtstoletí publikovány.³⁰⁶ Časopis *Respekt* byl založen samizdatovými novináři v listopadu roku 1989.³⁰⁷ Od roku 1997 spolupracuje s *Respektem* Erik Tabery, který se v roce 2009 stal jeho šéfredaktorem.³⁰⁸

Průvodce protektorátní Prahou podrobila kritice v *Pražském sborníku historickém* Nina Lohmann. *Pražský sborník historický* byl založen v roce 1964 a je vydáván Archivem hl. města Prahy. Vychází jednou ročně a ve svých studiích se věnuje hlavně dějinám Prahy. Obsah se zaměřuje na dějiny umění, architekturu, ale také literaturu. Součástí sborníku je recenzní rubrika, v níž se autoři věnují publikacím o historii Prahy a dalších měst.³⁰⁹

³⁰³ ČERVENÝ, Vlastimil. Economia, a.s., na internetu. *Hospodářské noviny*. 1999, roč. 43, č. 57, s. 10.

³⁰⁴ AUST, Ondřej. Miloš Čermák jako šéfredaktor iHNed.cz končí. In: *Mediář* [online]. News Media, ©2011-2019, 20. února 2019 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.mediar.cz/milos-cermak-jako-sefredaktor-ihned-cz-konci/>

³⁰⁵ Jan H. Vitvar. In: *Respekt* [online]. Economia [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/autori/jan-h-vitvar>

³⁰⁶ MOŠPANOVÁ, Eva. Respekt spouští nový web: Přibudou recenze i ilustrace, změní se diskuze. In: *MAM: Marketing & Media* [online]. ©2019, 22. července 2015 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://mam.cz/media/c1-64363160-respekt-spousti-novy-web-pribudou-recenze-i-ilustrace-zmeni-se-diskuze>

³⁰⁷ Kontakty. In: *Respekt* [online]. Economia [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/kontakty>

³⁰⁸ Erik Tabery. In: *Respekt* [online]. Economia [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/autori/erik-tabery>

³⁰⁹ Pražský sborník historický. In: *Archiv hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.ahmp.cz/index.html?mid=63>

Šéfredaktorkou je Olga Fejtová. Autorka zmíněné kritiky, Nina Lohmann, působí jako výkonná redaktorka.³¹⁰

4 K osobnosti a tvorbě Jiřího Padevěta

V kapitole, která představí život, tvorbu a osobnost Jiřího Padevěta, budu čerpat nejen z knižního rozhovoru, který s Jiřím Padevětem vedl v roce 2016 Luděk Staněk a který nese název *Pod tíhou historie*, ale také z jiných dostupných interview a materiálů. Stěžejní však budou informace získané při osobním rozhovoru, v němž jsme společně s Jiřím Padevětem mluvili o jeho životě, knihách či názorech na některé historické události (viz příloha č. 2).

4.1 Biografie a tvorba

Jiří Padevěť je český spisovatel, autor literatury faktu i beletrie, původně knihkupec, dnes ředitel nakladatelství Academia. Narodil se v roce 1966 v Praze, kde dosud žije. Dětství prožil v Nuslích, přímo vedle tehdejší mlékárny a parku Jezerka, kde se odehrávala většina klukovských dobrodružných her, z nichž nejoblíbenější bylo takzvané „chození přes dvory“: „Vytipoval se určitý blok domů, do jednoho z těch domů se vlezlo a pak se přes dvory, přes kůlny (...) a garáže prošlo na druhou stranu bloku. (...) Bylo to nesmírně dobrodružné, lepší než Foglar a May dohromady.“³¹¹ Jiří Padevěť nemá sourozence, mnohé se ale v dětství naučil od svých bratranců a sestřenic, se kterými vyrůstal.³¹² Po základní škole nastoupil na Střední průmyslovou školu zeměměřičskou, na kterou vzpomíná jako na svobodné místo, kde studenti vydávali literární časopis nebo točili amatérské filmy.³¹³ Právě s jeho původním vzděláním geodeta a zálibou v mapách a krajinách je spojeno psaní průvodců³¹⁴, jimiž započal svoji spisovatelskou dráhu. Říká, že toto řemeslo mu dalo pro bádání důležitou výbavu, stále využívá třeba čtení z historických map a plánek, které mnohé prozradí: „Někdy z mapy zjistíte, že událost, kterou nějak vypráví pamětník, se tak nemohla odehrát, protože ten most byl postaven o tři roky později nebo ten dům byl zničen o dva roky dříve.“³¹⁵ Po střední škole nastoupil na Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy, kterou však nedokončil z důvodu špatné docházky, ale také kvůli chování, které „se neslučovalo

³¹⁰ Pražský sborník historický: REDAKCE A REDAKČNÍ RADA OD 26. KVĚTNA 2017. In: *Archiv hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.ahmp.cz/index.html?mid=56&wstyle=0&page=%27%27>

³¹¹ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 10–11.

³¹² Tamtéž, s. 12.

³¹³ Tamtéž, s. 26–27.

³¹⁴ Tamtéž, s. 52.

³¹⁵ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

s morálkou socialistického učitele“.³¹⁶ Už zde se v něm probouzel duch knihkupce, nakladatele, ale i spisovatele, když s přáteli vydávali skromnou samizdatovou edici Hnáty, v níž tituly vycházely v nákladu tří až pěti výtisků.³¹⁷ Před nedávnem si doplnil vzdělání bakalářským programem zaměřeným na ekonomiku a management, který mu umožňuje vykonávat funkci ředitele nakladatelství.³¹⁸

Ke knihám přivedl Jiřího Padevěta jeho otec, který se vyučil tiskařem a celý život pracoval jako redaktor na různých pozicích a také jako šéfredaktor nakladatelství Pressfoto.³¹⁹ Velkou čtenářkou byla ale i jeho maminka.³²⁰ Knihy jsou tak součástí života Jiřího Padevěta od samotného dětství. Už na základní škole se pravděpodobně rýsoval také jeho velký zájem o historii druhé světové války. Jeho dětským knižním hrdinou byl Julius Fučík. Vzpomíná i na knihu *Útěk před žlutou hvězdou* (1964) autorů Jana Martince a Karla Friedricha, která zobrazuje osud dvou židovských kluků, kteří utíkali z protektorátu. Fascinoval ho ale i Karel May.³²¹ Knihy upřednostňoval také v období dospívání: „Dokonce jsem se proslavil tím, že jsem si četl i na mejdanech.“³²² V té době se věnoval mimo jiné četbě samizdatové literatury, kterou nosil domů jeho otec, nebo detektivek či děl avantgardních autorů.³²³ Nejvýrazněji se jeho vztah k četbě projevil v 80. letech: „Tenkrát jsem přečetl většinu toho, co jsem kdy v životě přečetl, postavil jsem si sklep, základy a několik pater svého čtenářského domu.“³²⁴ V současnosti čte spíše dokumenty a materiály, které se týkají historie, rád se ale vrací ke knihám klasiků 20. století, z nichž vyzdvihuje třeba Vladislava Vančuru. Současné beletrii naopak příliš pozornosti nevěnuje.³²⁵

Po odchodu z pedagogické fakulty se rozhodl, že ho knihy budou provázet i v profesním životě, a tak začal pracovat v prodejně Československého spisovatele na Národní třídě v Praze.³²⁶ Zanedlouho, ve svých třiaadvaceti letech, narukoval na vojnu, během níž absolvoval školu zdravotních instruktorů v Uherském Hradišti. Díky tomu se mohl zpátky

³¹⁶ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 32–33.

³¹⁷ Tamtéž, s. 40.

³¹⁸ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³¹⁹ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 13.

³²⁰ PADEVĚT, Jiří. Četl jsem si i na mejdanech. In: TRÁVNÍČEK, Jiří. *Knihy a jejich lidé: čtenářské životopisy*. Brno: Host, 2013, s. 327.

³²¹ Tamtéž, s. 328.

³²² Tamtéž, s. 329.

³²³ Tamtéž, s. 330–331.

³²⁴ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 31.

³²⁵ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³²⁶ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 33.

na vojnu vrátit už jako ošetřovatel.³²⁷ Po vojně v roce 1990 pokračoval v profesi knihkupce, brzy nastoupil do nakladatelství Academia jako asistent ředitele, prošel si také pozicí vedoucího jednoho, později všech knihkupectví Academia, poté se stal zástupcem ředitelky.³²⁸ Od roku 2006 zastává funkci ředitele nakladatelství Academia³²⁹, kterým je dodnes. Svůj postupný kariérní růst považuje za důležitý: „Je to velká výhoda, protože i v té nejvyšší pozici víte, co zažívá váš nejnižší podřízený.“³³⁰ Jeho úkolem je dohlížet na správný chod nakladatelství a na činnost pěti podřízených kolegyň anebo vymýšlet, jaké tituly na knižním trhu chybí.³³¹ Pod jeho vedením vzniklo mnoho různě zaměřených edic,³³² v nichž vychází knihy tematizující minulé i současné století, válečné či české moderní dějiny, vědu, umění, lingvistiku, etiku, sociologii či právo. Academia vydává průvodce, atlasy, slovníky, vzpomínkovou prózu, eseje nebo také studie. Ke knihám a četbě se Jiří Padevět snaží vést i své dvě dcery, které se narodily v 90. letech.³³³ Sám jim jde jako čtenář příkladem, ale také jim připomíná poučku: „Internet je možná rychlejší, ale jenom informace, kterou najdeš v knize, je ověřená.“³³⁴

Kromě práce v nakladatelství se Jiří Padevět věnuje psaní knih a natáčení online seriálu *Krvavá léta* na internetové televizi Stream.cz. Ve své tvorbě akcentuje historické události převážně z let 1938–1953, přičemž jeho hlavní zájem se upírá k dějinám protektorátu Čechy a Morava, ale také Československa pod nadvládou komunistického režimu. Upřednostňuje toto období především proto, že jej vnímá jako nejhorší z celého 20. století: „Je to doba, kdy se proměňoval státní útvar – druhá republika, protektorát, třetí republika, komunistický režim. Ale žádný z těchto útvarů neplnil základní funkci, kterou má stát vůči svým občanům plnit – všechny je chránit.“³³⁵ Říká, že tuto dobu připomíná právě proto, aby si lidé uvědomovali její absurdnost a strašlivost.³³⁶ Zájem o historii, stejně jako o četbu, se u Jiřího Padevěta projevil už v dětství. Náměty získával nejen z knih, ale také z filmů. Tyto záliby

³²⁷ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 27–29.

³²⁸ Tamtéž, s. 37–39.

³²⁹ Rozhovor s Jiřím Padevětem k výročí Nakladatelství Academia. *Živa: časopis přírodnický*. 2016, roč. 64, č. 2, s. 25–26.

³³⁰ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³³¹ Tamtéž.

³³² Rozhovor s Jiřím Padevětem k výročí Nakladatelství Academia. *Živa: časopis přírodnický*. 2016, roč. 64, č. 2, s. 25–26.

³³³ PADEVĚT, Jiří. Četl jsem si i na mejdanech. In: TRÁVNÍČEK, Jiří. *Knihy a jejich lidé: čtenářské životopisy*. Brno: Host, 2013, s. 334.

³³⁴ KOPÁČ, Radim. Je třeba, aby knížky byly víc vidět. *Týdeník Rozhlas*. 2009, roč. 19, č. 2, s. 12–14.

³³⁵ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³³⁶ Tamtéž.

doplňovala na střední škole především punková muzika.³³⁷ Na otázku, co změnilo punkera v poklidného člověka, odpovídá Jiří Padevět s úsměvem: „Nikdy jsem se úplně neuklidnil. Ale je to hodně věkem. V určitém věku už vypadá trochu divně chodit s čírem. (...) Ale duše je pořád dost divoká.“³³⁸ V minulosti působil Jiří Padevět v redakční radě historické revue *Paměť a dějiny*.³³⁹ V současné době je čestným členem redakční rady nakladatelství Academia³⁴⁰ a členem redakční rady *Deníku N*³⁴¹, časopisu *Československá psychologie*³⁴² nebo *Slovanský přehled*³⁴³. V roce 2013 obdržel Pamětní medaili Anthropoid.³⁴⁴ V rámci 25. ročníku Podzimního knižního veletrhu v Havlíčkově Brodě v roce 2015 převzal Cenu starosty města Havlíčkův Brod za trvalý přínos české knižní kultuře.³⁴⁵

Jak sám říká, vždy bylo jeho snem psát knihy.³⁴⁶ Svoji spisovatelskou cestu započal neválečným průvodcem *Cesty s Karlem Hynkem Máchou* (2010), na kterém si poprvé vyzkoušel metodu hesel, které jsou o putování a konkrétních místech, která Mácha navštívil.³⁴⁷ O tři roky později vydal stěžejní publikaci, díky níž začalo Padevětovo jméno rezonovat i v široké veřejnosti. Možná i díky tomu, že se *Průvodce protektorátní Prahou* stal Knihou roku 2013 při udílení cen Magnesia Litera. Za stejné dílo získal také Literu za literaturu faktu³⁴⁸, hlavní cenu Slovníku roku 2014³⁴⁹, se stejnou publikací se také umístil

³³⁷ STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016. s. 15–16.

³³⁸ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³³⁹ Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů. In: *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. ©2008-2016, 2016 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://old.ustrcr.cz/cs/pamet-a-dejiny>

³⁴⁰ Seznam členů Redakční rady DAN. In: *Nakladatelství Academia* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://www.academia.cz/o-nas/redakcni-rada>

³⁴¹ Redakční rada Deníku N. In: *Deník N* [online]. N Media [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://denikn.cz/redakcni-rada-deniku-n/>

³⁴² Redakční rada: časopis pro psychologickou teorii a praxi. In: *Československá psychologie* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://cspych.psu.cas.cz/redakce.html>

³⁴³ Slovanský přehled: Journal for the History of Central, Eastern and Southeastern Europe. In: *Historický ústav Akademie věd ČR* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://www.hiu.cas.cz/cs/nakladatelstvi/periodika/slovansky-prehled.ep/>

³⁴⁴ *Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.: Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2013* [online]. Středisko společných činností AV ČR, 2014 [cit. 2019-04-09]. S. 16. Dostupné z: http://old.ssc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/servis/ssc/o-nas/ke-stazeni/vyrocnizpravy/VZ_SSC_AVCR_2013_cela_komplet.pdf?0.0022718448979562877

³⁴⁵ *Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.: Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2015* [online]. Středisko společných činností AV ČR, 2016 [cit. 2019-04-09]. S. 24. Dostupné z: http://old.ssc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/servis/ssc/o-nas/ke-stazeni/vyrocnizpravy/VZ_2015_FINAL_30052016.pdf?0.3343466501854816

³⁴⁶ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁴⁷ Jiří Padevět. In: *Galerie elity národa* [televizní dokument]. ČT1, 8. 7. 2018.

³⁴⁸ Magnesia Litera: Ročník 2014. In: *Magnesia Litera* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.magnesia-litera.cz/rocnik/2014/>

³⁴⁹ Slovník roku 2014 udělen. In: *JTP* [online]. ©2015, 18. června 2015 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://www.jtpunion.org/Soutez-Slovník-roku/Slovník-roku-2014-udelen>

na 5. až 8. místě v anketě Kniha roku Lidových novin 2013³⁵⁰. V témže roce získal Jiří Padevět za tento titul hned dvě ocenění v rámci Cen Nakladatelství Academia – v kategorii Cena poroty a Cena za nejprodávanější titul roku 2013 v knihkupectvích Academia.³⁵¹ S téměř pěti tisíci prodanými tituly se držel v žebříčku komerčně nejúspěšnějších knih nakladatelství Academia i v následujícím roce.³⁵² Ocenění za literaturu faktu – Zvláštní cenu Miroslava Ivanova – získal Jiří Padevět také za průvodce *Krvavé finále*.³⁵³ V následujících letech vydal další průvodce, které se věnují převážně nacistickému, ale také komunistickému totalitnímu režimu. Na průvodci *Anthropoid* (2016) se podílel společně s Pavlem Šmejkallem a použil v něm některá hesla z *Průvodce protektorátní Prahou*. Ve stejném roce vydal *Krvavé léto 1945: poválečné násilí v českých zemích* (2016). Do formátu průvodce zanesl také události, které se týkají činnosti odboje protinacistického: *Tři králové: odbojová činnost legendární skupiny a vysílací místa radiostanic Sparta I a Sparta II* (2017), ale také protikomunistického: *Odbojová skupina bratří Mašínů* (2018). V témže roce vydal další dva průvodce, kdy se jeden z nich, *Za dráty: tábory v období 1938–1945 na území dnešní České republiky* (2018), věnuje období druhé světové války a druhý, *Průvodce stalinistickou Prahou 1948–1956* (2018), zobrazuje dění na území Prahy v poúnorovém období. Psaní průvodců má podle Jiřího Padevěta výhodu oproti rozsáhlejší beletrii: „Hesla jsou krátká, takže se dá napsat za večer heslo nebo i dvě, tři. A nemusíte se totálně soustředit.“³⁵⁴ Sestavit průvodce trvá Jiřímu Padevětovi většinou dva až tři roky i s bádáním v archivech. *Krvavé finále* se mu podařilo vydat po roční práci: „Jednak už jsem měl u *Krvavého finále* metodu a věděl jsem, jaké události chci popisovat, to je důležité, *Průvodce protektorátní Prahou* vznikl trochu živelně.“³⁵⁵ Inspiraci pro své průvodce získal v Německu, kde vychází edice menších kapesních průvodců, které se věnují dění na německém území během třetí říše. *Průvodce protektorátní Prahou* tak měl mít původně asi sto stran.³⁵⁶ Dle Jiřího Padevěta je

³⁵⁰ V Knize roku bodoval i Emil Hakl a Jiří Padevět. In: *Lidovky.cz* [online]. Praha: MAFRA, ©2019, 15. prosince 2013 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/kultura/nejen-basne-v-ankete-kniha-roku-2013-bodovaly-memoary-i-rozhovory.A131215_094511_ln_kultura_hm

³⁵¹ Ceny Nakladatelství Academia za rok 2013. *Živa: časopis přírodnický*. 2014, roč. 62, č. 2, s. 35–37.

³⁵² *Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.: Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2014* [online]. Středisko společných činností AV ČR, 2015 [cit. 2019-04-09]. S. 18. Dostupné z: http://old.ssc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/servis/ssc/o-nas/file/2015_Vyrocní-Zprava_SSC-AV-CR_2014.pdf?0.9520709891911491

³⁵³ Nakladatelství Academia: Získaná ocenění a nominace. In: *Nakladatelství Academia* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://www.academia.cz/o-nas/oceneni-nominace>

³⁵⁴ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁵⁵ Tamtéž.

³⁵⁶ Tamtéž.

na sestavování průvodců nejzajímavější nabalování informací.³⁵⁷ V případě *Průvodce protektorátní Prahou* se nakonec nahromadilo tolik příběhů, že vyšel v rozsahu 800 stran: „Vždycky žertem radím čtenářům, aby si koupili dva výtisky, jeden, aby si dali do knihovny, a ten druhý rozřezali a nosili s sebou na výlet.“³⁵⁸ Vzniklo ale také několik alternativních forem průvodců Jiřího Padevěta – Paměť národa z poskytnutých dat sestavila interaktivní mapu, která zobrazuje některá místa zanesená také v průvodcích. Kromě toho v roce 2014 vycházel v Českém rozhlasu seriál *Procházky protektorátní Prahou*, na kterém se Jiří Padevěť podílel. Sám také pořádal tematické prohlídky Prahy, a to především v době výročí operace Anthropoid.³⁵⁹ Jednotlivé příběhy a osudy lidí v průvodcích řadí abecedně dle názvů ulic, v nichž se dané situace odehrály. Dle Jiřího Padevěta je řazení podle míst, nikoli podle data, pro čtenáře praktičtější, protože „každý někde bydlí, každý má někde příbuzné a může si ten konkrétní příběh se svým místem spojit“.³⁶⁰ Při výběru jednotlivých událostí a míst zařazených do průvodců neaplikuje Jiří Padevěť žádnou konkrétní metodologii. Vybírá je podle toho, jak na ně při bádání narazí. Snaží se ale vždy zařadit nejvýznamnější události a příběhy dané doby. V nejbližší době se chystá vydat průvodce s názvem *Krvavý podzim 1938* a publikaci, která bude mapovat komunistické tábory.³⁶¹

Snem Jiřího Padevěta je ale napsat kromě průvodců také román. Na to je však potřeba více času a dle jeho slov půlroční až roční soustředění: „To si nemůžu dovolit, abych jako ředitel přestal na rok pracovat.“³⁶² Píše ale kratší prozaické útvary, které jsou inspirované skutečnými dějinnými událostmi a doplněné fiktivní fabulací: „Snažím se, aby kostra byla pravdivá, aby se historické osoby, o kterých píšu, skutečně vyskytovaly na těch daných místech. Fabulace je jen ten drobný děj – jestli si dá do čaje kostku cukru nebo tři.“³⁶³ Stejně jako v průvodcích, i při psaní beletrie využije nabyté zkušenosti z geodetické praxe. Aby příběhy stály na co nejreálnějším základě, studuje historické mapy a dává je do souvislostí s jednotlivými příběhy.³⁶⁴ První jeho beletristickou knihou byly *Poznámky k dějinám* (2014), které slouží čtenářům taktéž jako malé hádanky historických událostí, jejichž řešení naleznou na konci knihy. To se v dalších beletristických publikacích

³⁵⁷ Jiří Padevěť. In: *Galerie elity národa* [televizní dokument]. ČT1, 8. 7. 2018.

³⁵⁸ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁵⁹ Tamtéž.

³⁶⁰ *Třistatřicetři* [televizní literární revue]. ČT art, 27. 6. 2018.

³⁶¹ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁶² Tamtéž.

³⁶³ Tamtéž.

³⁶⁴ Tamtéž.

nevyskytuje, protože stěžejní jména či data událostí jsou prozrazena v samotné krátké próze. Nové vydání *Poznámek k dějinám*, které vyšlo tento rok v dubnu, je obohaceno o text s názvem *Venda a svatý Václav*, který očima mentálně zaostalého chlapěčka zobrazuje důležité body novodobé české historie. Takový pozorovatel je dle Jiřího Padevěta nestranný a neviný.³⁶⁵ Ve svých dalších prozaických dílech se drží žánru krátké povídky, která zpravidla zasáhne čtenáře svojí brutalitou a absurdností některých osudů až na samotném konci textu. Ve stejném duchu se nese publikace *Střepy času, krajin, konspirací* (2015), která je doplněna o několikastránkový fiktivní *Nalezený deník*. Zvláštním útvarem jsou pak knihy *Dotek Anthropoidu* (2017) a *Ostny a oprátky* (2018), které kromě krátkých fabulací obsahují také skutečné dobové materiály – ústřižky novin, otisky vyhlášek či projevů anebo dobové fotografie.³⁶⁶ Stejného formátu se bude Jiří Padevěť držet také v druhém díle *Ostnů a oprátek*, který ponese název *Sny a sekery* a který bude vydán tento rok. Chystá také knihu krátkých povídek, které se budou věnovat jedinému, ale v českých dějinách velmi důležitému květnovému podvečeru v malé vesnici. Až na konci se čtenář dozví, že se jedná o Lidice. Dlouhodobě také vzniká *Velká encyklopedie protektorátu*, na níž pracuje několik historiků a badatelů, Jiří Padevěť bude jedním z editorů.³⁶⁷

Kromě průvodců a beletrie napsal Jiří Padevěť dvě krátké brožury, *Pochody a transporty smrti* (2015) a *Topografie teroru* (2015), které vyšly v nakladatelství Academia v edici Věda kolem nás.³⁶⁸ Jiří Padevěť se také podílel společně s několika dalšími autory na odborné publikaci *Ležáky a odboj ve východních Čechách* (2016). O svém životě a tvorbě promluvil v knižním rozhovoru s Luděkem Staňkem *Pod tíhou historie* (2016). Naopak do role zpovídajícího se dostal při sestavování knižního rozhovoru s tehdejší předsedou Akademie věd Jiřím Drahošem – *Věda života: rozhovory s profesorem Jiřím Drahošem* (2017).³⁶⁹

³⁶⁵ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁶⁶ *Ostny a oprátky* se dostaly do širšího výběru letos udávané Ceny Česká kniha. (Zdroj: Cena Česká kniha 2019. In: *Cena Česká kniha* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: http://www.ceskakniha.com/CZ/CK2019_CZ.php?lang=CZ)

³⁶⁷ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁶⁸ *Knihy z edice Věda kolem nás*. In: *Nakladatelství Academia* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://www.academia.cz/edice/veda-kolem-nas>

³⁶⁹ Tento knižní titul se stal nejprodávanejším v nakladatelství Academia v roce 2017 s 2 365 prodanými výtisky. Následoval jej *Dotek Anthropoidu* s 2 284 prodanými tituly (Zdroj: *Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.: Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2017* [online]. Středisko společných činností AV ČR, 2018 [cit. 2019-04-09]. S. 21. Dostupné z:

http://old.ssc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/servis/ssc/o-nas/file/VZ_SSC_2017_komplet_podepsana.pdf?0.23809012462206125)

4.2 Způsoby referování o druhé světové válce

Jiří Padevět se ve své tvorbě zaměřuje především na léta 1938–1953, v některých beletristických dílech ale zachází až do konce 18. století. Stěžejní je však období druhé světové války na území českých zemí, tedy tehdejšího protektorátu Čechy a Morava. Říká, že jeho hlavní úlohou je popularizovat období českých moderních dějin způsobem, který bude blízký široké veřejnosti. Zároveň udává, že „pochopení naší nedávné minulosti, tedy 20. století, je důležité pro pochopení současnosti“.³⁷⁰ Proto se rozhodl, že bude k veřejnosti promlouvat o druhé světové válce jinak než historikové. Jeho cílem je informovat nejen o známých a často médií či pedagogy ve školách vyzdvihovaných událostech a osobnostech protektorátu, ale především oprášit archivní kartony, dát dohromady souvislosti a vynést na povrch příběhy lidí a míst, o nichž se mnoho nemluví nebo neví. Nevědomost o některých protektorátních osudech si často ověřuje na besedách a přednáškách: „Nedávno jsem se na besedě zeptal auditoria, kde sedělo šedesát až sedmdesát lidí, kdo někdy slyšel o porodním táboře v Dětrichově. Zvedla se jedna ruka. A zaplat' pánbůh za ni.“³⁷¹ Právě přednášky pro studenty či veřejnost jsou dalším ze způsobu, jakým se Jiří Padevět snaží popularizovat české moderní dějiny. Mimo jiné promlouvá o této tematice také v rozhovorech v tištěných, rozhlasových i televizních médiích. Užší okruh lidí pak oslovuje krátkými povídkami či osobními postřehy na sociálních sítích. Svá zjištění však zaznamenává hlavně do knih. Nejprve si podmanil žánr literatury faktu v rozsáhlých průvodcích, brzy k nim přidal krátké prozaické texty. O něco později začal referovat o dění ve válečném i poválečném období také audiovizuální formou, čímž oslovil další spektrum společnosti.

Následující podkapitoly představí tři z hlavních způsobů, jakými Jiří Padevět referuje o událostech druhé světové války. Stručně se budu věnovat jednotlivým válečným průvodcům a beletristickým textům, které se dotýkají dění v protektorátu. Zmíním se v této části práce také o online seriálu *Krvavá léta*, který vychází na Stream.cz.

4.2.1 Průvodce dějinnými místy

Válečné průvodce Jiřího Padevěta se tradičně pohybují v rozsahu šesti set až osmi set stran a obsahují množství kratších či delších hesel, která přibližují dění na území protektorátu. Zdůrazňují především osudy lidí, kteří se jakkoli podíleli na odboji, ale jejichž jména

³⁷⁰ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁷¹ Tamtéž.

zůstávají zapomenuta ve stínu neméně důležitých osob, jako byl Jozef Gabčík či Jan Kubiš. Hesla jsou seřazená místopisně dle městských částí Prahy či krajů České republiky, dále pak abecedně dle názvů jednotlivých ulic. Většina z nich obsahuje věcný, jmenný a místní rejstřík. Žádný z nich není uvozen historickým kontextem náležejícím k tématu publikace. Jiří Padevět to vysvětluje tak, že „průvodce jsou schválně dělané tak, že je to východisko. Mám moc rád knížky, které vedou zase k jiným knížkám. Které vám řeknou: ‚Ještě si přečti tohle.‘ Doufám, že průvodce takhle fungují.“³⁷²

První a, jak ukázalo množství získaných ocenění, velmi zásadní válečný průvodce, který vznikl z pera Jiřího Padevěta, nese název *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé* (2013).³⁷³ Autor v něm prostřednictvím kratších či delších hesel přibližuje dění v protektorátní Praze. Průvodce je doplněn bohatým obrazovým materiálem. V druhém vydání, které vyšlo v roce 2018, byly odstraněny některé chyby, dle Padevěta například to, že Hácha přijel v březnu 1939 z Mnichova. „Jinak tam není nic přidaného, takže čtenář prvního vydání není o nic ochuzen.“³⁷⁴

Volným pokračováním výše popsaného průvodce je publikace podobného rozsahu *Krvavé finále: jaro 1945 v českých zemích* (2015).³⁷⁵ Hesla v průvodci jsou řazena dle krajů České republiky, dále pak abecedně dle názvů ulic. Ke knize je přiložené DVD, na němž jsou nahrané čtyři dokumentární filmy. Zatímco *Průvodce protektorátní Prahou* zobrazuje dění na území protektorátní Prahy v obecnější rovině, *Krvavé finále* se zaměřuje konkrétně na dění v protektorátu mezi březnem a květnem 1945, tedy na samotný konec války. Zdůrazňuje zločiny páchané nejen nacistickou brannou mocí, ale také násilnosti prováděné protipartyzánskými komandý na Moravě, násilné potlačení českého povstání nebo místa, kde zemřeli vězni z transportů a pochodů smrti. Jiří Padevět ze svých knih vyzdvihuje právě *Krvavé finále*: „Tam jsem vytáhl na světlo spoustu událostí, které byly zapomenuty. A hlavně se mi povedlo porovnáním exhumačních protokolů a databází vězňů ztotožnit některé lidi. Po sedmdesáti letech jsem potomkům řekl, kde jejich příbuzní zemřeli, což považuji za to nejlepší, co jsem pro lidi mohl udělat.“³⁷⁶ Kniha měla původně vyjít pod názvem *Krvavé jaro*, vytvořila by tak přehlednou edici následovanou *Krvavým létem*

³⁷² Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁷³ Publikace byla vydána nakladatelstvím Academia a Archivem hlavního města Prahy a má 804 stran.

³⁷⁴ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁷⁵ Kniha byla vydána nakladatelstvím Academia a má 691 stran. První dotisk publikace vyšel v roce 2017.

³⁷⁶ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

a chystaným *Krvavým podzimem 1938*. V roce 2015 ale uvedl na svém facebookovém profilu: „Tak nebude *Krvavé jaro*, bude *Krvavé finále*. Napsal mi totiž pan Vlk (zřejmě ne ten církevní hodnostář), že publikuje pod názvem *Krvavé jaro* články na několika webech, a tudíž je to jeho název... Tak dobře...“³⁷⁷

Na dosud vydané průvodce, především na *Krvavé finále*, navázal Jiří Padevět knihou *Krvavé léto 1945: poválečné násilí v českých zemích* (2016), která se věnuje dění po skončení války, konkrétně dění na území dnešní České republiky mezi květnem a srpnem 1945.³⁷⁸ Zatímco *Krvavé finále* se věnuje zločinům páchaným nacisty, partyzány a dalšími pachatelí, *Krvavé léto* ukazuje násilnosti, jejichž strůjci byli hlavně Češi. Zdůrazňuje události spojené s divokým odsunem českých a moravských Němců. Cílem průvodce je, aby si čtenář uvědomil, že válečné násilí neskončilo 8. května 1945, ale pokračovalo dále.³⁷⁹

Průvodce *Anthropoid* (2016) vydal Jiří Padevět společně s Pavlem Šmejkalem. Padevět použil některá hesla z *Průvodce protektorátní Prahou*, Šmejkal zase ze svého průvodce *Protektorátem po stopách parašutistů: vojáci – odbojáři – památníky* (2016).³⁸⁰ Na rozdíl od výše popsaných publikací je *Anthropoid* o poznání menšího formátu.³⁸¹ Kniha byla přeložena do anglického a německého jazyka. Hesla se týkají operace *Anthropoid* a jsou řazena dle událostí, které se staly v jednotlivých českých městech – od seskoku do Prahy, dění v Praze do 27. 5. 1942, po samotnou akci, útěk a boj v kryptě kostela. Na konci knihy jsou přiloženy adresy a současné fotografie rodných domů vojáků, kteří v kryptě kostela sv. Cyrila a Metoděje zemřeli. Kniha obsahuje také jmenný rejstřík téměř tří set popravených lidí, kteří pomáhali při přípravě útoku na Reinharda Heydricha.

Podobného rozsahu je i další vydaný průvodce *Tři králové: odbojová činnost legendární skupiny a vysílací místa radiostanic Sparta I a Sparta II* (2017).³⁸² Zobrazuje místa, která jsou spojena s odbojovou skupinou *Tři králové* a jejichmi podporovateli. V první části mapuje

³⁷⁷ PADEVĚT, Jiří. [Tak nebude Krvavé jaro...] In: *Facebook* [online]. 13. ledna 2015 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z:

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=917665221578324&set=a.103196213025233&type=3&theater>

³⁷⁸ Publikace má 696 stran a byla vydána v nakladatelství Academia.

³⁷⁹ Krvavé léto 1945. In: *Nakladatelství Academia* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <http://www.academia.cz/krvave-leto-1945--padevet-jiri--academia--2016>

³⁸⁰ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁸¹ Dílo má 199 stran a bylo vydáno v nakladatelství Academia. Druhý, doplněný výtisk byl vydán v roce 2017.

³⁸² Průvodce byl vydán v nakladatelství Academia a má 172 stran.

vysílání radiostanice Sparta I a II na několika místech České republiky, druhá část se zaměřuje na samotnou skupinu Tří králů a jejich spolupracovníky.

Prozatím posledním vydaným válečným průvodcem je kniha *Za dráty: tábory v období 1938–1945 na území dnešní České republiky* (2018).³⁸³ Mapuje místa v dnešní České republice, kde byly za války zřízeny tábory za účelem koncentrace Židů, Romů, politických odpůrců nebo pracovních sil. U některých táborů je přiložen seznam zemřelých. Průvodce je řazen dle krajů České republiky. Nechybí jmenný ani místní rejstřík. Podobný průvodce, kterého v nejbližší době Jiří Padevět chystá, se bude věnovat komunistickým táborům v poválečných letech.³⁸⁴

4.2.2 Beletrie

Kromě faktografických heslovitých průvodců se Jiří Padevět věnuje také psaní beletrie. V krátkých prozaických textech informuje o dění během druhé světové války na českém území hravějším způsobem. Povídky jsou postavené na reálném základě určité události, detaily jsou ale často fiktivní. Jiří Padevět uznává, že může být ošemetně částečně fabulovat jinak pravdivý příběh: „Trochu punk to je, ale o to je to zábavnější.“³⁸⁵ Až do současnosti napsal Jiří Padevět čtyři beletristická díla, další ale chystá vydat ještě v tomto roce. Všechny beletristické knihy jsou složeny z několika desítek krátkých povídek podobné formy.

První publikací, která se svojí formou a žánrem lišila od průvodců, byla kniha *Poznámky k dějinám* (2014).³⁸⁶ Obsahuje asi 80 drobných próz, které se věnují událostem z let 1793–1963, přičemž stěžejní je druhá světová válka na českém území, konkrétněji dění v protektorátní Praze.

Kniha *Střepy času, krajín, konspirací/Nalezený deník* (2015)³⁸⁷ se skládá ze dvou hlavních částí. První obsahuje krátké prozaické texty – střepy času, krajín a konspirací. Druhá část je tvořena fiktivním deníkem, který, jak autor sám v knize spekuluje, mohl vzniknout mezi lety 1920–1938.

³⁸³ Kniha vyšla tradičně v nakladatelství Academia v rozsahu 472 stran.

³⁸⁴ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁸⁵ Tamtéž.

³⁸⁶ Kniha vyšla v nakladatelství Pulchra v edici Orátio a má 156 stran.

³⁸⁷ Dílo vydalo v rozsahu 144 stran nakladatelství Pulchra v edici Orátio.

Dílo, které se svojí formou částečně odlišuje od výše zmíněných beletristických knih, je *Dotek Anthropoidu* (2017).³⁸⁸ Po průvodci *Anthropoid* je to druhá publikace Jiřího Padevěta, která se věnuje dění okolo útoku na Heydricha na konci května roku 1942, ale události zobrazuje jinou formou. Prozaické texty jsou totiž doprovázeny dobovými fotografiemi, vyhláškami, ústřižky z novin a jinými materiály z archivů.

Dosud poslední vydanou beletristickou knihou Jiřího Padevěta jsou *Ostny a oprátky* (2018).³⁸⁹ Kniha zobrazuje příběhy z 20. století stejnou formou jako *Poznámky k dějinám a Strěpy času, krajin, konspirací*. Jsou však doplněny úryvky z dobových novin, které mají dle Padevěta spíše „ukázat absurditu dějin, kdy lidem se děje něco příšerného a v novinách se píše o tom, jaká byla sklizeň.“³⁹⁰

4.2.3 Online seriál *Krvavá léta*

Doslova průvodcem dějinami druhé světové války se Jiří Padevěť stává v online seriálu *Krvavá léta*, který vychází na internetové televizi Stream.cz provozované portálem Seznam.cz. První díl vyšel 18. září 2017 a věnoval se pražskému Petschkově paláci, kde sídlilo gestapo.³⁹¹ Jiří Padevěť se v seriálu, stejně jako ve svých knižních dílech, zaměřuje na příběhy z let 1938–1953, tedy dění od Mnichovské dohody po smrt J. V. Stalina a Klementa Gottwalda. Jeho cílem je zanést do audiovizuální podoby hesla a příběhy, které zmiňuje především ve svých průvodcích. Stream.cz jakožto online médium oslovuje i mladší publikum, na což Padevěť se svým seriálem pružně reaguje: „Na Streamu se snažím popularizovat obrazem a krátkou informací. Myslím a doufám, že to přesně mladým lidem vyhovuje.“³⁹² Padevěť ve videích přímo prochází místy, jichž se dané díly dokumentu týkají, a promlouvá k divákům. Obrazovou složku doplňuje dobovými fotografiemi a jinými archivními materiály, ale také ukázkami z tematických filmů. Kromě faktických informací zmiňuje často informace praktické – například kdy je možné samotná místa navštívit a zda

³⁸⁸ Kniha byla vydána v nakladatelství Academia a čítá 258 stran.

³⁸⁹ Knihu vydalo nakladatelství Host v rozsahu 136 stran.

³⁹⁰ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁹¹ PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Pečkárna – Jak gestapo mučilo české vlastence. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 18. září 2017 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10018765-peckarna-jak-gestapo-mucilo-ceske-vlastence>

³⁹² Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

je nutné se předem objednat. Dosud bylo natočeno přes sedmdesát dílů dokumentu s celkovým počtem téměř osmi a půl milionu zhlédnutí a sedmi tisíci odběrateli.³⁹³

Původní myšlenka Jiřího Padevěta byla, že prostřednictvím videí na Streamu bude vzdělávat a informovat o událostech, o nichž se málo mluví a málo ví: „Ale takhle to k mému údivu vůbec nefunguje. Největší sledovanost mají díly o událostech, které diváci znají. (...) Zřejmě nemají diváci velkou touhu dozvídat se o nových věcech, ale spíše se utvrzovat v tom, co vědí.“³⁹⁴ Příběhy, kterými Jiří Padevět ve videích provází, vybírá podle toho, zda jsou historicky důležité, ale také atraktivní pro diváka. Zároveň je dle Padevěta důležité, aby byl k jednotlivým příběhům k dispozici archivní a obrazový materiál.³⁹⁵

Jiřího Padevěta oslovili původně Martin Krušina a Janek Rubeš ze Stream.cz, kteří vytvořili koncepci pořadu *Krvavá léta*. V současnosti je dramaturgem i režisérem Petr Brzokoupil.³⁹⁶ Seriál vychází jednou týdně vždy v pondělí kromě měsíců letních prázdnin. Datum vydání některých dílů koresponduje s výročím události, jíž se daný díl týká. Stopáž se pohybuje okolo šesti minut.³⁹⁷ Jiří Padevět říká, že mu náměty na další díly online seriálu *Krvavá léta* vystačí bez problémů na dalších deset let.³⁹⁸

5 Interpretace vybraných děl Jiřího Padevěta a jejich kritických ohlasů

V této kapitole budou analyzována a interpretována čtyři vybraná díla Jiřího Padevěta a jejich kritické ohlasy v médiích. Pro analýzu jsem vybrala dva průvodce a dvě beletristické knihy. Výběr děl je založen na počtu kritik, které o nich byly v médiích zveřejněny. Zároveň jsem při výběru analyzovaných publikací upřednostnila knihy, které subjektivně považuji za důležité milníky v životě spisovatele. Ať už je to *Průvodce protektorátní Prahou*, který

³⁹³ V současnosti má ze všech sedmdesáti dílů největší počet zhlédnutí (přes 385 tisíc) hned první díl o Petschkově paláci, s 250 tisíci zhlédnutími dominuje čtvrtý díl z Roztok u Prahy, který obsahuje dobové záběry z transportu smrti, s 248 tisíci zhlédnutími vévodí třetímu místu díl o známé protikomunistické odbojové skupině bratří Mašínů, oblíbené jsou ale také díly o operaci Anthropoid a jeho podporovatelích či o popravách a koncentračních táborech na českém území. (Zdroj: *Krvavá léta*. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/porady/krvava-leta>)

³⁹⁴ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

³⁹⁵ Tamtéž.

³⁹⁶ Tamtéž.

³⁹⁷ Seriál *Krvavá léta* se v roce 2018 v rámci cen českého internetu Křišťálová lupa umístil na 8. místě v kategorii Online video. (Zdroj: Výsledky hlasování. In: *Křišťálová lupa: cena českého internetu* [online]. Internet Info, 2019 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://kristalova.lupa.cz/2018/vysledky/>)

³⁹⁸ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

získal několik ocenění a na kterého se recenzenti zaměřovali ze všech Padevětových děl nejvíce (společně s dílem *Ostny a oprátky*), anebo *Poznámky k dějinám*, které byly první vydanou beletristickou publikací Jiřího Padevěta. Kromě toho jsem pro literární analýzu zvolila průvodce *Krvavé finále*, který se věnuje konci druhé světové války a jejím zapomenutým padlým obětem. Posledním analyzovaným dílem je nejnovější beletristická publikace *Ostny a oprátky*, která se svým žánrem sice podobá *Poznámkám k dějinám*, nicméně se nepatrně liší svojí formou a způsobem, kterým přibližuje nejen protektorátní historii. Zatímco *Poznámky k dějinám* jsou koncipovány jako hádanky, *Ostny a oprátky* v krátkých prózách prozrazují, o kom anebo o čem pojednávají. Jsou navíc doplněny dobovými útržky z novinových článků.

Recenzí, které vyšly na knihy Jiřího Padevěta, nebylo mnoho. Především faktografickým průvodcům se kritici příliš nevěnují, s výjimkou Magnesíí Literou oceněného *Průvodce protektorátní Prahou*. O něco častěji se kritici zaměřovali na nejnovější beletristické dílo *Ostny a oprátky*. Recenze jsem hledala pomocí mediálního archivu Newton Media a.s. K vytvoření rešerší recenzí mi byl nápomocen také katalog Knihovny Akademie věd České republiky, kde jsem v záložce „Prohlížení“ hledala v abecedním rejstříku dle jména autora anebo názvu recenzovaného dokumentu.

5.1 K pojmu obsahová analýza

Dle Tomáše Trampoty a Martiny Vojtěchovské lze obsahovou analýzu využít při zkoumání mediálních sdělení jak kvantitativní, tak kvalitativní metodou. Pro kvantitativní analýzu je charakteristická vysoká míra standardizace, replikovatelnost a užívání statistiky a číselných údajů, které zaručí přesnost výsledků.³⁹⁹ V této práci se ale budu věnovat analýze kvalitativní. Ta se při výzkumu ptá nejčastěji otázkou „Jak?“. Na rozdíl od kvantitativní metody není standardizovaná. Nevýhodou kvalitativního výzkumu je, že není schopný zpracovat velký vzorek či větší počet případů. Dle Trampoty a Vojtěchovské „problematická může být také subjektivita a reliabilita výzkumu“.⁴⁰⁰ Přiznaná subjektivita je však běžnou součástí kvalitativních metod.⁴⁰¹ Podle teorie, kterou nastiňují Trampota a Vojtěchovská, jsem volila díla a recenze pro analýzu nepravděpodobnostním výběrem, který bývá označován také jako náhodný či účelový a vyznačuje se tím, že „každý prvek

³⁹⁹ TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, s. 16–17.

⁴⁰⁰ Tamtéž, s. 18.

⁴⁰¹ Tamtéž, s. 19.

systému/populace nemá stejnou šanci být vybrán“. A to například z důvodu, „že nás vzhledem k tématu výzkumu zajímají jen prvky s určitou charakteristikou“. ⁴⁰² Dle Jana Hendla je jedním ze základních přístupů kvalitativního výzkumu zkoumání dokumentů, přičemž dokumentem je vše napsané či zaznamenané, tedy i knihy nebo novinové články. Subjektivita výzkumníka hraje dle Hendla roli „při výběru dokumentů, ale ne v informacích, které jsou obsaženy v dokumentech“. ⁴⁰³

Dle Aleše Hamana je cílem obsahové analýzy literárního díla „určit druhové a žánrové kvality díla prostřednictvím indikátorů v jeho textovém i znakovém rozměru“. ⁴⁰⁴ Říká, že čtenář se nejprve dostává do styku s titulem díla, který „vyvolává estetické očekávání vnímatele“. ⁴⁰⁵ Název díla může dle Hamana nastiňovat příslušnost knihy k žánrovému typu ⁴⁰⁶, což rozhodně splňuje například *Průvodce protektorátní Prahou*, který titulem naznačuje, že se jedná o průvodce, a tedy o literaturu faktu. V případě beletrie můžeme sledovat více či méně osobní přístup autora k textu, konkrétně formu vypravování (er nebo ich forma). Při analýze literárního díla však můžeme reflektovat i další kvalitativní indikátory, například kvalitu jazykového projevu či obrazný plán estetického objektu. ⁴⁰⁷

5.2 Interpretace díla *Průvodce protektorátní Prahou* a jeho kritických ohlasů

5.2.1 Interpretace díla

Několika literárními cenami ověřený *Průvodce protektorátní Prahou* na první pohled naznačuje, že se nejedná o průvodce v pravém slova smyslu. Přes dva kilogramy vážící kniha zrovna nevyzývá k putování po Praze, obrazně jí ale čtenáře provází. Titulek jednoznačně říká, že dílo pojednává o dění v protektorátní Praze, podtitul zase prozrazuje, že průvodce zobrazuje pražská místa, události a příběhy lidí z dané doby. Velmi podrobná topografie protektorátní Prahy je zobrazována pomocí hesel, která se týkají období od března 1939 do května 1945 a která jsou převážně kratšího, několikařádkového rozsahu. Dění na významných pražských místech, například na Pražském hradě, v Národním divadle nebo

⁴⁰² TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, s. 28.

⁴⁰³ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, s. 134.

⁴⁰⁴ HAMAN, Aleš. K obsahové analýze uměleckého literárního díla. *Česká literatura*. 1990, roč. 38, č. 2, s. 108.

⁴⁰⁵ Tamtéž.

⁴⁰⁶ Tamtéž.

⁴⁰⁷ Tamtéž, s. 109–114.

Petschkově paláci, je však zobrazeno i na několika stranách. Informace u každého hesla jsou pak řazeny chronologicky. Kniha nepřináší jednotný a souvislý obraz historie na území protektorátu, spíše zobrazuje příběhy jednotlivých pražských domů, ulic či lidí. Dílo je rozděleno na jedenáct oddílů podle dnešních obvodů hlavního města, a to od Prahy 1 po Prahu 10. Centrum města, tedy Praha 1, je z důvodu množství událostí, které se zde odehrály, rozděleno na dvě části – na Malou Stranu a Hradčany a dále na Nové Město, Staré Město a Josefov. Hesla jsou pak řazena abecedně dle českých názvů ulic, náměstí a jiných prostranství. Uvedeny jsou také české i německé názvy ulic, které byly na území protektorátu platné v období druhé světové války. Že jde o průvodce, naznačuje mimo jiné i to, že každou samostatnou část v knize odděluje přehledná dobová mapa, do níž jsou zanesena čísla jednotlivých hesel.

Publikace je hojně vybavena obrazovým materiálem, který koresponduje s psanými hesly. Jiří Padevět čtenářům v průvodci zpřístupňuje některé dobové dokumenty, které jsou jinak dostupné především v archivech, například všeobecnou občanskou legitimaci Ludmily Soukupové, podporovatelky operace Anthropoid⁴⁰⁸, seznam hostů vánoční besídky v roce 1943, na kterém figuroval i František Šafařík, pracovník Hradu a jeden z mála přeživších podporovatelů parašutistů⁴⁰⁹, rukopis básně *Těla žen* od Jiřího Ortena⁴¹⁰ anebo předvolání na shromaždiště, které rozesílala Židovská rada starších⁴¹¹. Kromě toho dílo obsahuje dobové fotografie míst, událostí či portrétů, skeny novinových článků, dopisů, vyhlášek či plakátů. U každého použitého obrazového materiálu je uveden (nejčastěji archivní) zdroj.

Průvodce nemá sloužit jako jednotný popis dějin protektorátu. Spíše zobrazuje tisíce příběhů, střípků událostí a osudů lidí či míst. Dle Jiřího Padevěta nelze *Průvodce protektorátní Prahou* souvisle číst.⁴¹² Když to ale čtenář udělá, střípky mu složí velmi kvalitní ucelený obraz atmosféry válečné doby a dění na našem území. Padevět ale počítá se čtenářem, který je s obdobím protektorátu alespoň částečně seznámen, a proto k průvodci nepřiložil žádný stručný popis historického kontextu ani slovníček základních pojmů. Jednotlivá hesla se věnují dění od vzniku protektorátu po Pražské povstání. Akcentují

⁴⁰⁸ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 27.

⁴⁰⁹ Tamtéž, s. 77.

⁴¹⁰ Tamtéž, s. 206.

⁴¹¹ Tamtéž, s. 624.

⁴¹² Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

témata, která se týkají vlády, politických záležitostí, protinacistického odboje, představují příběhy nacistů a kolaborantů, například Reinharda Heydricha, Emanuela Moravce či Karla Hermanna Franka. Stejně tak Jiří Padevět v průvodci věnuje velký prostor méně známým, ale neméně důležitým osobnostem protektorátu, především těm, kteří se jakkoli podíleli na odboji. Podrobněji se zaměřuje na podporovatele operace Anthropoid. Zmiňuje množství jmen lidí, kteří parašutistům poskytovali ubytování, stravu, pomáhali jim dostat se k důležitým informacím a zajišťovali jakoukoli jinou pomoc, například Anežka Zajíčková⁴¹³, Marie Kovárníková a Ludmila Soukupová⁴¹⁴, rodina Oktábcových⁴¹⁵ a stovky dalších, kteří byli následně popraveni. Událostem týkajících se atentátu na Heydricha se průvodce obecně věnuje v heslech více. Kromě toho zdůrazňuje příběhy kolem odbojové skupiny Tři králové a jejích členů, ukazuje život Židů na území protektorátu či události spojené s germanizací. Nemalý prostor věnuje také fungování médií v protektorátu. Zmiňuje sídla redakcí ilegálních novin a časopisů a jména jejich redaktorů, uvádí také sídlo Syndikátu novinářů či fungování České tiskové kanceláře. Celkovou atmosféru doby doplňuje množstvím hesel, která se týkají kulturního dění v protektorátu. Zobrazuje hlavní kulturní místa, důležitá jména umělců, věnuje se knižní, filmové i divadelní kultuře, pojednává o provozu některých pražských divadel, než byla úplně uzavřena. Věnuje se také konci druhé světové války, který byl na českém území provázen Pražským povstáním. Kromě dějinných událostí se Jiří Padevět u některých míst zmiňuje o současném umístění pamětních desek.

Na konci průvodce je uveden seznam použitých pramenů a literatury. Nechybí ani jmenný rejstřík, který čtenáři umožňuje lepší orientaci v rozsáhlé publikaci. Nápomocný je také místní rejstřík, kde jsou zaneseny všechny v průvodci zmíněné adresy, a to v češtině i v německém překladu. Podrobný věcný rejstřík zase umožňuje rychlé vyhledávání dle událostí, názvů či jiných klíčových pojmů. V závěru knihy je uveden seznam použitých zkratek a jejich vysvětlivky.

5.2.2 Analýza kritických ohlasů v médiích

Recenzenti se nezalekli literatury faktu a na *Průvodce protektorátní Prahou* vyšlo v médiích různého typu hned několik ohlasů. Viktor Šlajchrt v recenzi, která byla uveřejněna v letním

⁴¹³ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 21.

⁴¹⁴ Tamtéž, s. 27.

⁴¹⁵ Tamtéž, s. 666.

vydání *Revolver Revue* v roce 2014⁴¹⁶, kritizuje především výraz „průvodce“ v samotném titulu knihy. Říká, že hesla, která jsou řazená abecedně, zřídka sledují nějakou souvislou trasu, kterou by si mohl čtenář fyzicky projít. Právě abecední řazení způsobuje, že ulice, které po sobě v průvodci následují, jsou v reálu odděleny i několika kilometry. Ocenil by, kdyby průvodce ctil přirozenou topografii a byl seřazen spíše dle možných tras. Je ovšem otázkou, zda je reálné uspořádat takové množství hesel do souvislé a logické průchozí trasy. Šlajchrt říká, že kniha poslouží hlavně těm, kteří chtějí znát protektorátní historii okolí jejich domu či pracoviště. Přesto hned v úvodu přirovnává průvodce ke „speciální encyklopedii“. Ty však bývají zpravidla strukturované, což u průvodce Šlajchrt sám vylučuje. Autor recenze navrhuje použít spíše název „*Místopis protektorátní Prahy*“. Soudí však, že takový titul by nebyl tolik atraktivní jako průvodce, který čtenáře v podstatě vybízí k jakési hře. S abecedním řazením hesel souvisí dle Šlajchrt ještě další problém – některá hesla působí v celkovém kontextu komicky marginálně, a to hlavně v případě, kdy po tragickém a temném příběhu následuje výčet adres bytů, „kde si skupinky mladých intelektuálů celkem poklidně cizelovaly své básnické programy“.⁴¹⁷ Zmiňuje také, že některé příběhy v průvodci chybí, a to především o násilí, které konali Češi na Němcích. Tyto události se však odehrály po skončení války, tedy až po zániku protektorátu, o kterém *Průvodce protektorátní Prahou* primárně pojednává. Těmto událostem věnoval navíc Jiří Padevět o něco později samostatnou rozsáhlou publikaci *Krvavé léto*. Naopak kladně Šlajchrt hodnotí doslova „mravenčí práci“, kterou musel Jiří Padevět při skládání jednotlivých hesel vykonat.

Rozsáhlá recenze na *Průvodce protektorátní Prahou* vyšla také v internetovém literárním časopise *iLiteratura.cz*, kde ji publikoval v říjnu roku 2010 Jan Lukavec.⁴¹⁸ Ten na rozdíl od Šlajchrt tvrdí, že kniha může sloužit jako průvodce pro „pražské chodce“ a pomoci připomenout historii, která český národ poznamenala. Konstatuje, že publikace přináší nové poznatky i pro profesionální historiky a odborníky na období protektorátu. Kromě toho některé informace, které jsou často nepřesně tradovány, uvádí Jiří Padevět na pravou míru. Jako příklad zmiňuje Lukavec informaci o posledním legálním bydlišti Václava Morávka, jednoho ze Tří králů. Zde se právě projevuje Padevětova přesnost a poctivost při ověřování

⁴¹⁶ ŠLAJCHRT, Viktor. Průvodce protektorátní Prahou. *Revolver revue*. 2014, roč. 29, č. 95, s. 232–233.

⁴¹⁷ Tamtéž.

⁴¹⁸ LUKAVEC, Jan. Padevět, Jiří: Průvodce protektorátní Prahou: místa – události – lidé. In: *iLiteratura.cz* [online]. 10. 10. 2013 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/32121/padevet-jiri-pruvodce-protektoratni-prahou-mista-udalosti-lide>

skutečností, ale také jeho geodetické zkušenosti. Lukavec popisuje své pocity z průvodce a říká, že působí místy ponuře, vzápětí to ale obhajuje samotnou tematikou knihy. Shrnuje, jaké příběhy a osudy může čtenář v knize najít, a polemizuje nad zajímavou myšlenkou, zda konkrétnost jmen a přímá adresnost, kterou se jednotlivá hesla v průvodci vyznačují, nemůže být přítěžující pro žijící potomky, jejichž příbuzní byli třeba kolaboranti či zrádci. Nutno ale dodat, že se jedná o literaturu faktu, která má za úkol přinést co nejpřesnější a ověřené informace bez jakékoli fabulace či zastírání. Lukavec uvádí, že je samozřejmé, že kniha nemohla pokrýt všechny události z protektorátní Prahy, a tak dle něho „nemalá část života obyčejných lidí zůstává nepokryta“.⁴¹⁹ Je si ale vědom toho, že zmapovat veškeré akce, události a malé příběhy je nad schopnosti i sebevíce pracovitého badatele. Lukavec se při některých svých tvrzeních odvolává na slova jiných spisovatelů či historiků, jejichž jména uvádí do závorky za přímou citaci. Chybí ale zmínka o publikaci, v níž Lukavec myšlenku našel. Recenzent uvádí, že čtenář *Průvodce protektorátní Prahou* by měl být vzdělaný a měl by znát kontexty dané doby, aby si mohl jednotlivé souvislosti mezi hesly domýšlet, s čímž počítá i Jiří Padevět.⁴²⁰ Jan Lukavec dokazuje svoji pečlivou přípravu před psaním recenze i zmínkou o facebookové stránce *Průvodce protektorátní Prahou*, která v současnosti není aktivní (ač stále funkční). Všiml si textů, které tam Jiří Padevět publikoval a v nichž dle slov Lukavce „Padevět trochu opustil suchý faktografický styl“⁴²¹. Uvádí ukázkou textu, který se podobá (a možná byl prvopočátkem) krátkým prozaickým útvarům, které Jiří Padevět taktéž publikuje v knižní podobě. První beletristické dílo *Poznámky k dějinám* ale v té době ještě nespátrilo světlo světa, a tak Lukavec nemohl tušit, co Jiří Padevět chystá. Zmiňuje také, že autor na Facebooku komunikoval se čtenáři a vyzýval je k pomoci například při identifikaci míst z dobových fotografií. Proto Lukavec považuje průvodce za částečně „interaktivní“ dílo.

Průvodci se ve své recenzi z prosince 2013 věnoval i Adam Drda v časopisu *Respekt*.⁴²² Považuje za dobrý nápad zaměřit se na období protektorátu, protože není tak historicky vzdálené, aby se Praha, kterou průvodce provází, nějak zásadně proměnila. Stejně jako

⁴¹⁹ LUKAVEC, Jan. Padevět, Jiří: Průvodce protektorátní Prahou: místa – události – lidé. In: *iLiteratura.cz* [online]. 10. 10. 2013 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/32121/padevet-jiri-pruvodce-protektoratni-prahou-mista-udalosti-lide>

⁴²⁰ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

⁴²¹ LUKAVEC, Jan. Padevět, Jiří: Průvodce protektorátní Prahou: místa – události – lidé. In: *iLiteratura.cz* [online]. 10. 10. 2013 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/32121/padevet-jiri-pruvodce-protektoratni-prahou-mista-udalosti-lide>

⁴²² DRDA, Adam. Průvodce protektorátní Prahou. Místa – události – lidé. *Respekt*. 2013, roč. 24, č. 50.

v recenzi Viktora Šlajchrtu, i zde se objevuje výraz „mravenčí práce“ v souvislosti s tím, jak důkladně Jiří Padevět jednotlivé příběhy zpracoval a zanesl do knihy. Drda oceňuje na průvodci především to, že ukazuje osudy pražských domů, kolem kterých projdou denně stovky lidí, ale jejichž příběh není příliš znám. Drda vnáší do recenze i vlastní zkušenost, když zmiňuje, co se podle *Průvodce protektorátní Prahou* stalo v domě poblíž jeho bydliště anebo v ulici, kde kritiku napsal. Autor recenze konstatuje, že průvodce považuje za přehledný. Vytýká, že jednotlivá hesla jsou strohá, a tedy zajímavá jen pro někoho, kdo danou adresu a místo důvěrně zná, na čemž se shoduje s Viktorem Šlajchrtem. Drda tvrdí, že se knihou dá listovat spíše než ji souvisle číst, což tvrdí i samotný Jiří Padevět.⁴²³ Kdyby tak ale Adam Drda učinil, možná by došel k jinému závěru. Recenzentovi chybí v knize „mikropříběhy“. Dle jeho názoru by byl průvodce sdělnější, kdyby v něm byly uvedeny například výpovědi svědků či pamětníků anebo citace z beletrie. Otázkou ale je, zda by pak dílo neztratilo svoji povahu průvodce a nesklouzávalo k žánru třeba vzpomínkové prózy. Navíc by kniha nabyla ještě většího rozsahu, čehož si je ale vědom i Drda. Navíc autor recenze říká, že průvodce málo zachycuje příběhy běžného života, a tedy není tolik zaznamenána atmosféra doby. Uvádí, že protektorátní Praha nebyla jen temná a že by uvítal kromě hesel o nacismu, rezistenci a perzekuci také obyčejné příběhy ze života. Říká totiž, že i v této době se „žilo zábavou, běžnými starostmi, nadějemi, iluzemi“.⁴²⁴ Stejně jako Jan Lukavec, i Drda odkazuje na slova jiného autora, cituje konkrétně úryvek z díla Tomana Broda, na kterém ukazuje, že život v protektorátu nebyl jen temný, ale i zábavný. Recenzent by ocenil kromě běžných příběhů také individuální osudy Židů. Říká, že to je v kontrastu s tím, jakou péči věnoval Padevět například rodinám, které se podílely na odboji. Uvítal by tedy i informace o bytech, které museli Židé při deportaci opustit, anebo informaci o tom, kolik Židů zmizelo z konkrétních ulic. Recenze zmiňuje také obrazový materiál, z něhož některé fotografie či dokumenty jsou dle Drdy až kuriózní. I přes výhrady Drda opakuje, že si je vědom píle, kterou musel Padevět vynaložit a že kniha rozhodně není odbytá.

Vzhledem k historické povaze průvodce se recenze objevila také v *Pražském sborníku historickém*.⁴²⁵ Nina Lohmann se v kritice věnovala nejen *Průvodci protektorátní Prahou*, ale také průvodci Prokopa Tomka *Estébáckou Prahou: průvodce po pražských sídlech Státní*

⁴²³ Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

⁴²⁴ DRDA, Adam. Průvodce protektorátní Prahou. Místa – události – lidé. *Respekt*. 2013, roč. 24, č. 50.

⁴²⁵ LOHMANN, Nina. Jiří Padevět, Průvodce protektorátní Prahou [...]. *Pražský sborník historický*. 2015, roč. 43, s. 472–474.

bezpečnosti (2013). Zaměříme se v této analýze ale pouze na část, v níž autorka referuje o díle Jiřího Padevěta. Lohmann si pokládá otázku, podle jakého klíče Padevět volil adresy a informace, které se v průvodci objevují. Říká, že výběr působí náhodně, což způsobuje nepřehlednost knihy. Jako jediná hodnotí německé resumé na konci knihy a zjišťuje, že je nešťastně přeloženo a v českém překladu působí dle jejích slov až tragikomicky: „v německé verzi resumé se tak například z armádní střelnice v Kobylisích – nacistického popraviště – stala pouťová střelnice“.⁴²⁶ Uvádí, že by v knize uvítala historický úvod, který by nejen laickému čtenáři přiblížil protektorátní dobu. Oceňuje ale, že se Padevět věnuje tematice, která je badatelsky stále zanedbávaná.

Odlisná recenze od všech výše zmíněných vyšla v roce 2015 v *Divadelním revue*. Jejím autorem je Vladimír Just.⁴²⁷ Stejně jako Nina Lohmann, i Just se ve své kritice věnuje dvěma průvodcům. Kromě knihy Jiřího Padevěta hodnotí také dílo Olgy Vlčkové *Divadlo a divadelní scény: zmizelá Praha* (2015). Zaměříme se ale na část o *Průvodci protektorátní Prahou*, jíž Just věnuje nemalý prostor. Recenzent se zaměřuje především na zmínky o pražském divadelním světě a nešetří zápornou kritikou. Všimá si faktických věcných chyb, které jsou dle jeho slov „v množství větším než malém“⁴²⁸, a to jak v letopočtech a jménech, tak názvech děl a institucí. Divadelní část označuje dokonce za odbytou, což jsou dle mého názoru zbytečně a nezaslouženě ostrá slova. Just naráží na ocenění, která průvodce získal, a v podstatě obviňuje členy porot z „letného listování knihou“ a z toho, že nadšení z obrázků nahradilo četbu textů. Zároveň ale říká, že chyby ponechané v knize lze přičíst spíše korektorům, lektorům nebo odpovědnému redaktorovi než autorovi. Překvapuje ho, že se chyby v díle vyskytly i přesto, že více než osmdesát odborníků poskytovalo autorovi při tvorbě průvodce odborné rady. Dle Justa jsou divadla úzce spjata s událostmi, které se týkají kolaborace, rezistence a dalších témat, kterým Padevět jinak věnuje velkou část obsahu. Just uvádí i konkrétní příklady, kterými podkládá své kritické podněty. Vzpomíná například tvrzení uvedené v průvodci, že divadelní „inscenace *Pět minut za městem*, *Manon Lescaut* a *Loretka* sklidily obrovský divácký úspěch. *Manon Lescaut* byla zřejmě nejúspěšnějším

⁴²⁶ LOHMANN, Nina. Jiří Padevět, Průvodce protektorátní Prahou [...]. *Pražský sborník historický*. 2015, roč. 43, s. 472–474

⁴²⁷ JUST, Vladimír. Praha nadvakrát děravá: kritické poznámky na adresu dvou oceňovaných knih o Praze. *Divadelní revue*. 2015, roč. 26, č. 1, s. 175–180.

⁴²⁸ Tamtéž.

protektorátním divadelním představením.⁴²⁹ Just říká, že v první řadě Padevět zaměňuje inscenaci s příležitostnou recitací či představením. Navíc *Loretka* dle Justa nesklidila obrovský divácký úspěch, naopak „byla po *Manon* všeobecně přijata jako značné zklamání“.⁴³⁰ Vyvrací také tvrzení, že *Manon Lescaut* byla nejúspěšnějším představením. Říká, že úspěšnější byla například *Prodaná nevěsta*, ale i *Rozmarné zrcadlo*, které bylo dle Justa protektorátním fenoménem a Jiří Padevět se o něm vůbec nezmiňuje. Vzhledem k tomu, kolika stovkám rozmanitých oblastí věnuje Padevět jednotlivá hesla v průvodci, je dle mého názoru v podstatě nemožné každé jedno použité slovo a odbornou (divadelní, filmovou, literární a jakoukoli jinou) terminologii detailně studovat a ověřovat. Důležité také je, že divadelní sféra není v protektorátním průvodci stěžejním tématem. Stejně tak cítím potřebu zmínit, že Jiří Padevět čerpal z několika různých zdrojů, které mu poskytly podklady pro tisíce hesel, a tedy není v silách jednoho ani desítky lidí ověřovat přesnost každého takového hesla v dalších několika zdrojích. Stejně jako ostatní recenzenti, i Just používá v souvislosti s prací Padevěta na díle výraz „mravenčí“, ani to ale neobměkčuje jeho kritiku. Říká, že Padevět sice podrobně zpracoval konspirační byty a odbojové i kolaborantské činnosti, ale nezmínil se o „jediném nám známém případě otevřené kolaborace živého divadla s nacismem“, tedy „rasistické agitce *Rotschild vítězí u Waterloo*, kterou zplodil Goebbelsův osobní přítel (...) Wolfgang Eberhard Möller“.⁴³¹ Just si všímá také některých nedostatků a chyb, které se týkají osobnosti Vlasty Buriana. Například, že nebyl vězněn po roce 1945, jak tvrdí jedno z hesel v průvodci, ale v květnu až červenci 1945. Chybí mu ale také další zmínky o životě Vlasty Buriana. Například to, že vila, která byla Burianovi zabavena (o čemž Padevět informuje), byla později vrácena jeho potomkům. O tom už ale průvodce mlčí, což Just považuje doslova za nehoráznost. Zmiňuje i další informace, které by měly v průvodci být, ale chybí. Vytýká také zmínku, že Národní divadlo obnovilo provoz až po skončení okupace. Dle Justa ale jako jediné hrálo od 1. dubna do 4. května 1945. Kromě divadelní oblasti si Just všímá také chyb v letopočtech. Konkrétně zmiňuje, že oznámení o zatčení Aloise Eliáše se uskutečnilo v roce 1941, jiná zmínka v průvodci ale mluví o roce 1942. Vladimír Just ve své kritice, na rozdíl od ostatních relativně neutrálních recenzentů, užívá někdy až ostrý a ironický jazyk. Just sice uzavírá text slovy, že průvodce

⁴²⁹ PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018, s. 175.

⁴³⁰ JUST, Vladimír. Praha nadvakrát děravá: kritické poznámky na adresu dvou oceňovaných knih o Praze. *Divadelní revue*. 2015, roč. 26, č. 1, s. 175–180.

⁴³¹ Tamtéž.

je užitečnou a úctyhodnou publikací, jakékoli kladné kritice ale v recenzi nevěnuje ani zmínku, což (v kontrastu s tak rozsáhlou negativní kritikou) považují za nespravedlivé.

5.2.2.1 Shrnutí analýzy kritických ohlasů

Kromě recenzí, které vyšly v internetovém časopise *iLiteratura.cz* a týdeníku *Respekt* v roce 2013, všechny ostatní reagují až na získání hlavní ceny Magnesia Litera za knihu roku. Obecně lze konstatovat, že se recenzenti shodují jen v několika málo aspektech, spíše ale přichází s rozdílnými kritickými ohlasy a v některých bodech se úplně rozcházejí. Viktor Šlajchrt (*Revolver Revue*) například zmiňuje, že abecední řazení hesel neumožňuje čtenáři fyzicky projít konkrétní trasou, a tedy nelze tak úplně mluvit o průvodci. Navíc dle jeho názoru abecední řazení způsobuje na některých místech to, že hesla působí až komicky marginálně oproti těm, které vyznívají tragicky. Jan Lukavec (*iLiteratura.cz*) naopak tvrdí, že kniha může sloužit skutečně jako průvodce pro „pražské chodce“. Dva recenzenti se zase rozcházejí v pohledu na přehlednost průvodce. Zatímco Adam Drda (*Respekt*) považuje publikaci za přehlednou díky mapám a přiloženým rejstříkům, Nina Lohmann (*Pražský sborník historický*) vnímá průvodce jako nepřehledného. V některých zmíenkách se ale autoři recenzí shodují. Drda například uvádí, že některá hesla v průvodci jsou pouhým výčtem událostí a míst, která jsou zajímavá především pro toho, kdo je důvěrně zná. Se stejnou myšlenkou přichází v kritice také Šlajchrt. Hned tři z pěti recenzentů, Viktor Šlajchrt, Adam Drda a Vladimír Just (*Divadelní revue*), použili v textu výraz „mravenčí“ v souvislosti s prací, kterou Jiří Padevět nepochybně vykonal při bádání a sestavování publikace.

Viktor Šlajchrt dále jako jediný zmiňuje, že mu v průvodci chybí pojednání o násilí konaném na Němcích po konci války. Jan Lukavec se zase jako jediný recenzent zamýšlí nad důsledky, které by mohlo mít zveřejnění konkrétních jmen a adres v jednotlivých heslech. Dokazuje také, že své soustředění neomezil pouze na knihu, ale dohledal si i další informace, když se zmiňuje o facebookové stránce knihy. Adam Drda zase oceňuje, že se nejen obyvatelé Prahy díky knize dozví, co se odehrálo v domech, bytech či na místech, kolem kterých běžně chodí, ale jejichž příběh dosud znal málokdo. Jako jediný vnáší do recenze osobní zkušenost a zmiňuje, co se z průvodce dozvěděl o místě svého bydliště. Tvrdí, že se dá knihou spíše listovat a prohlížet doprovodný obrazový materiál než v ní číst. Zároveň uvádí, že mu chybí „mikropříběhy“, díky kterým by byl průvodce sdělnější. Stejně tak by ocenil příběhy ze všedního života a přiblížení osudů Židů. Překvapivě jako jediný Drda zmiňuje a oceňuje bohatý obrazový materiál použitý v průvodci. Nina Lohmann si zase

klade otázku, podle jakého klíče Padevět volil informace, které jsou v heslech zanesené, a konstatuje, že výběr působí náhodně. Jako jediná se zaměřila na německé resumé na konci knihy a zjistila, že jeho překlad je na některých místech poněkud nešťastný. Jako jediná také uvádí, že jí chybí historický úvod, který by čtenáři připomněl kontext doby. Oceňuje naopak, že Padevět přibližuje tematiku, která je badateli stále zanedbávaná.

Od ostatních se výrazněji odlišila recenze Vladimíra Justa, který se (příznačně k periodiku, v němž kritika vyšla) jako jediný zaměřuje velmi podrobně na stránku pražského divadelního světa v období protektorátu. Konstatuje, že je v heslech velké množství chyb. Divadelní části dokonce považuje za odbyté. Just je ve své recenzi nejkritičtější ze všech recenzentů. Ohodnotil dokonce také práci členů poroty, kteří udělili průvodci literární ceny, a konstatoval, že spíše, než že by knihu přečetli, jí prolistovali a prohlédli si obrázky. Aby svá tvrzení podložil, předkládá Just konkrétní příklady z průvodce, které jsou dle jeho názoru problematické, a uvádí je na pravou míru. Zmiňuje také inscenace, které dle Justa hrály v protektorátu zásadní roli, ale Padevět se o nich nezmiňuje. Zatímco ostatní recenzenti jsou ve svých tvrzeních mírní a neutrální, Just používá někdy až ostré a ironické výrazy. Dokazuje však velmi důkladnou četbu průvodce tím, že zmiňuje chyby, které nejsou při pouhém prolistování patrné, například překlepy v letopočtech. Proto považuji Justovu recenzi za nejdůkladněji zpracovanou, ač místy až zbytečně příliš kritickou. Za nespravedlivé pak považuji nezmínění žádné kladné kritiky, která by vyrovnala negativní slova recenzenta. Mohla bych také polemizovat nad tím, do jaké míry je reálné ověřovat v několika různých zdrojích každou jednotlivou informaci, které tvoří osmi set stránkovou knihu. Za podrobnou a důkladnější recenzi považuji také text Jana Lukavce a Adama Drdy. Spíše povrchně se pak dílu věnuje Viktor Šlajchrt a Nina Lohmann.

5.3 Interpretace díla *Krvavé finále* a jeho kritických ohlasů

5.3.1 Interpretace díla

V roce 2015 vyšlo volné pokračování *Průvodce protektorátní Prahou*, které nese název *Krvavé finále: jaro 1945 v českých zemích*. Jak titul i podtitul díla napovídá, kniha je tentokrát zaměřena konkrétněji na dění v jarních měsících březnu až květnu 1945 v českých zemích. Název sice v tomto případě přímo neprozrazuje, že se jedná o průvodce, na přední desce knihy ale nechybí červený proužek s nápisem, který je pro díla tohoto typu, vycházejících v nakladatelství Academia, signifikantní a tradiční. Formát i struktura průvodce je velmi podobná prvnímu analyzovanému dílu, přeci jen ale mezi nimi lze najít

odlišnosti. Na rozdíl od *Průvodce protektorátní Prahou se Krvavé finále* nevěnuje pouze dění v Praze, ale na celém území současné České republiky. Proto se liší také řazení hesel. Kniha je rozdělena na čtrnáct částí podle krajů dnešního Česka. Hlavní město Praha je ještě vnitřně děleno na některé městské obvody, ostatní kraje zase na okresy a jednotlivá města či vesnice. V těchto částech jsou pak hesla seřazena abecedně dle názvů okresů, ulic či konkrétních lokalit. Před každou částí se nachází dobová mapa se zanesenými čísly jednotlivých hesel. U každého samostatného místopisného hesla je pak přiložen detailnější výřez z mapy daného místa. Pro ještě větší obsahovou přehlednost se Jiří Padevět rozhodl označit hesla barevnými čtverečky, které ukazují, zda se text týká protipartyzánských operací, transportů a pochodů smrti, útoků ustupujících německých jednotek anebo potlačení českého povstání, což čtenáři usnadní orientaci v tak rozsáhlém díle. Stejně jako jmenný, místní a věcný rejstřík, který je uvedený na konci knihy.

Cílem tohoto průvodce je zobrazit násilnosti, které se děly na úplném konci války na českém území. Obecně lze říci, že kniha přináší stovky seznamů obětí, které padly během českého povstání pod rukama ustupujících vojenských jednotek či protipartyzánských komand, ale ve velké míře také obětí z pochodů či transportů smrti. Jak uvádí Jiří Padevět v úvodu publikace, mezi pachateli nebyli pouze Němci, ale také Rusové, Ukrajinci, Chorvaté anebo Maďaři. Stejně tak mezi oběťmi se nenacházeli pouze Češi, ale také lidé polské, maďarské, ukrajinské či ruské národnosti.⁴³² Jednotlivá hesla jsou spíše příběhy s tragickým koncem. Zobrazují totiž osudy známých, ale také zapomenutých lidí, kteří zemřeli následkem násilného činu. Jejich příběhy jsou zobrazovány často velmi komplexně – jsou uveřejněna jejich jména, data narození, místa a příčiny úmrtí a jejich fotografie, ať už portrétní či posmrtná. Některá hesla jsou pak zakončena výčtem jmen padlých, což ještě více umocňuje pocit úzkosti, který může ve čtenáři kniha vyvolat. Právě proto, troufám si říct, *Krvavé finále* na rozdíl od *Průvodce protektorátní Prahou* nelze přečíst souvisle „na jeden záťah“, velmi brutální a tragické příběhy to jednoduše nedovolí. Přesto kniha přináší, ač postupně a po střípkách, velmi jasný a konkrétní obraz dění na jednotlivých místech dnešní České republiky těsně před koncem druhé světové války. Kromě historických událostí zmiňuje také současné umístění pamětních desek na konkrétních místech a uvádí informace o exhumaci hrobů.

⁴³² PADEVĚT, Jiří. *Krvavé finále: jaro 1945 v českých zemích*. Praha: Academia, 2015, s. 7.

Tragická témata naznačují už fotografie mrtvých těl na přední desce knihy a ilustrace náhrobků na přední předsádce knihy. To by snad mohlo být předzvěstí, že obrazový materiál uvnitř publikace není vhodný pro slabší povahy, některé fotografie ale překvapí i otrlejšího čtenáře. Detailní snímky mrtvých, často zohavených a zakrvácených těl nejsou v průvodci žádnou výjimkou. Právě obrazový doprovodný materiál však pomůže čtenáři lépe si uvědomit, jaké hrůznosti se děly nevinným lidem. Lidem, jako jsou oni sami. Kromě těchto posmrtných fotografií obsahuje průvodce další dobové snímky, ale také různé archivní dokumenty jako úmrtní listy, pozvánky či stránky z deníků, ale také současné fotografie některých míst, na nichž se popisované události staly. I v této publikaci zpřístupnil Jiří Padevět čtenářům archivní snímky, které dosud nebyly nikde zveřejněny. Ke knize přiložil i DVD, na kterém jsou nahrané čtyři filmy, které se týkají násilných činů konaných na konci války. Filmy obsahují dobové záběry, které stejně jako dobové fotografie v knize dotváří čtenáři (v tomto případě také divákovi) jasnou, autentickou představu o nelehké atmosféře jara v roce 1945 na našem území. Jejich audiovizuální forma ale působí ještě děsivěji než fotografie. První krátký film obsahuje záběry z vypálené a vyrabované obce Konětopy, za což jsou zodpovědní členové již ustupující jednotky wehrmachtu. Druhé, delší video, zobrazuje unikátní záběry z transportu smrti v Roztokách u Prahy, které Jiří Padevět použil i v jednom ze svých děl *Krvavých let* na Streamu. Kromě utrpení a smrti zobrazuje tento film také radost, která zavládla mezi českými občany 9. května 1945. V pořadí třetí snímek zachycuje velmi detailní a drsné záběry exhumace a identifikace těl zemřelých obětí. Krátký film je doprovázen překvapivě pozitivním hudebním podkresem, který snad symbolizuje vítězství, konec války a radost z důstojného pohřbu exhumovaných těl. Poslední video se věnuje transportům smrti a obsahuje současný komentář.

Krvavé finále obsahuje více „mikropříběhů“, které v *Průvodci protektorátní Prahou* postrádal kritik Adam Drda. Jiří Padevět jim dává prostor hlavně v poznámkách pod čarou, kde uvádí například různá svědectví: „Josef Mráček sledoval od 6. do 8. 5. dění v okolí školy z oken protějšího domu, kde se ukrýval. V protokolu uvádí, že viděl asi 5 případů, kdy byla těla lidí zastřelených v okolí školy vtahována na pozemek a do budovy, svlékána z civilního oděvu a z rukou jim byly stahovány prsteny.“⁴³³ Obecně lze říci, že Padevět v této knize věnoval větší péči citacím. Často zmiňuje konkrétní označení archivního fondu, v němž zmínku našel, více se věnuje dochovaným svědectvím pamětníků. Možná i proto je na

⁴³³ PADEVĚT, Jiří. *Krvavé finále: jaro 1945 v českých zemích*. Praha: Academia, 2015, s. 20.

Krvavém finále ještě více znát „mravenčí práce“, která byla kritiky tak často zmiňována v souvislosti s *Průvodcem protektorátní Prahou*. I zde zůstává Jiří Padevět nestranným a nezávislým autorem, který nesoudí, zato přináší jasné a konkrétní faktické informace bez jakékoli cenzury.

Obecně lze konstatovat, že zatímco v *Průvodci protektorátní Prahou* je dán důraz na topografii, *Krvavé finále* je, ač se taktéž jedná o průvodce, postaveno hlavně na tragických příbězích, z nichž některé byly až dosud zapomenuty nebo nevyřčeny. To dokládá i skutečnost, že kromě faktografických hesel Padevět uvádí k některým událostem také svědectví pamětníků. *Krvavé finále* sice nejednotně (což u průvodce ani nelze očekávat), ale velmi komplexně a kvalitně utváří obraz atmosféry, která panovala v českých městech na konci války. Jiřímu Padevětovi se podařilo sestavit seznamy padlých na konci války, přiřadit ke jménům tváře a určit, kde oběti násilných činů zemřely. Jsem si jistá, že vykonal velmi záslužnou činnost, která alespoň symbolicky uctívá památku obětí a přináší zásadní informace jejich žijícím příbuzným.

5.3.2 Analýza kritických ohlasů v médiích

Průvodci *Krvavé finále* se věnují pouze dvě rozsáhlejší recenze. První z nich napsal a na serveru *iHNED.cz* publikoval Ondřej Nezbeda.⁴³⁴ Ten nejen v titulku kritiky, ale i v jejím obsahu vyzdvihuje záslužnou činnost Jiřího Padevěta, který obětem i jejich vrahům přiřadil jména, a dokonce i tváře. Říká, že publikace se liší od jiných historických studií, kterých už vyšlo v souvislosti s posledními dny protektorátu mnoho, právě tím, že se na dění zaměřuje velmi konkrétně, nikoli „makropohledem“. Nezbeda se v úvodu věnuje stručnému shrnutí historického kontextu konce války, což považuji za vhodné vzhledem k nehistorické a obecné společenské povaze média, v němž je článek uveřejněn. Poznámky recenzenta k historickému kontextu ale proplétají téměř celý text, což místy působí nadbytečně. Nezbeda vznesl zajímavou myšlenku o přežívajícím mýtu o konci druhé světové války na našem území, který je stále silně zakořeněn v podvědomí veřejnosti, konkrétně o Rudé armádě, která osvobodila naši zemi a byla vítána usměvavými občany. Správně uvádí, že realita byla jiná, doslova krvavá, tedy taková, jak ji zobrazil Padevět v *Krvavém finále*. Recenzent se zamýšlí nad tím, jak lze takovou publikaci, která je plná seznamů a popisů

⁴³⁴ NEZBEDA, Ondřej. Historik Padevět vrací jména a tváře obětem, vrahům i hrdinům května 1945. In: *Hospodářské noviny* [online]. Economia, ©1996-2019, 1. 4. 2015 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-63779370-padevet-krvave-finale-recenze>

vražd, vůbec čist. Říká, že „snad jako encyklopedii lidské brutality, která tehdy nabrala obzvláště absurdní charakter“.⁴³⁵ Aby autor recenze čtenářům lépe přiblížil obsah průvodce, uvedl dvě krátké ukázky, které vypovídají o brutální povaze dalších textů. Kromě toho přikládá také fotogalerii s šestnácti ukázkami z průvodce *Krvavé finále*, což čtenáři taktéž pomůže utvořit si ucelenější představu o samotné publikaci. Nezbeda říká, že Padevět popisuje holá fakta a zločiny, které nijak neinterpretuje. Srovnává *Krvavé finále* s *Průvodcem protektorátní Prahou* a říká, že zde působí šťastněji „zvolený žánr na pomezí bedekru a encyklopedie, který vybízí nejen k literární, ale i fyzické konfrontaci s osudy konkrétních lidí“.⁴³⁶ Zároveň uvádí, že by v knize ocenil úvodní studii, v níž by byly zmiňované násilnosti zasazené do kontextu. Dle mého názoru to ale není nutné, jelikož jednotlivá hesla sama postupně skládají obraz protektorátního období. Stejně jako recenzenti předchozí analyzované knihy, i Ondřej Nezbeda nezapomíná zmínit pečlivost a píli, kterou musel Jiří Padevět zaručeně vynaložit při sestavování průvodce.

Na knihu *Krvavé finále* se ve své recenzi v týdeníku *Respekt* zaměřil také Jan Lukavec.⁴³⁷ Ten se už v internetovém časopise *iLiteratura.cz* věnoval *Průvodci protektorátní Prahou*, a tak je pochopitelné, že má tendenci jednotlivé průvodce porovnávat. Doslova říká, že zatímco v prvním průvodci Padevět zabíjení „ředil“ zmínkami o kultuře a politice, *Krvavé finále* je ryze o smrti. Říká, že zlí jazykové mluví často o úspěchu Padevětových průvodců v souvislosti s tím, že „knihy s hákovým křížem na obálce jdou prostě na odbyt“⁴³⁸, on si je ale jistý, že jak *Průvodce protektorátní Prahou*, tak *Krvavé finále* jsou kvalitní a seriózní knihy samy o sobě. Stejně jako Ondřeji Nezbedovi, i Janu Lukavcovi chybí nějaký obsáhlejší komentář autora knihy. Zmiňuje také slova, která Padevět uvedl v teoretickém úvodu knihy, a tedy, že se v knize nenachází „místa, kde se jednalo jednoznačně a pouze o bojovou situaci“.⁴³⁹ Polemizuje nad tím a uvádí, že je pravděpodobně těžké vždy jednoznačně odlišit, co je a co není bojová situace: „Pokud na prchající jednotky z davu Čechů zazněl výstřel, není těžké si představit, že ústup se v představách vojáků vystresovaných Rudou armádou

⁴³⁵ NEZBEDA, Ondřej. Historik Padevět vrací jména a tváře obětem, vrahům i hrdinům května 1945. In: *Hospodářské noviny* [online]. Economia, ©1996-2019, 1. 4. 2015 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-63779370-padevet-krvave-finale-recenze>

⁴³⁶ Tamtéž.

⁴³⁷ LUKAVEC, Jan. Bedekr smrti: Krvavé finále navazuje na úspěšného Průvodce protektorátní Prahou. *Respekt*. 2015, roč. 26, č. 19, s. 80.

⁴³⁸ Tamtéž.

⁴³⁹ PADEVĚT, Jiří. *Krvavé finále: jaro 1945 v českých zemích*. Praha: Academia, 2015, s. 6.

mohl v bojovou situaci změnit.“⁴⁴⁰ Lukavec se věnuje také jednotlivým heslům a říká, že zatímco některá z nich tvoří dokonce „mikropříběhy“, jiná jsou zase velmi krátká. Konstatuje, že některé výčty mohou působit až stereotypně. Upozorňuje ale, že čtenář *Krvavého finále* musí být otrlý. V souvislosti s tím zmiňuje přiložené DVD a uvádí slova Jiřího Padevěta, který před zhlédnutím jednoho ze čtyř filmů dokonce varoval a nedoporučoval jej. Zaměřil se také na postoj Jiřího Padevěta k heslům v díle a stejně jako Ondřej Nezbeda, i on konstatuje, že se Padevěť snažil být co nejméně zaujatý, i když by našel místa, která naznačují autorův postoj. Zmiňuje například, že i výběr či řazení hesel a faktů je částečně subjektivní. Lukavec si prostudoval i anglické a německé resumé a říká, že v nich je autor otevřenější. Padevěť zde varuje před nebezpečím nárůstu násilných ideologií a diktátorských režimů. Lukavec na to reaguje otázkou, proč se Padevěť tedy více nevěnoval důvodům pachatelů násilných zločinů, a tedy tomu, čemu museli pachatelé také čelit. Recenzi uzavírá myšlenkou, že kniha by mohla být přínosná pro příbuzné obětí a badatele, kterým by mohla osvětlit, kdo a kde zemřel.

5.3.2.1 Shrnutí analýzy kritických ohlasů

Oba recenzenti se ve svých textech shodli jen v několika málo bodech. Oba zmiňují, že by ocenili rozsáhlejší úvodní komentář Jiřího Padevěta, který by zasadil hesla do kontextu. Shodují se také na tom, že se Padevěť při tvorbě obsahu snažil být co nejméně zaujatý. Jan Lukavec (*Respekt*) jde v této myšlence ještě více do hloubky a uvádí, že našel místa, v nichž se náznak hodnotícího stanoviska Jiřího Padevěta přeci jen objevuje. Jinak kritici zaměřili své texty různě. Ondřej Nezbeda (*iHNED.cz*) se věnoval hlavně myšlence, že Jiří Padevěť dokázal identifikovat oběti a jejich vrahy, čímž je kniha velmi přínosná. Článek uvedl krátkým shrnutím dění na konci války na našem území, což by mohlo čtenáře lépe vnést do kontextu. Některé historické souvislosti vysvětluje i v dalších částech textu. Jan Lukavec se na historický kontext v recenzi nijak konkrétně nezaměřuje. Nezbeda se zmiňuje o přežívajícím mýtu o Rudé armádě, která osvobodila celé české území a byla vítána občany, zatímco když někde padnul výstřel, šlo „o poslední zoufalý čin fanatického „nácka““. ⁴⁴¹ Říká, že to se Padevěťovi daří v *Krvavém finále* uvést na pravou míru a ukázat

⁴⁴⁰ LUKAVEC, Jan. Bedekr smrti: Krvavé finále navazuje na úspěšného Průvodce protektorátní Prahou. *Respekt*. 2015, roč. 26, č. 19, s. 80.

⁴⁴¹ NEZBEDA, Ondřej. Historik Padevěť vrací jména a tváře obětem, vrahům i hrdinům května 1945. In: *Hospodářské noviny* [online]. Economia, ©1996-2019, 1. 4. 2015 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-63779370-padevet-krvave-finale-recenze>

i nelehkou tvář posledních válečných dní. Velmi krátce se autor recenze zamýšlí i nad tím, jak publikaci, která je plná výčtů jmen, vůbec číst. Konstatuje, že pravděpodobně jako encyklopedii lidské brutality. Nezbeda se snaží obsah průvodce co nejvíce přiblížit čtenářům recenze i tak, že uvádí dvě krátké ukázky z knihy a několik jejích oskenovaných stránek. Srovnává také publikaci s *Průvodcem protektorátní Prahou* a říká, že snad lépe v tomto případě Jiří Padevět zvolil žánr na pomezí bedekru a encyklopedie. Porovnávání obou průvodců se nevyhnul ani Jan Lukavec, který se ale i prvním z nich věnoval v jiné své recenzi. Lukavec se věnuje také struktuře a obsahu jednotlivých hesel, která mohou na některých místech působit stereotypně. Zároveň varuje čtenáře, že musí být otrlí a připraveni na násilný obsah knihy, ale i přiloženého DVD. Zaměřuje se také na obsah anglického a německého resumé a pokládá si otázku, proč se Jiří Padevět více nezaměřil na důvody a motivaci pachatelů ke spáchání násilných činů.

Obecně lze konstatovat, že recenze Ondřeje Nezbedy je spíše povrchní, zatímco Jan Lukavec jde ve svých myšlenkách více do hloubky, což by se dalo „omluvit“ neliterárním médiem, jímž *iHNED.cz* je. Ondřej Nezbeda spíše obecně popisuje skutečnosti a méně ukazuje své stanovisko. Velký prostor věnuje také historickému kontextu, který, jak hned několikrát ukázal, dobře zná. Jan Lukavec je pečlivější, všímá si i detailů jako cizojazyčného resumé či přiloženého DVD. Je více kritický, ale svá slova podkládá jasnými argumenty.

5.4 Interpretace díla *Poznámky k dějinám* a jeho kritických ohlasů

5.4.1 Interpretace díla

První beletristické dílo Jiřího Padevěta nese název *Poznámky k dějinám*. Kniha obsahuje asi osmdesát krátkých povídek, které se věnují letům 1793–1963, přičemž větší prostor dávají období druhé světové války. Jednotlivé krátké prózy jsou řazeny chronologicky, a tak je relativně snadné se i v takovém množství textů orientovat. Rozsah povídek většinou nepřesahuje jednu normostranu. Jednotlivé texty nejsou uvozeny žádným titulkem, ale třemi tečkami, které jako by čtenáři naznačovaly, že se pouští do jakési hry s autorem a textem. A přesně tak jednotlivé příběhy fungují. Jiří Padevět v nich totiž málokdy prozrazuje, čeho nebo koho se týkají. Dává ale k dispozici nápovědy ve formě křestních jmen, lokalit, dat nebo názvů různých publikací, pokud se text týká spisovatele. U některých příběhů prozrazuje i celá jména stěžejních osobností, často ale až na konci textu, aby měl čtenář možnost nad řešením hádanky sám přemýšlet. Když ani to nepovede k jejímu rozluštění, pomůže obsah, který je na konci knihy. Spíše než obsah, bychom to ale mohli nazvat

„řešení“, protože jeho jednotlivé části prozrazují, o čem nebo o kom povídka pojednává. Někdy tak činí malým příběhem: „Reinhard Heydrich byl v letech 1939–1941 rezervním stíhacím pilotem Luftwaffe, v roce 1941 byl sestřelen na ruské frontě a následně několik dní nezvěstný.“⁴⁴² Jindy stručným údajem: „Obec Ležáky, červen 1942.“⁴⁴³

Základ jednotlivých příběhů je reálný, pojednáváné události se většinou skutečně staly, stejně tak existovaly některé osoby, o nichž se Jiří Padevět zmiňuje. Detaily, které doplňují hlavní děj, jsou ale fiktivní. Témata povídek jsou různá, věnují se různým dějinným obdobím, odehrávají se v několika zemích. Můžeme si proto přechíst příběh z Ruska, Francie, Německa, Čech, ale i ze Švýcarska. Povídky se věnují často známým událostem, například atentátu na Františka Ferdinanda d'Este, pohřbu T. G. Masaryka, v jehož čele šel pozdější nacistický kolaborant Emanuel Moravec, nebo dni, kdy šel Karel Čurda udat podporovatele parašutistů včetně manželů Svatošových, u nichž chvíli před tím posnídal chleba s marmeládou a meltu. Hravě ale zpracovává i příběhy méně známé nebo takové, jaké se teoreticky mohly stát. Texty jsou psané er formou, často ale z pohledu protagonisty, jehož pocity a myšlenky Padevět popisuje. Používá k tomu jednoduché a úderné věty. Jazyk je někdy velmi poetický, atmosféru historických příběhů dokresluje v některých pasážích i archaismy a jiné výrazy (například rubáška, povoz nebo telegraf). Úvodní části povídek působí nevinně a zanechávají ve čtenáři příjemný pocit, o to více zaskočí závěrečná slova, která jsou překvapivá a někdy nevybíravě krutá: „Ještěže kouř jde dneska na druhou stranu, v pivním altánu to snad cítit nebude. Jen aby ten puch nepoplašil zvířata v té malé zoo, co tu dozorci postavili...“⁴⁴⁴

V textu lze najít některé často se opakující motivy, mimo jiné například: kniha či knihkupectví, noviny, uniforma, opilci a alkohol, lucerny, hůl, kapesník, škola, sako, límec, uzeniny, bosé nohy, bahno nebo krev. Ve většině povídek nechybí popis počasí, nejčastěji deště, velkého horka nebo naopak mrazu: „Ráno sice ještě nebylo takové horko, jako bude v poledne, ale na čele mu vyrážel pot.“⁴⁴⁵ Atmosféru Jiří Padevět často dokresluje také popisem zvuků či pachů. Řada příběhů se odehrává ve vlaku: „V kupé sice nebyla taková zima jako venku, ale vypadalo to na dlouhou cestu.“⁴⁴⁶ Možná proto mohou texty

⁴⁴² PADEVĚT, Jiří. *Poznámky k dějinám*. Praha: Pulchra, 2014, s. 152.

⁴⁴³ Tamtéž, s. 153.

⁴⁴⁴ Tamtéž, s. 100.

⁴⁴⁵ Tamtéž, s. 43.

⁴⁴⁶ Tamtéž, s. 66.

působit někdy až stereotypně. Paradoxně spíše než průvodce, které nejsou primárně psané tak, aby byly čtené „na jeden zátať“, bych právě prozaické úryvky doporučila dávkovat postupně. A to nejen z důvodu opakujících se motivů, ale také proto, aby měl čtenář prostor zamyslet se nad jednotlivými příběhy s často nešťastným koncem.

Zatímco u průvodců jsem nijak nepostrádala neuvedený historický kontext, zde bych ho u každého jednotlivého příběhu ocenila, ať jej někdy stručně nahrazuje obsah, tedy řešení pomyslných hádanek na konci knihy. Jak už bylo několikrát zmíněno, knihy Jiřího Padevěta jsou spíše určené pro čtenáře, který je lépe znalý dějin. U *Poznámek k dějinám* to ale platí dvojnásobně.

Obecně lze o první beletristické knize Jiřího Padevěta říci, že si pohrává s historickými událostmi originálním způsobem. Na faktickém podkladě postavené příběhy zobrazují dění na různých místech v období od konce 18. do druhé poloviny 20. století. Jazyk, který Jiří Padevět v beletrii používá, velmi dobře zavádí čtenáře do doby, o níž příběh pojednává, a vykresluje atmosféru konkrétního místa i období. Čtenáře může překvapit často úderný a neočekávaný závěr jednotlivých próz. *Poznámky k dějinám* jsou originálním prozaickým útvarem, kterým Padevět dokázal vykreslit dějinné události odlišným způsobem, a který nechává čtenáři prostor pro fantazii, když naznačuje, co by se mohlo stát, kdyby se setkaly různé osobnosti na určitém místě v určitém čase za určitých okolností.

5.4.2 Analýza kritických ohlasů v médiích

Zatímco první válečný průvodce Jiřího Padevěta se dočkal relativně vysokého počtu kritických ohlasů, první beletristické knize stejného autora se věnovaly pouze dvě rozsáhlejší recenze. První z nich uveřejnil Bruno Solařík v roce 2014 v kulturní revue *Analogon*.⁴⁴⁷ Recenzent text uvádí citací Salvadora Dalího, který se zabýval myšlenkou, proč se nikdy nestane to, co by se stát mohlo. Jak říká Solařík, právě to, „co by bylo, kdyby bylo to, co nebylo“⁴⁴⁸ zajímá zvědavé lidi odpradáva. A Jiří Padevět si s metodikou „kdyby“ pohrává v *Poznámkách k dějinám*, které se dle Solaříka vkrádají do žánru literatury faktu, kdy jsou ale spojovány zdánlivě nesouvisející skutečnosti. Říká, že čtenář se stává svědkem prolnutí iluze a faktu. Autor recenze si s trochou nadsázky pokládá otázku, jak mohl Jiří Padevět, dle jeho slov proslulý názory o míru a nenásilí, vložit do textu tak násilné příběhy. V celém textu

⁴⁴⁷ SOLAŘÍK, Bruno. Metodika Kdyby: Poznámky k Poznámkám Jiřího Padevěta. *Analogon*. 2014, roč. 74, č. 3, s. 143–144.

⁴⁴⁸ Tamtéž.

se Solařík poctivě drží surrealistického zaměření *Analogonu*. Ať už zmíněnou citací Dalího anebo vyprávěním surrealistické anekdoty, podle níž v roce 1916 „onen budoucí vůdce světového proletariátu hrával šachy se zakladatelem hnutí dada“.⁴⁴⁹ Stejně tak jednotlivé povídky Jiřího Padevěta mohly být klidně pravdou. Říká ale, že kromě polemizujících příběhů zobrazuje Padevěť i objektivní obraz skutečných událostí. Zmiňuje například atentát na Heydricha, který je v *Poznámkách* představen z pohledu řidiče dodávky, který se na místě ocitne náhodou a který odveze Heydricha do nemocnice. Solařík říká, že příběhy ukazují více pohledů na dějiny, přičemž zmiňuje povídku o Karlu Čurdovi, který zprvu působí jako sympatický muž. Říká, že v některých příbězích se „na dřevě obnažuje též krutost dějin“.⁴⁵⁰ Obsah povídek vystihuje slovem „nehoráznost“ a podkládá to několika příklady příběhů, které jsou reálné, a proto působí často až absurdně. Všimá si také, že některé příběhy zobrazuje Padevěť naivními dětskýma očima, což je dle jeho slov „magicky funkční“. Recenzent upozorňuje také na to, jak si Jiří Padevěť pohrává s detaily, které ovšem nijak nedoplňují pointu, ale jsou spíš „literárním koloritem“. Krátké prózy nakonec přirovnává k malým detektivkám.

Druhou rozsáhlou recenzi na *Poznámky k dějinám* uveřejnil Pavel Janoušek v roce 2015 v literárním časopise *Tvar*.⁴⁵¹ Kritiku uvádí výčtem některých jmen a událostí, kterým se Padevěť v díle věnuje. Popisuje také konstrukci jednotlivých povídek a konstatuje, že je v podstatě stále stejná – základním stavebním kamenem je tedy konfrontace historických faktů s každodenností. Všimá si ale také různých narativních vzorců, které Padevěť používá. V příběhu vystupuje často bezejmenná postava, která řeší běžné všední starosti a která se v jednom momentě střetne s velkou historickou událostí, přičemž si protagonista na rozdíl od čtenáře tento střet s dějinami ani neuvědomuje. Druhou rovinou je pak setkání dvou významných osobností, které se navzájem ale neznají. Třetím takovým narativním vzorcem je, podobně jako v první zmíněné rovině, střet každodennosti s velkými dějinami, přičemž v tomto případě protagonistu tato konfrontace zásadně ovlivní. Čtvrtou rovinou jsou dle Janouška apokryfní texty, které objasňují možné příčiny některých skutečných historických událostí. Poslední stupeň narace je dle recenzenta konspirační, v němž „historická postava, tentokrát už většinou nikoli bezejmenná, o to více však skrývající svou identitu, do historie

⁴⁴⁹ SOLAŘÍK, Bruno. Metodika Kdyby: Poznámky k Poznámkám Jiřího Padevěta. *Analogon*. 2014, roč. 74, č. 3, s. 143–144.

⁴⁵⁰ Tamtéž.

⁴⁵¹ JANOUŠEK, Pavel. Jiří Padevěť: Poznámky k dějinám. *Tvar*. 2015, roč. 26, č. 2, s. 2.

přímo a vědomě zasahuje tak, aby ji přizpůsobila sama sobě“.⁴⁵² Jednotlivé povídky označuje autor recenze jako komentáře, dovětky k historii anebo apokryfy, které utváří kontrafaktuální obraz dějin, „nejčastěji ovšem těžší z žánru hádanky: provokují čtenáře, aby se k pointě jednotlivých příběhů propracovali skrze náznaky a nápovědy“.⁴⁵³ Podle Janouška jsou velmi zdařilé, nicméně upozorňuje na to, že Padevět pravděpodobně nepočítá se středoškolsky vzdělaným čtenářem. Vzápětí ale uvádí, že právě proto může být nápomocný obsah knihy, který vysvětluje i kontexty jednotlivých povídek. Polemizuje nad tím, zda většina čtenářů nepodlehne pokušení nejprve zjistit řešení hádanky. Dle mého názoru by ale v takovém případě kniha ztratila pro samotného čtenáře své zásadní kouzlo, které má, a tedy prostor pro fantazírování a hrátky s tak tradičním médiem, jakým papírová kniha je. Kromě toho vidí Janoušek problém v tom, že Jiří Padevět pracuje se stále stejnými výše zmíněnými narativními postupy. Říká, že by jednotlivé příběhy lépe vynikly, pokud by byly uveřejňovány samostatně a postupně. V takovémto souboru dle jeho slov „vynikne opakovatelnost použitých fabulačních stereotypů a point“⁴⁵⁴, což by mohlo čtenáře odrazovat od dočtení celé knihy.

5.4.2.1 Shrnutí analýzy kritických ohlasů

Každý z kritiků přistoupil k dílu odlišně. Zatímco slova Bruna Solaříka (*Analogon*) jsou skutečně spíše abstraktní „poznámky k Poznámkám Jiřího Padevěta“, jak zní v názvu recenze, Pavel Janoušek (*Tvar*) je konkrétnější a spíše dílo hodnotí, než popisuje. Úvod Janouškovy kritiky je však plný výčtů jmen a událostí, které v jednotlivých povídkách figurují. Bruno Solařík také představuje některá hlavní témata a jména, o nichž prózy pojednávají, ale originálnější a poutavější způsobem. Janoušek si všímá pěti základních narativních vzorců, které Jiří Padevět v textech používá. Ve stále se opakujících narativních postupech vidí ale problém. Lépe by dle jeho názoru vynikly příběhy samostatně, nikoli v knižním souboru textů.

Zatímco Bruno Solařík použil v souvislosti s dílem dokonce výraz „literatura faktu“, Janoušek vidí jednotlivé povídky na pomezí komentáře, dovětky k historii a apokryfu. Solařík nijak nedává krátké prózy do souvislosti s hádankou, Pavel Janoušek si ale všímá, že právě z tohoto žánru těžší povídky nejčastěji. Upozorňuje však, že i přes nápovědy

⁴⁵² JANOUŠEK, Pavel. Jiří Padevět: Poznámky k dějinám. *Tvar*. 2015, roč. 26, č. 2, s. 2.

⁴⁵³ Tamtéž.

⁴⁵⁴ Tamtéž.

a náznaky by pro některé čtenáře nemuselo být snadné hádanky vyřešit, k čemuž ale napomáhá obsah na posledních stránkách knihy, který přidá ke každému příběhu i krátký kontext. Solařík se naopak drží myšlenky, že kniha je ztělesněním prolnutí iluze a faktu a pohrává si s metodikou „kdyby“. Uvádí, že jednotlivé příběhy ukazují několik tváří dějin, a to i jejich syrovou krutost, kterou Padevět zaznamenává. Činí tak různými způsoby, ať už příběh zobrazuje očima padoucha nebo nevinného dítěte. Všimá si také drobných detailů, se kterými si Jiří Padevět pohrává a které spíše oživují samotný text, než že by jakkoli souvisely s pointou. Recenze Bruna Solaříka velmi dobře koresponduje se surrealistickým laděním celého *Analogonu*. Ať už tím, že text uvádí citaci Salvadora Dalího, anebo některými zvolenými výrazy (osvícení duchové, kacířství, chladnokrevnost, smrt). Bruno Solařík ve své recenzi uvádí na rozdíl od Janouška velké množství ukázek z knihy, které krátce komentuje. Jeho jazyková výstavba se odlišuje od všech dosud zmíněných kritik. Je totiž velmi abstraktní. Text Pavla Janouška je konkrétnější, méně abstraktní, a proto může působit srozumitelněji.

5.5 Interpretace díla *Ostny a oprátky* a jeho kritických ohlasů

5.5.1 Interpretace díla

Jiří Padevět v loňském roce navázal na svá již vydaná beletristická díla, která si jsou obsahem i jazykovou výstavbou podobná, přesto v nich lze najít prvky, které je od sebe odlišují. Zatímco *Poznámky k dějinám* jsou komponovány jako pomyslné hádanky s řešením na konci, v *Ostnech a oprátkách* nechává autor jednotlivé příběhy volně plynout, neuvádí k nim žádná vysvětlení, a tak je pouze na čtenáři, jak se s pointami vypořádá. Padevět se i v této publikaci drží svého již tradičního beletristického žánru a formátu krátkých povídek. Na rozdíl od *Poznámek k dějinám* se zde soustřeďuje na konkrétnější období, tedy na 20. století. Jak říká Jiří Padevět v krátkém úvodu knihy, většina z asi 75 příběhů „má reálný základ nebo alespoň pravděpodobné kulisy“.⁴⁵⁵ Novým prvkem, který *Ostny a oprátky* odlišuje od dosud vydaných beletristických děl Jiřího Padevěta, je obálka knihy s barevnou ilustrací (viz příloha č. 4).

Jednotlivé povídky, které mají místo názvů zvýrazněná první slova textu, jsou řazeny chronologicky. Knihu otevírá příběh malého Adolfa Hitlera z roku 1904 a uzavírá krátká povídka z léta roku 2000 o Lídě Baarové těsně před její smrtí. Na rozdíl od *Poznámek*

⁴⁵⁵ PADEVĚT, Jiří. *Ostny a oprátky*. Brno: Host, 2018, s. 7.

k dějinám v tomto díle Jiří Padevět prozrazuje v převážné většině jména lidí, jichž se daný příběh týká, ale také údaje o konkrétním místě a datu. Častým dějištěm je Česko, Rusko, Francie, ale také Polsko, Ukrajina nebo Lotyšsko. Obecně lze říci, že Padevět prostřednictvím mikropříběhů provází čtenáře celou historií 20. století. Zmiňuje jak zásadní milníky, tak příběhy obyčejných lidí, kteří jsou konfrontováni s důležitými dějinnými momenty. Zářným příkladem je příběh rodiny z Kynšperku nad Ohří, kde v poklidném večeru uspává otec svého syna a následně se vydává k synagoze s bednou sirek.⁴⁵⁶ Ten večer byla během takzvané Křišťálové noci skutečně vypálena kynšperská synagoga.

V průřezu se čtenář dozví o atmosféře a životě v protektorátu, o poválečném dění, takzvaném „Vítězném únoru“ či normalizaci. Překvapivě ale Padevět vynechává zásadní rok 1989 a přesouvá se z roku 1981 rovnou do roku 2000. Autor umožňuje čtenářům nahlédnout do obydlí, života a pocitů lidí, kteří se střetli s velkou historií. Zobrazuje nevinně vyhlížející dny, které byly (nejen v českých dějinách) zásadní. Čtenář se tak dostane do židovské rodiny, na svatební veselku v Ležákách, prožije běžný den v Lidicích, pozoruje Aloise Eliáše při nákupu chlebičků (tzv. chlebičková aféra), nahlédne do tábora v Auschwitz nebo života tříletého Jana Palacha. Jiří Padevět si v příbězích často pohrává s představami možných setkání různých osobností: „V rohu zahrady, kam státní prezident nedohlédne, sedí na lavičce Tomáš Garrigue Masaryk a Karel Čapek. Oba se snaží už od odpoledne pochopit dav, co ušlapal doktora Galéna.“⁴⁵⁷ Podobně polemizuje nad tím, co dělali různí lidé ve stejný čas na různých místech. Přemýšlí například, co dělal 15. března 1939 Adolf Hitler, Josef Mašín nebo Jožka Jabůrková.

Jazyková výstavba povídek je podobná jako v *Poznámkách k dějinám*. Er formou popisuje Jiří Padevět jednotlivé události, pocity postav a atmosféru míst. Nadále se drží některých dobových výrazů, které se k povídkám zasazeným do tohoto období hodí (například mošna nebo šlendrián). Jednotlivé věty nejsou zbytečně složité a rozvité, Padevět opět sází na údernost krátkých větných útvarů. Samotný děj obohacuje o literární hrátky se slovy, kdy tyto detaily jsou často fiktivní a nijak zásadně do samotné pointy nezasahují, nicméně jsou důležité pro dokreslení atmosféry celého příběhu: „Matka seděla u stolu v kuchyni a loupala brambory. Podzim lezl po těch slupkách a nechával za sebou stopu, podobnou té hlemýžďí.

⁴⁵⁶ PADEVĚT, Jiří. *Ostny a oprátky*. Brno: Host, 2018, s. 22.

⁴⁵⁷ Tamtéž, s. 17.

(...) Na parapetu seděl holub.“⁴⁵⁸ Častým prvkem, který čtenáři ještě více pomůže přenést se do příběhu a který Padevět používá ve svých beletristických dílech často, je popis počasí a pachů: „Zase se mu zvedl žaludek, cítil z žen pot, i když bylo pod nulou.“⁴⁵⁹ Obecně ale mohu konstatovat, že prvky a motivy v jednotlivých příbězích se v *Ostnech a oprátkách* neopakují tolik jako v *Poznámkách k dějinám*, a tak je čtenář motivován k četbě dalších textů, aby se dozvěděl, co se dělo v následujících letech, a dotvořil si tak celkový obraz dějin, který jednotlivé příběhy skládají. Milým ozvláštňením je pak relativně často používaná personifikace: „Po dortu ve výkladu pochodovala moucha. Vůbec se nesmála.“⁴⁶⁰, „Na podlahu za ním dopadlo světlo, jak slunce venku přepralo mrak.“⁴⁶¹

I v této knize Jiří Padevět používá nečekané, někdy kruté závěry jednotlivých příběhů. Velmi často mohou na čtenáře působit jako „rána z čistého nebe“, když pozvolně plynoucí příběh končí překvapivým, úderným závěrem, někdy také v podobě jména osoby, které se povídka týká: „Chlapec s knírkem se zatím zmocnil svého sešitu a ukazovákem krasopisně obtahoval iniciály svého jména – A. H.“⁴⁶² Čtenář *Ostny a oprátek* by ale měl být více než u jakékoli jiné knihy Jiřího Padevěta seznámen s historickým kontextem a hlavními osobnostmi dějin 20. století. Jinak by se příběhy staly jen obyčejnými, ač povedeně napsanými texty a čtenář by byl ochuzen o momenty překvapení a hlubšího uvědomění si různých souvislostí.

Nedílnou součástí povídek jsou také novinové články, které jen nenápadně doplňují téměř každou krátkou prózu. Často zobrazují absurdnost dějin, například když při vzniku protektorátu noviny psaly o plodinové burze a ceně sádla. Kromě úryvků z *Lidových novin*, *Poledního listu* nebo třeba *Národní politiky* doplňují povídky také dobové projevy, nařízení nebo úryvky z kroniky. Někdy ukazují již zmíněnou absurdnost, jindy plnohodnotně doplňují příběh historickými fakty. U jednotlivých příspěvků bych však ocenila uvedení data vydání denního tisku či jakkoli jinak konkrétněji popsane zdroje. Jsem si ale vědoma toho, že cílem těchto útvarů je spíše doplnit povídky.

Obecně lze konstatovat, že v *Ostnech a oprátkách* Jiří Padevět provází čtenáře historií 20. století. Důraz je v knize kladen na všednost a obyčejnost, díky čemuž si čtenář lépe uvědomí, že přestože lidé včetně významných osobností žili normální, běžný život, čelili

⁴⁵⁸ PADEVĚT, Jiří. *Ostny a oprátky*. Brno: Host, 2018, s. 16.

⁴⁵⁹ Tamtéž, s. 13.

⁴⁶⁰ Tamtéž, s. 18.

⁴⁶¹ Tamtéž, s. 36.

⁴⁶² Tamtéž, s. 11.

velkým dějinám, které dnes známe častěji spíše jako faktická, suchá hesla v encyklopediích a učebnicích. Již příznačná pro beletristické texty Jiřího Padevěta je bohatá jazyková výstavba. Ač některé popisované detaily často se samotnou pointou příběhu nijak zvlášť nesouvisí, jsou velmi důležité pro vykreslení celé atmosféry daného místa a času. Pohrává si také s personifikací – takže se moucha ani neusmála, rybka mrkala nebo slunce přepralo mrak. Co však vystihuje jednotlivé povídky, je absurdnost. Především některých závěrů, které jako by byly nečekanou ranou do čtenářova týla. Podobně působí některé novinové články, které jsou k povídkám přiložené. Jednotlivé příběhy ale nepůsobí nikterak stereotypně, jak jsem zmiňovala u *Poznámek k dějinám*. Naopak nutí čtenáře navázat na příběh dalším příběhem. Snad ale z důvodu chybějícího kontextu, který v *Poznámkách* nahrazují alespoň pomyslná řešení hádanek, by měl být čtenář relativně podrobně seznámen s dějinami minulého století, aby jednotlivé souvislosti pochopil a celá kniha tak pro něj měla původně zamýšlený smysl.

5.5.2 Analýza kritických ohlasů v médiích

Beletristické knize *Ostny a oprátky* se věnovalo, stejně jako *Průvodci protektorátní Prahou*, pět rozsáhlejších recenzí. Těchto dvou děl si tak recenzenti všímají nejčastěji ze všech publikovaných knih Jiřího Padevěta. Jako první se na *Ostny a oprátky* zaměřil Zdeněk A. Eminger v internetovém časopise *iLiteratura.cz*.⁴⁶³ Ten hned v úvodu nazývá povídky jako „Padevětovky“, což je dle Emingera „už zavedené označení originálního literárního žánru, který u nás doposud nemá následovníky.“⁴⁶⁴ Zaměřuje se na postup Jiřího Padevěta při tvorbě krátkých úvahových textů a říká, že nejprve vznikne pravděpodobně hlavní obraz, jakýsi scénářistický plán, který je následně převeden do slov. Eminger si všímá jazykové úspornosti, která je pro jednotlivé povídky příznačná a dle jeho slov dnes velmi vzácná, tedy alespoň na českém území. Konstatuje, že Padevětovo myšlení je natolik osobité, že jej u nás nelze s ničím srovnat. Říká, že čtenář nemusí mít nikterak velkou fantazii, a přesto si některé příběhy představí, jako by se odehrávaly vedle něj. Dle recenzenta Padevět vytváří světy, podle kterých by se dal natočit velký film či dokument. Uvádí také, že kniha nepotřebuje ilustrace, a to hlavně proto, že Padevět je „vizuální typ“, proto by se fotografie či obrázky „v tomto případě vedle energie autorova vyjádření krčily kdesi v koutku nebo se úplně

⁴⁶³ EMINGER, Zdeněk A. Padevět, Jiří: Ostny a oprátky. In: *iLiteratura.cz* [online]. 30. 5. 2018 [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/39985/padevet-jiri-ostny-a-opratky>

⁴⁶⁴ Tamtéž.

ztratily.“⁴⁶⁵ Zmiňuje ale ilustraci na obálce knihy, tedy fotografii upracované mužské ruky a oprýskaného hrníčku, která naznačuje, že kniha nebude oplývat zrovna pozitivní atmosférou. Eminger rozděluje knihu na dva oddíly – první, rozsáhlejší, se věnuje protektorátu a druhé světové válce z pohledu všech jejích účastníků, druhý tvoří asi necelou pětinu knihy a zaměřuje se na poválečné dění a období komunistické totality. Kritik ale zapomíná na několik příběhů z předválečného období, které uvádí celou knihu. Eminger se věnuje výstavbě jednotlivých textů, neopomíjí ani články z dobových novin, které označuje jako „kontrapunky“, protože zatímco samotné příběhy často končí smrtí, noviny píšící o nočních motýlech nebo sběru šatstva pro dělníky. Jednotlivé příběhy přirovnává Eminger k fejetonu, hlavně kvůli nadsázce a ironii, dále k historické faktografii, z níž si Padevět převzal poctivou práci s fakty a zdroji, ale také k románu, ač jsou spisovatelovy úvahy spíše rychlé, čisté a věrné. Všimá si také, jak si Padevět pohrává s možným setkáním lidí, kteří se pravděpodobně nikdy nesetkali, ač mohli. Eminger také popisuje jednotlivé postavy, které Padevět zobrazuje „v jejich obnaženosti, všednosti i upoceně malosti“.⁴⁶⁶ Uvádí, že Padevět jednotlivé příběhy nijak nehodnotí a „se stoickou rozvahou“ a nechává čtenářům volný prostor pro přemýšlení nad úvahami. Krátce ale zmiňuje, že čtenář by neměl mít pouze kusé historické znalosti. Říká, že přímočarost jednotlivých povídek by mohla způsobit dokonce i katarzi, „která zabolí, aby vyléčila“.⁴⁶⁷ Uvádí také doporučení pro čtenáře a říká, že knihu si oblíbí humanitně orientovaní lidé anebo ti, kteří mají rádi svět Jiřího Padevěta, pracovitěho intelektuála. Odvolává se na slova historiků a uvádí, že Padevět při svém bádání nedělá chyby. Recenzi uzavírá tvrzením, že kdo nemá proti spisovateli argumenty „jdoucí ad hominem“, přijme jeho tvorbu jako „to nejlepší, co u nás aktuálně vychází“.⁴⁶⁸

Ostnům a oprátkám se věnovala také Monika Zavřelová na serveru *iDNES.cz*.⁴⁶⁹ Ta si stejně jako Eminger všimá výjimečnosti povídek a říká, že ještě nikoho jiného nenapadlo „životní linky protnout nebo konfrontovat způsobem, jakým činí v *Ostnech a oprátkách* Jiří Padevět,

⁴⁶⁵ EMINGER, Zdeněk A. Padevět, Jiří: Ostny a oprátky. In: *iLiteratura.cz* [online]. 30. 5. 2018 [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/39985/padevet-jiri-ostny-a-opratky>

⁴⁶⁶ Tamtéž.

⁴⁶⁷ Tamtéž.

⁴⁶⁸ Tamtéž.

⁴⁶⁹ ZAVŘELOVÁ, Monika. Recenze: Z malých dějin se tvoří velké. Jiří Padevět to pochopil. In: *iDNES.cz* [online]. Mafra, 2019, 17. 6. 2018 [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/literatura/recenze-ostny-a-opratky-jiri-padevet.A180615_131323_filmvideo_ts

a podává tak úplně nové svědectví o jejich éře, která utvářela naše dějiny.“⁴⁷⁰ Nad tímto tvrzením bychom mohli polemizovat. S podobnou literární technikou si totiž pohrávali již někteří autoři románů. Zmínit můžeme například *Nesmrtelnost* (1990) Milana Kundery nebo dílo Irvina Davida Yaloma *Když Nietzsche plakal* (2000). Stejně jako Zdeněk Eminger, i Zavřelová přirovnává jednotlivé útvary k fejetonům. Všimá si také jazykové výstavby textů a oceňuje logické a účelné vyprávění bez přehnaných literárních ozdob. Cituje úryvky z knihy a říká, že zatímco u některých se čtenář zasměje, z jiných až mrazí, a to především z příběhů zavedených do koncentračních táborů, Lidic nebo Ležáků. Novinové články, které jsou součástí knihy, jsou dle recenzentky „sušší než srpnové seno“.⁴⁷¹ Nijak dál toto tvrzení nerozvádí, a tak se dá jen polemizovat nad jeho významem.

Další rozsáhlejší recenzi vydal Petr A. Bílek v časopise *Respekt*.⁴⁷² Kritiku uvádí slovy, že kromě *Poznámek k dějinám* (2014) byla tvorba Jiřího Padevěta dosud striktně faktografická. Opomenul ale *Střepy času, krajín, konspirací/Nalezený deník* (2015) a *Dotek Anthropoidu* (2017). Pokládá si otázku, zda je užitečné spekulovat o něčem, co se stejně nikdy nedozvíme. Říká ale, že Jiří Padevět nevytváří žádné za vlasy přitažené spekulace či konspirace. Všimá si také čtenářů, na které *Ostny a oprátky* cílí, a říká, že by měli být ochotni hrát hru s takovými pravidly, jaká Padevět nastavil. K samotným příběhům pak uvádí, že se Padevětovi většinou podařilo ukázat i každodenní život. Kromě toho příběhy dle Bílka nabízí cestu od banálního k fatálnímu. Nejsilnější jsou ale dle recenzenta hlavně příběhy z první poloviny pojednávaného století, které jsou pestré, nečekané a ukazují již zapomenuté souvislosti. Povídky řazené do komunistické éry naopak hodnotí jako čítankové a prvoplánové.

Asi nejrozsáhleji se *Ostnům a oprátkám* věnoval Kryštof Eder v měsíčníku *Host*.⁴⁷³ Recenzi započiná logicky popisem struktury a formy jednotlivých povídek a jejich tematiky. Všimá si jako jediný také chronologického řazení povídek. Uvádí, že se Padevět věnuje významným osobnostem, které buď zatím vůbec netuší, že se budou v budoucnu podílet

⁴⁷⁰ ZAVŘELOVÁ, Monika. Recenze: Z malých dějin se tvoří velké. Jiří Padevět to pochopil. In: *iDNES.cz* [online]. Mafra, 2019, 17. 6. 2018 [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/literatura/recenze-ostny-a-opratky-jiri-padevet.A180615_131323_filmvideo_ts

⁴⁷¹ Tamtéž.

⁴⁷² BÍLEK, Petr A. Bylo nebylo. *Respekt*. 2018, roč. 29, č. 38, s. 57.

⁴⁷³ EDER, Kryštof. Malé příběhy velkých jmen: od faktů k próze cesta daleká aneb dějiny dvacátého století v (šedé) kostce. *Host*. 2018, roč. 34, č. 7, s. 69–70.

na velké historii, anebo „si zrovna dopřávají od ‚řízení velkých dějin‘ oddechu“.⁴⁷⁴ Podobně se vyjadřoval Pavel Janoušek o *Poznámkách k dějinám*, který kromě těchto dvou literárních rovin zmínil ještě tři další. Zatímco Eminger a Zavřelová hodnotili všechny aspekty díla pouze kladně, Eder naopak kritizuje, že Jiří Padevět až příliš spoléhá na některá zvučná jména významných historických osobností, a proto je kompozice textu dle jeho názoru často snadno odhalitelná. Všimá si detailů, které se dle jeho slov opakují (postavy například pravidelně pijí čaj nebo jí a zašpiní se u toho). Říká, že i opakující se struktura jednotlivých textů je sice zajímavá, ale ne tolikrát po sobě. Za povedené texty v celé knize považuje příběhy, které mají spíše zaměnitelné než konkrétní postavy (například Židovka nebo voják) a které ukazují jejich běžný život. Tyto povídky označuje dokonce jako „dynamické a chytře vypointované povídky“⁴⁷⁵ a uvádí, že na těchto příbězích se nejlépe projevuje protnutí malých a velkých dějin, které je pro *Ostny a oprátky* stěžejní. Tematika, která převažuje v samotném díle, je dle Edera protektorát a druhá světová válka. Této historické části Padevět věnuje dle kritika dvě třetiny prostoru. Zmiňuje se také o novinových článcích, z nichž některé jsou spjaty s fabulovanými texty, ale většinou se dle Edera k textu nijak nevážou. Stejně jako Eminger, i Eder použil v souvislosti se vztahem novinových ústřížků a povídek slovo „kontrapunkt“.⁴⁷⁶ Recenzi uzavírá tvrzením, že kniha sice ukazuje pestrost dějin 20. století, ale „způsob, jakým je Padevět podává, jim však navzdory snaze barvu spíše ubírá“.⁴⁷⁶

O něco stručnější recenzi napsal také Vít Kremlička do kulturního časopisu *A2*.⁴⁷⁷ Hned na úvod označuje jednotlivé příběhy v díle jako „hybrid na pomezí beletrie a populární vědy historické“.⁴⁷⁸ Doslova říká, že dílo uspokojí hlavně čtenáře masochisty. Konstatuje, že protektorátní i komunistická doba byla sice tíživá, ale že slova Jiřího Padevěta jsou skoro jako gesta „karatele“ těch, kteří si knihu pravděpodobně ani nepřečtou, tedy „IT expertů lidské duše a bachařů nesvobody“.⁴⁷⁹ Uvádí, že Padevět zbytečně těžší více než je třeba z tak tíživé doby, zatímco se dnes máme dobře a žijeme v relativní svobodě. Uvádí také, že příběhy jsou hlavně subjektivní výpovědi a spekulací autora než objektivním svědectvím.

⁴⁷⁴ EDER, Kryštof. Malé příběhy velkých jmen: od faktů k próze cesta daleká aneb dějiny dvacátého století v (šedé) kostce. *Host*. 2018, roč. 34, č. 7, s. 69–70.

⁴⁷⁵ Tamtéž.

⁴⁷⁶ Tamtéž.

⁴⁷⁷ KREMLIČKA, Vít. Jiří Padevět: *Ostny a oprátky*. *A2*. 2019, roč. 15, č. 1, s. 31.

⁴⁷⁸ Tamtéž.

⁴⁷⁹ Tamtéž.

To se ale dle mého názoru snad v beletrii povoluje, ba je to i žádoucí. Všimá si také krátkého rozsahu povídek a říká, že se čtenář ani nestihne dostat do kontextu a už text dočítá. Myslím ale, že právě v této údernosti a nečekaných koncích, o nichž se Kremlička ani nezmiňuje, je kouzlo celé knihy. Recenzent však kritiku uzavírá slovy, že by mohlo být zajímavé, kdyby Padevět napsal rozsáhlejší útvar, třeba historický román.

5.5.2.1 Shrnutí analýzy kritických ohlasů

Každý z pěti kritiků se na *Ostny a oprátky* zaměřil různým způsobem. Přesto se v některých aspektech shodovali. Všichni si všimají období, kterému se Jiří Padevět v díle věnuje a shodují se vesměs na tom, že převažují příběhy řazené do doby druhé světové války. Kromě Kremličky si všichni ostatní všimají ostrých a překvapujících závěrů povídek. Eminger dokonce říká, že některé příběhy mohou vést až ke katarzi. Někteří recenzenti se snažili definovat čtenáře tohoto díla. Eminger jako jediný zmiňuje, že by čtenář neměl mít pouze kusé historické znalosti. Petr Bílek zase říká, že čtenář by měl být ochotný hrát hru s takovými pravidly, jaká Jiří Padevět při psaní knihy nastolil, tedy měl by být ochotný polemizovat a snažit se sám zařadit příběh do kontextu. Někteří autoři recenzí se pokusili blíže určit žánr krátkých prozaických útvarů. Hned dva z nich, Eminger a Zavřelová, použili v této souvislosti pojem „fejton“. Říkají ale, že texty jsou na pomezí více žánrů, ať už historické faktografie či románu (Eminger) anebo klasického vyprávění (Zavřelová). Kremlička jej označil za „hybrid na pomezí beletrie a populární vědy historické“.⁴⁸⁰ Překvapivě hned dva recenzenti, Petr Bílek a Vít Kremlička, se vůbec nezmiňují o novinových článcích, které jsou nedílnou součástí celé knihy. Naopak dva autoři, Eminger a Eder, použili v souvislosti s těmito krátkými příspěvky stejný výraz – „kontrapunky“, a to proto, že jsou svojí banalitou často v kontrastu s tragickými příběhy. Kryštof Eder je ale považuje za nadbytečné. Eminger a Zavřelová uvádí jako příklad z knihy stejnou povídku, která pojednává o Aloisi Rašínovi a jeho mastné uzeninové svačině. Mluví o něm ale v různých souvislostech – zatímco Zavřelová na tomto příkladu ukazuje, že mezi texty jsou některé i úsměvné, Eminger na něm reflektuje Padevětovu schopnost vykreslit události velmi vizuálně. Zmínění dva recenzenti se ale shodovali i v několika dalších bodech. Oba podobně zmiňují jazykovou úspornost a úderné a krátké věty, které Padevět používá. Odvolávají se také na slova historiků, přičemž Eminger v souvislosti s tím, že Jiří Padevět

⁴⁸⁰ KREMLIČKA, Vít. Jiří Padevět: *Ostny a oprátky*. A2. 2019, roč. 15, č. 1, s. 31.

dle nich nedělá při bádání žádné chyby, Zavřelová zase, že dle historiků mají Padevětova díla patřičnou dějinnou výpovědní hodnotu.

V jednom bodě se naopak neshodli Zdeněk Eminger a Vít Kremlička. Zatímco Eminger oceňuje, že i v této knize zůstává Jiří Padevět jako nestranný autor, který dává prostor čtenářům, aby si s úvahami poradili sami, Kremlička říká, že příběhy jsou subjektivním vyprávěním a spekulací autora. Eminger se spíše než na knihu, zaměřil na osobnost Jiřího Padevěta, kterého adoruje a místy skoro i obhajuje před některými negativními komentáři, které se objevují hlavně na sociálních sítích: „Jako jeden z mála českých spisovatelů vede dialog se svými čtenáři i s těmi, kteří si na něj přijdou na sociální sítě jen plivnout.“⁴⁸¹ Právě z jeho slov je nejvíce zřejmé, že si Jiřího Padevěta velmi váží nejen jako spisovatele, ale také jako osobnosti.

Obecně lze zhodnotit, že dílo nejvíce oceňovali Zdeněk Eminger a Monika Zavřelová. Zatímco recenze Zavřelové je ale spíše povrchní s jednodušším jazykovým stylem, Eminger podrobil knihu, ale i osobnost Jiřího Padevěta, relativně detailnímu rozboru, za použití rafinovanější jazykové stylizace. Podobně se dílu věnoval také Kryštof Eder. Za nejméně zdařilou považuji kritiku Víta Kremličky, který dílo nikterak čtenářům nepředstavuje ani nepřibližuje, spíše snad napsal krátkou a ničím nepodloženou kritiku. Možná díla, možná autora.

⁴⁸¹ EMINGER, Zdeněk A. Padevět, Jiří: Ostny a oprátky. In: *iLiteratura.cz* [online]. 30. 5. 2018 [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/39985/padevet-jiri-ostny-a-opratky>

Závěr

Tato diplomová práce představila badatele, spisovatele a ředitele nakladatelství Academia Jiřího Padevěta jakožto literárního a mediálního průvodce druhou světovou válkou. Nedílnou součástí práce je proto biografie autora, která se zmiňuje o jeho dětství, vztahu k literatuře nebo profesním životě. Důležitým zdrojem pro tuto kapitolu byly informace získané při rozhovoru, který jsem s Jiřím Padevětem vedla a který je součástí práce. Dalším a neméně důležitým cílem osobního rozhovoru bylo poznat Jiřího Padevěta nejen jako váženého badatele, spisovatele a nadšence do období druhé světové války, ale také jako obyčejného člověka s introvertní, avšak punkovou povahou, a pokusit se tyto osobní poznatky vnést do samotné práce, aby co nejvěrněji a se vši pokorou autora představila.

Kromě života Jiřího Padevěta se práce věnovala také jeho tvorbě, v níž se autor zaměřuje zejména na období druhé světové války na českém území. V jednotlivých kapitolách diplomová práce představuje způsoby, jakými Padevěť referuje o událostech a osobnostech válečné doby. Jsou jimi průvodci, které na několika stovkách stran uvádějí místopisná hesla, která postupně skládají obraz protektorátních dějin. Typické pro tyto publikace je, že kromě všeobecně známých událostí zobrazují také příběhy obyčejných, avšak neméně důležitých lidí, které historické publikace a učebnice často opomíjejí. Kromě průvodců Jiří Padevěť publikoval i několik beletristických děl, která neobvyklým způsobem seznamují čtenáře s příběhy, které mají faktický základ. V roce 2017 začal Jiří Padevěť působit také na Stream.cz, kde prostřednictvím online seriálu *Krvavá léta* umožňuje divákům navštívit místa, která jsou spojená s historickými událostmi či osobnostmi.

Součástí teoretické části práce je kapitola, která shrnuje historický kontext dění na území protektorátu Čechy a Morava v letech 1939–1945. Věnuje se okupaci, fungování protektorátní i německé vlády na našem území, československému odboji, atentátu na Reinharda Heydricha nebo Pražskému povstání. Důležitým podkladem pro tuto kapitolu byly knihy Jiřího Padevěta i jeho online seriál. Tato část tematicky rámuje celou práci, ale také připomíná letošní 80. výročí okupace nacistickým Německem a vzniku protektorátu. Diplomová práce se věnuje také žánru literatury faktu, který je blíže definován. Zmiňuje jeho vývoj na českém území i ve světě. Teoreticky tak představuje žánr, do kterého řadíme především historické průvodce Jiřího Padevěta. Uvádí také výsledky čtenářských výzkumů Jiřího Trávnička, které ukázaly, že literatura faktu je nejoblíbenějším žánrem hned po oddechové beletrii a je upřednostňována spíše muži. Práce dále představuje periodika

a weby, v nichž se objevily rozsáhlejší recenze na vybraná díla Jiřího Padevěta, která jsou v další části analyzována. Nejvíce kritických ohlasů se objevilo v kulturních a literárních periodikách, recenze vyšly ale také v historickém sborníku nebo na webech denního tisku.

Pro praktickou část diplomové práce byly vybrány čtyři knihy Jiřího Padevěta, dva průvodce (*Průvodce protektorátní Prahou* a *Krvavé finále*) a dvě beletrie (*Poznámky k dějinám* a *Ostny a oprátky*), které byly interpretovány. Jejich kritické ohlasy, které vyšly v představených médiích, pak byly analyzovány. Z interpretace děl lze vyvodit několik závěrů. Obecně můžeme konstatovat, že v rámci druhé světové války je několik dílčích témat, která Jiří Padevěť zdůrazňuje. Je jím především operace Anthropoid, které autor věnoval dvě samostatné publikace, ale také v jednotlivých heslech v průvodcích tomuto tématu dává větší prostor. Zmiňuje se nejen o samotném útoku a jeho strůjcích, ale také podporovatelích z řad běžných občanů protektorátu. Obecně více se zaměřuje na odboj, konkrétněji můžeme zmínit takzvané Tři krále, o nichž taktéž vyšla samostatná kniha. Častěji se věnuje osudu Ležáků a Lidic a jejich obyvatel. Interpretace dále ukázala, že jak v průvodcích, tak v beletrii Padevěť zobrazuje absurdnost a krutost některých historických okamžiků a událostí. V prózách se to projevuje zejména nečekaným závěrem příběhů, hesla v průvodcích jsou zase přímočará. Zejména *Krvavé finále* bez skrupulí zobrazuje násilí, které provázelo druhou světovou válku. Beletristická díla jsou zpravidla složena z několika desítek krátkých povídek, která mají podobnou obsahovou strukturu. Na faktickém podkladě postavené příběhy zobrazují dění na různých místech v období od konce 18. do 20. století. Větší část ale Padevěť vždy věnuje protektorátu. Válečné průvodce tvoří stručná faktografická hesla, která jsou podložena nejčastěji archivními zdroji. Všechna díla jsou systematicky řazená, a tedy pro čtenáře přehledná. Prozaické útvary na sebe navazují chronologicky, hesla v průvodcích jsou seřazená abecedně. Z interpretace děl také vyplynulo, že čtenář by měl být znalý historických souvislostí, a to zejména při četbě prozaických textů, které často mluví v hádankách. Naopak hesla v průvodcích sama postupně skládají jasný obraz dějin.

Analýza kritických ohlasů, které byly vydány v médiích, vyvrátila nebo potvrdila hypotézy, které jsem stanovila v úvodu práce. První hypotéza, která říkala, že se recenzenti budou věnovat nejvíce *Průvodci protektorátní Prahou* (2013), byla vyvrácena. Stejný počet kritických ohlasů totiž vyšel i na beletristické dílo *Ostny a oprátky* (2018). Lze polemizovat nad tím, proč této próze věnovali recenzenti větší pozornost než předchozí beletrii Jiřího

Padevěta. Domnívám se však, že nakladatelství Host, které knihu vydalo, dílo kvalitně propagovalo. Zvolena byla také odlišná, ilustrovaná obálka knihy, která může být pro čtenáře, a tedy i recenzenty atraktivnější. Druhá hypotéza stanovila, že se *Průvodci protektorátní Prahou* budou kritici věnovat až po jeho získání ceny Magnesia Litera. I tuto hypotézu lze vyvrátit. Dva z pěti zmíněných autorů hodnotili knihu ještě před jejím oceněním. Další hypotéza říkala, že autoři kritických ohlasů budou postrádat historický kontext především u beletristických děl. Analýza ale ukázala, že se této problematice recenzenti nijak nevěnovali, anebo by ocenili shrnutí dějinných událostí spíše v průvodcích, a proto byla hypotéza vyvrácena. Další ze stanovených hypotéz tvrdila, že autoři ocení pečlivost, s níž Padevěť průvodce sestavoval. Tato hypotéza byla potvrzena. Několikrát v kritických ohlasech v této souvislosti zazněl výraz „mravenčí práce“. Naopak vyvrácena byla hypotéza, která stanovovala, že se recenzenti budou ve většině aspektů shodovat a budou uvádět podobná stanoviska k jednotlivým dílům. Autoři se naopak ve svých tvrzeních často rozcházel. Některé výroky se ale přeci jen opakovaly. Například u průvodců byly často zmiňovány chybějící mikropříběhy z běžného protektorátního života. Ty byly naopak v beletrii vyzdvihovány. Recenzenti si také všimli, že Jiří Padevěť v průvodcích publikoval některé dosud zapomenuté příběhy, jména lidí, ale také fotografie. V ohlasech dále zaznívalo, že Jiří Padevěť cílí na vzdělaného a zaujatého čtenáře.

Vzhledem k tomu, že se diplomová práce věnovala žijícímu a velmi aktivnímu autorovi fiktivní i faktické literatury, který jen v minulém roce vydal čtyři publikace, mohla by být v budoucnu rozšiřována a doplňována. Jsem si jistá, že podrobnější interpretaci a analýzu by si zasloužila i další díla Jiřího Padevěta, o kterých se zmiňuji v jednotlivých kapitolách jen okrajově. V našem společném rozhovoru autor zmínil, že chystá publikace, z nichž se některé budou lišit od jeho dosavadní tvorby. Další případné akademické práce by proto mohly kromě průvodců, beletrie a online seriálu zařadit další útvary, kterými bude Jiří Padevěť i nadále provázet moderními dějinami.

Summary

This diploma thesis introduced the researcher, writer and director of publishing house Academia, Jiří Padevět, as literary and media guide through the Second World War. Integral part of this thesis is therefore the author's biography, which mentions his childhood, relationship to books or professional life in youth and the present day. Important source for this chapter was information acquired during an interview, which I conducted with Jiří Padevět and which is part of this thesis. This thesis focused on Jiří Padevět's life and his production. Furthermore, this thesis introduced ways in which the author depicts events and personalities of the Second World War, namely guides, fiction books and web series *Bloody years* on Stream.cz. Considering the author's main focus on the events in the protectorate and this year's 80th anniversary of the occupation by Nazi Germany and the creation of the protectorate, this thesis includes chapter which summarises historical context of this period, thus establishing a context for the entire thesis. Theoretical part also mentions non-fiction genre to which author's guides are mainly assigned. Theoretical part summarises not only history of non-fiction genre in Czech territory but also standard procedure applied by this genre's authors by which Jiří Padevět abides.

Practical part focuses on the interpretation of four selected works of Jiří Padevět and their critical responses in media. The analysis revealed that the critics mostly focused on the book *A Guide through Prague under the Protectorate* (2013), for which the author was among other things awarded with the main award of Magnesia Litera, and also the newest non-fiction publication *Thorns and Nooses* (2018). In his works, which are in the vast majority dedicated to the period of that Second World War, Padevět does not mention any historical context. Lack of any historical context in Padevět's non-fiction books and guides was criticised by several reviewers. However they agree, that the reader of these works should be knowledgeable in the Second World War's history. Furthermore, they claim that the conscientiousness with which the author researches and writes his guides is admirable and beneficial for publications. They unanimously appreciate that the author popularizes modern history in literary as well as media way, which will appeal even to the younger generation.

Prameny

PADEVĚT, Jiří. *Poznámky k dějinám*. Praha: Pulchra, 2014. Orátio. ISBN 978-80-87377-85-7.

PADEVĚT, Jiří. *Krvavé finále: jaro 1945 v českých zemích*. Praha: Academia, 2015. Průvodce. ISBN 978-80-200-2464-0.

PADEVĚT, Jiří. *Ostny a oprátky*. Brno: Host, 2018. ISBN 978-80-7577-475-0.

PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé*. Vydání druhé. Praha: Academia, 2018. Průvodce. ISBN 978-80-200-2926-3.

Literatura

Tištěné zdroje

ADLT, Jaromír. Literatura faktu jako svébytný literární žánr. In: HALADA, Jan, ed. *Slovník klubů českých a slovenských autorů literatury faktu*. 3., dopl. a upr. vyd. Pelhřimov: 999, 2003, s. 8–28. ISBN 80-86391-10-8.

BAKOVÁ, Helena. *Portréty historických osobností: Nejen grafologický pohled*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5129-0.

BÍLEK, Petr A. Bylo nebylo. *Respekt*. 2018, roč. 29, č. 38, s. 57. ISSN 0862-6545.

BRABEC, Jiří. Česká literatura v letech 1939–1945. In: MUKAŘOVSKÝ, Jan a kol. *Dějiny české literatury IV: Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 441–500. ISBN 80-85865-48-3.

BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Praha: Prostor, 1999, Obzor. ISBN 80-7260-017-6.

Celá Praha odsoudila Beneše. *Lidové noviny*. 1942, roč. 50, č. 279, s. 1. ISSN 1802-6265.

Ceny Nakladatelství Academia za rok 2013. *Živa: časopis přírodnický*. 2014, roč. 62, č. 2, s. 35–37. ISSN 0044-4812.

CUDDON, J. A. et al. *A Dictionary of Literary Terms and Literary Theory*. Fifth Edition. Wiley-Blackwell, 2013. ISBN 978-1-4443-3327-5.

- ČEŇKOVÁ, Jana. Levicově orientované kulturní a literární časopisy, umělecká uskupení. In: OSVALDOVÁ, Barbora a Jana ČEŇKOVÁ. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. Praha: Academia, 2017, s. 129–142. První republika. ISBN 978-80-200-2754-2.
- ČERVENÝ, Vlastimil. *Economia*, a.s., na internetu. *Hospodářské noviny*. 1999, roč. 43, č. 57, s. 10. ISSN 0862-9587.
- České země obsazeny: Českému národu zajištěn autonomní vývoj a národní svébytnost - Klid v Praze a všude jinde. *Lidové noviny*. 1939, roč. 47, č. 137, s. 1. ISSN 1802-6265.
- DOKOUPIL, Blahoslav, Blanka HEMELÍKOVÁ a Kateřina BLÁHOVÁ. Kořeny a varianty literatury faktu. In: JANOUSĚK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989: III. 1958–1969*. 3. díl. Praha: Academia, 2008, s. 487–495. ISBN 978-80-200-1583-9.
- DRDA, Adam. Průvodce protektorátní Prahou. Místa – události – lidé. *Respekt*. 2013, roč. 24, č. 50. ISSN 1801-1446.
- EDER, Kryštof. Malé příběhy velkých jmen: od faktů k próze cesta daleká aneb dějiny dvacátého století v (šedé) kostce. *Host*. 2018, roč. 34, č. 7, s. 69–70. ISSN 1211-9938.
- EMMERT, František. *Německá okupace českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 2016. ISBN 978-80-204-4222-2.
- HALÍK, Rudolf. Národ pohromadě. *Venkov*. Praha, 1939, roč. 34, č. 70, s. 1. ISSN 1805-0905.
- HAMAN, Aleš. K obsahové analýze uměleckého literárního díla. *Česká literatura*. 1990, roč. 38, č. 2, s. 97–114. ISSN 0009-0468.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- Historická manifestace věrnosti Říši. *Lidové noviny*. 1942, roč. 50, č. 337, s. 1–3. ISSN 1802-6265.
- JANOUSĚK, Pavel. Jiří Padevět: Poznámky k dějinám. *Tvar*. 2015, roč. 26, č. 2, s. 2. ISSN 0862-657X.
- JUST, Vladimír. Praha nadvakrát děravá: kritické poznámky na adresu dvou oceňovaných knih o Praze. *Divadelní revue*. 2015, roč. 26, č. 1, s. 175–180. ISSN 0862-5409.

- KOPÁČ, Radim. Je třeba, aby knížky byly víc vidět. *Týdeník Rozhlas*. 2009, roč. 19, č. 2, s. 12–14. ISSN 1214-2098.
- KREMLIČKA, Vít. Jiří Padevět: Ostny a oprátky. *A2*. 2019, roč. 15, č. 1, s. 31. ISSN 1803-6635.
- KUČERA, Štěpán. Vstříc velikému dobrodružství...nový kulturní týdeník A2. *HOST*. 2006, roč. 22, č. 2, s. 35–37. ISSN 1211-9938.
- KUNDERA, Milan. In: *IV. sjezd Svazu československých spisovatelů (Protokol): Praha 27.–29. června 1967*. Praha: Československý spisovatel, 1968, s. 23–24.
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Praha: H & H, 2002. ISBN 80-731-9020-6.
- Lidové noviny*. 1939, roč. 47, zvláštní vydání. ISSN 1802-6265.
- LOHMANN, Nina. Jiří Padevět, Průvodce protektorátní Prahou [...]. *Pražský sborník historický*. 2015, roč. 43, s. 472–474. ISSN 0555-0238.
- LUKAVEC, Jan. Bedekr smrti: Krvavé finále navazuje na úspěšného Průvodce protektorátní Prahou. *Respekt*. 2015, roč. 26, č. 19, s. 80. ISSN 0862-6545.
- MANDYS, Pavel. Rozdvojené Literárky: Co přinesl vznik kulturního týdeníku A2. *Týden*. 2005, roč. 12, č. 48, s. 103. ISSN 1210-9940.
- PADEVĚT, Jiří. Četl jsem si i na mejdanech. In: TRÁVNÍČEK, Jiří. *Knihy a jejich lidé: čtenářské životopisy*. Brno: Host, 2013, s. 326–339. ISBN 978-80-7294-967-0.
- PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. *Anthropoid*. Praha: Academia, 2016. Průvodce. ISBN 978-80-200-2555-5.
- PADEVĚT, Jiří. *Dotek Anthropoidu*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2675-0.
- Popis pachatelů atentátu na Zastupujícího říšského protektora. *Venkov*. 1942, roč. 37, č. 128, s. 4. ISSN 1805-0905.
- Praha dnes uvítá svého presidenta. *Rudé právo*. 1945, roč. 25, č. 9, s. 1. ISSN 0032-6569.
- Presidentův projev k výboru Národního souručenství: Není doba k diskusi, nýbrž pro činy a práci. *Venkov*. Praha, 1939, roč. 34, č. 71, s. 3. ISSN 1805-0905.
- Projev státního presidenta dr. Háchy: Nepřátelé Velkoněmecké říše jsou také nepřáteli českého národa. *Lidové noviny*. 1942, roč. 50, č. 272, s. 1. ISSN 1802-6265.

- PYTLÍK, Radko. *O literatuře faktu*. Praha: Československý spisovatel, 1987. Puls.
- Rozhovor s Jiřím Padevětem k výročí Nakladatelství Academia. *Živa: časopis přírodnický*. 2016, roč. 64, č. 2, s. 25–26. ISSN 0044-4812.
- Slovensko samostatným státem: Rozhodnutí slovenského sněmu - Dr. Tiso hlavou státu a předsedou vlády. *Lidové noviny*. 1939, roč. 47, č. 135, s. 1. ISSN 1802-6265.
- SOLAŘÍK, Bruno. Metodika Kdyby: Poznámky k Poznámkám Jiřího Padevěta. *Analogon*. 2014, roč. 74, č. 3, s. 143–144. ISSN 0862-7630.
- Soutěž Národního souručenství k 15. březnu 1942. *Venkov*. 1942, roč. 37, č. 51, s. 7. ISSN 1805-0905.
- STANĚK, Luděk a Jiří PADEVĚT. *Pod tíhou historie*. Praha: Vyšehrad, 2016. ISBN 978-80-7429-751-9.
- STANĚK, Tomáš a Adrian von ARBURG. Organizované divoké odsuny?: Úloha ústředních státních orgánů při provádění „evakuace“ německého obyvatelstva (květen až září 1945). 1. část: Předpoklady a vývoj do konce května 1945. In: ARBURG, Adrian von a kol. *Soudobé dějiny*. Ústav pro soudové dějiny AV ČR, 2005, roč. 12, č. 3-4, s. 465-533. ISSN 1210-7050.
- SVOBODA, Richard. Analogon. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000*. Brno: Host, 2002, s. 12–14. ISBN 80-7294-041-4.
- ŠLAJCHRT, Viktor. Průvodce protektorátní Prahou. *Revolver revue*. 2014, roč. 29, č. 95, s. 232–233. ISSN 1210-2881.
- TÁBORSKÁ, Jiřina. Literatura faktu. In: VLAŠÍN, Štěpán a kol. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984, s. 207–208.
- TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.
- TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7491-850-6.
- TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize : (2007)*. Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-515-3.

VODIČKA, Libor. Divadelní revue. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno: Host, 2002, s. 44–46. ISBN 80-7294-041-4.

Vůdce padl. *Národní politika*. 1945, roč. 63, č. 104, s. 1. ISSN 1802-5110.

Výnos a nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě. *Lidové noviny*. 1942, roč. 50, č. 335, s. 1. ISSN 1802-6265.

Výnos říšského protektora v Čechách a na Moravě o vyhlášení civilního výjimečného stavu. *Lidové noviny*. 1942, roč. 50, č. 267, s. 1. ISSN 1802-6265.

ZELINSKÝ, Miroslav. Host. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno: Host, 2002, s. 63–66. ISBN 80-7294-041-4.

ZELINSKÝ, Miroslav. Revolver Revue. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno: Host, 2002, s. 200–203. ISBN 80-7294-041-4.

ZELINSKÝ, Miroslav. Tvar. In: DOKOUPIL, Blahoslav a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno: Host, 2002, s. 253–256. ISBN 80-7294-041-4.

Elektronické zdroje

AUST, Ondřej. Miloš Čermák jako šéfredaktor iHNed.cz končí. In: *Mediář* [online]. News Media, ©2011-2019, 20. února 2019 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.mediar.cz/milos-cermak-jako-sefredaktor-ihned-cz-konci/>

Cena Česká kniha 2019. In: *Cena Česká kniha* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: http://www.ceskakniha.com/CZ/CK2019_CZ.php?lang=CZ

Co je Analogon. In: *Analogon: surrealismus-psychoanalýza-antropologie-příčné vědy* [online]. ©2009 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <http://www.analogon.cz/co-je-analogon>

Divadelní revue. In: *Divadelní revue* [online]. 2017 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://www.divadelnirevue.cz/index.php?src=home.php>

EMINGER, Zdeněk A. Padevět, Jiří: Ostny a oprátky. In: *iLiteratura.cz* [online]. 30. 5. 2018 [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/39985/padevet-jiri-ostny-a-opratky>

Erik Tabery. In: *Respekt* [online]. Economia [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/autori/erik-tabery>

HALADA, Jan. Několik poznámek ke konferenci aneb výzva a odpovědnost literatury faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 11-14 [cit. 2019-03-13]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxIYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?siid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

HALADA, Jan. Historie a současnost literatury faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 88-94 [cit. 2019-03-14]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z:

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxIYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?siid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

H70: Host 7 dní online [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.h7o.cz/>

Info a kontakty. In: *Tvar: Obtýdeník živé literatury* [online]. [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <https://itvar.cz/info>

Jan H. Vitvar. In: *Respekt* [online]. Economia [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/autori/jan-h-vitvar>

Knihy z edice Věda kolem nás. In: *Nakladatelství Academia* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://www.academia.cz/edice/veda-kolem-nas>

Kontakty. In: *Host: měsíčník pro literaturu a čtenáře* [online]. ©2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://casopis.hostbrno.cz/kontakty>

Kontakty. In: *Respekt* [online]. Economia [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/kontakty>

KOVÁČOVÁ, Viera. SLOVENSKÁ REPUBLIKA 1939–1945. In: CHYTKA, Stanislav a kol. *Ružomberská vzbura 1939: Zborník vystúpení zo seminára 11. júna 1999*. Ružomberok: Okresný výbor Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, 2000, s. 12–21. Dostupné také z: <http://www.ruzomberskavzbura.wz.cz/download/zbornik.pdf>

Krvavá léta. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/porady/krvava-leta>

Krvavé léto 1945. In: *Nakladatelství Academia* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <http://www.academia.cz/krvave-leto-1945--padevet-jiri--academia--2016>

KŘÍŽOVÁ, Dita. Rozhlas v květnu 1945. In: *Český rozhlas* [online]. ©1997-2019 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/archiv/1945/_zprava/rozhlas-v-kvetnu-1945--1392999

Lidé: Pavel Janoušek. In: *Tvar: Obtýdeník živé literatury* [online]. [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://itvar.cz/lide/pavel-janousek>

LUKAVEC, Jan. Padevět, Jiří: Průvodce protektorátní Prahou: místa – události – lidé. In: *iLiteratura.cz* [online]. 10. 10. 2013 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/32121/padevet-jiri-pruvodce-protektoratni-prahou-mista-udalosti-lide>

Magnesia Litera: Ročník 2014. In: *Magnesia Litera* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.magnesia-litera.cz/rocnik/2014/>

Monika Zavřelová. In: *iDNES.cz* [online]. MAFRA, 2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/novinari/monika-zavrelova.N3627>

MOŠPANOVÁ, Eva. Respekt spouští nový web: Přibudou recenze i ilustrace, změní se diskuze. In: *MAM: Marketing & Media* [online]. ©2019, 22. července 2015 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://mam.cz/media/c1-64363160-respekt-spousti-novy-web-pribudou-recenze-i-ilustrace-zmeni-se-diskuze>

MUSIL, Petr. Rozhovor TÝDNE: Mnichov 1938: Mluvme o hrdinství, ne o kapitulaci. In: *Týden* [online]. ©2006-2019, 22. 9. 2018 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/mnichov-1938-mluvme-o-hrdinstvi-ne-o-kapitulaci_496126.html

Nakladatelství Academia: Získaná ocenění a nominace. In: *Nakladatelství Academia* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://www.academia.cz/o-nas/oceneni-nominace>

Napište nám: Kontakty. In: *Analogon: surrealismus-psychoanalýza-antropologie-příčné vědy* [online]. ©2009 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <http://www.analogon.cz/napiste-nam>

Nařízení ze dne 27.9.1941 o vyhlášení civilního výjimečného stavu. In: *Epravo* [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 2019 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=9407&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

NEZBEDA, Ondřej. Historik Padevět vrací jména a tváře obětem, vrahům i hrdinům května 1945. In: *Hospodářské noviny* [online]. Economia, ©1996-2019, 1. 4. 2015 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-63779370-padevet-krvave-finale-recenze>

OCKNECHT, Martin. Pražské povstání – Od příprav po poslední výstřel. In: *Český rozhlas* [online]. ©1997-2019 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/bitvaorozhlas/povstani/_zprava/prazske-povstani--1479273

O nás. In: *A2: Neklid na kulturní frontě* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/o-nas/index#intro>

O nás. In: *A2larm* [online]. ©2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/o-nas/>

O nás: členové redakce. In: *A2: Neklid na kulturní frontě* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/o-nas/autori>

O nás: Historie. In: *Host: měsíčník pro literaturu a čtenáře* [online]. ©2019 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://casopishost.cz/o-nas>

O nás. In: *Nakladatelství Host* [online]. ©2018 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.hostbrno.cz/nakladatelstvi/o-nas/>

Ondřej Nezbeda. In: *Respekt* [online]. Economia [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/autori/ondrej-nezbeda>

O projektu iLiteratura.cz. In: *iLiteratura.cz* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Home/Oprojektu>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Pečkárna – Jak gestapo mučilo české vlastence. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 18. září 2017 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10018765-peckarna-jak-gestapo-mucilo-ceske-vlastence>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Postoloprty – Největší poválečný masakr Němců. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 25. září 2017 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10019181-postoloprty-nejvetsi-povalecny-masakr-nemcu>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Konec hrdiny – Poslední boj Josefa Mašína. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 2. října 2017 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10019264-konec-hrdiny-posledni-boj-josefa-masina>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Zlatý salón – Místo, odkud vládl Čechům Heydrich či K. H. Frank. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 6. listopadu 2017 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10019543-zlata-salon-odkud-vladl-cechum-heydrich-ci-k-h-frank>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Kubiš, Gabčík, Valčík a spol. – Jak probíhal poslední boj parašutistů v pravoslavném kostele. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 20. listopadu 2017 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10019881-kubis-gabcik-a-spol-jak-probihal-posledni-boj-parasutistu-v-pravoslavnem-kostele>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Popraviště Ruzyně – Jak nacisti popravovali české studenty i generály. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 8. ledna 2018 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10020523-popraviste-ruzyne-poprava-deviti-predstavitele-studentskeho-svazu>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Ďáblický hřbitov – Odkladiště obětí obou totalitních režimů, nacismu i komunismu. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 22. ledna 2018 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10020800-dablicky-hrbitov-odkladiste-obeti-obou-totalitnich-rezimu-nacismu-i-komunismu>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Bořislavka – Zdokumentovaná brutální vražda převážně německých civilistů. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 29. ledna 2018 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10020672-borislavka-zdokumentovana-brutalni-vrazda-prevazne-nemeckych-civilistu>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Oldřich Frolík – Jeden z největších hrdinů operace Anthropoid. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 5. března 2018 [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10023276-oldrich-frolik-jeden-z-nejvetsich-hrdinu-operace-anthropoid>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Praha Bubny – Nádraží, odkud lidé odjížděli na smrt. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 12. března 2018 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10022898-bubny-nadrazi-odkud-lide-odjizdeli-na-smrt>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Hrdinná smrt Václava Morávka, posledního ze "Tří králů" – S gestapem bojoval do poslední chvíle. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 30. dubna 2018 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10024681-hrdinna-smrt-vaclava-moravka-posledniho-ze-tri-kralu-s-gestapem-bojoval-do-posledni-chvile>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Nacistická důkladnost při vyhlazování Lidic – Obec měla být navždy vymazána z mapy protektorátu. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 11. června 2018 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10025662-nacisticka-dukladnost-pri-vyhlazovani-lidic-obec-mela-byt-navzdy-vymazana-z-mapy-protektoratu>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Vypálení osady Ležáky – Nacistické běsnění rozpoutala ukrytá vysílačka. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 25. června 2018 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10025967-vypaleni-osady-lezaky>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Nacisté Reinhard a Lina Heydrichovi – Jejich honosné sídlo v Panenských Břežanech obcházela smrt. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 22. října 2018 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10028326-naciste-reinhard-a-lina-heydrichovi-jejich-honosne-sidlo-v-panenskych-brezanech-obchazela-smrt>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Emanuel Moravec – Z bojovníka od Zborova nenáviděný kolaborant s nacisty. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 3. prosince 2018 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10028921-emanuel-moravec-z-bojovnika-od-zborova-nenavideny-kolaborant-s-nacisty>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Seskok Gabčíka a Kubiše – Výsadek Anthropoid zkomplikovala chybná navigace i Gabčíkovo zranění. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 29. prosince 2018 [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10029430-seskok-gabcika-a-kubise-vysadek-anthropoid-zkomplikovala-chybna-navigace-i-gabcikovo-zraneni>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: Tragický osud prezidenta Emila Háchy – Svému národu obětoval zdraví i pověst. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 4. února 2019 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10030014-tragicky-osud-prezidenta-emila-hachy-svemu-narodu-obetoval-zdravi-i-povest>

PADEVĚT, Jiří. Krvavá léta: „Chlebičková aféra“ Aloise Eliáše – Kolaborantské novináře pohostil chlebičky napuštěnými tyfem a tuberkulózou. In: *Stream* [online]. Seznam.cz, 2019, 4. března 2019 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/krvava-leta/10030512-chlebickova-afera-aloise-eliasse-kolaborantske-novinare-pohostil-chlebicky-napustenymi-tyfem-a-tuberkulozou>

PADEVĚT, Jiří. [Tak nebude Krvavé jaro...] In: *Facebook* [online]. 13. ledna 2015 [cit. 2019-04-

13]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=917665221578324&set=a.103196213025233&type=3&theater>

Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů. In: *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. ©2008-2016, 2016 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z:

<http://old.ustrcr.cz/cs/pamet-a-dejiny>

PONECOVÁ, Andrea. Adolf Hrubý a Národní souručenství. In: *Sborník archivu bezpečnostních složek 8/2010*. Praha, 2011, s. 163–211. ISBN 978-80-254-9125-6. Dostupné také z: <https://www.abscr.cz/data/pdf/sbornik/sbornik8-2010/sbornik08.pdf>

Pražský sborník historický. In: *Archiv hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.ahmp.cz/index.html?mid=63>

Pražský sborník historický: REDAKCE A REDAKČNÍ RADA OD 26. KVĚTNA 2017. In: *Archiv hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.ahmp.cz/index.html?mid=56&wstyle=0&page=%27%27>

Program NSDAP: 24. února 1920. *Holocaust* [online]. 21. 8. 2011 [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/zdroje/dokumenty/antisemitismus/nacisticky-antisemitismus-a-rasismus/program-nsdap/>

Projev Reinharda Heydricha o plánech na likvidaci českého národa v němčině. In: *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. 4. 6. 2004 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/historie_a_osobnosti_ceske_diplomacie/druha_svetova_valka_a_jeji_dusledky/dokumenty/projev_reinharda_heydricha_o_planech_na_1.html

Projevy prezidenta Emila Háchy v letech 1939–1944. In: *Český rozhlas: Archiv rozhlasu* [online]. ©1997-2019, 15. března 2013 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/archiv/rozhlasovyrok/_zprava/projevy-prezidenta-emila-hachy-v-letech-1939-1944--1187783

Redakce. In: *iLiteratura.cz* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Editor>

Redakční rada: časopis pro psychologickou teorii a praxi. In: *Československá psychologie* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://cspsych.psu.cas.cz/redakce.html>

Redakční rada Deníku N. In: *Deník N* [online]. N Media [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://denikn.cz/redakcni-rada-deniku-n/>

Revolver Revue: About. In: *Revolver Revue* [online]. Praha [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/about>

Revolver Revue: Kontakt. In: *Revolver Revue* [online]. Praha [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/kontakt>

Ředitelé útvarů. In: *Mediální skupina Mafra* [online]. MAFRA, ©2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.mafra.cz/o-spolecnosti.aspx?cat=reditele>

Seznam členů Redakční rady DAN. In: *Nakladatelství Academia* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://www.academia.cz/o-nas/redakcni-rada>

SKALICKÝ, Jaroslav. Rozhlasák Zdeněk Mančal odstartoval Pražské povstání. In: *Český rozhlas* [online]. ©1997-2019 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/hrdina/70/_zprava/rozhlasak-zdenek-mancal-odstartoval-prazske-povstani--1485012

SLABÝ, Vladimír. Rozhovor se spisovatelem Jiřím Padevětem nejen o pozadí vojenské operace Anthropoid. In: *Městská část Praha 8* [online]. 2019, 22. 5. 2017 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.praha8.cz/Rozhovor-se-spisovatelem-Jirim-Padevetem-nejen-o-pozadi-vojenske-operace-Anthropoid.html>

Slovanský přehled: Journal for the History of Central, Eastern and Southeastern Europe. In: *Historický ústav Akademie věd ČR* [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://www.hiu.cas.cz/cs/nakladatelstvi/periodika/slovansky-prehled.ep/>

Slovník roku 2014 udělen. In: *JTP* [online]. ©2015, 18. června 2015 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://www.jtpunion.org/Soutez-Slovník-roku/Slovník-roku-2014-udelen>

SOSENKO, Filip. Non-fiction Literature and Interpretive/Qualitative Research Methods: Reflections on the Meaning of 'Social Science'. *Methodological Innovations Online* [online]. 2012, roč. 7, č. 2, s. 41–63 [cit. 2019-03-31]. DOI: 10.4256/mio.2012.010. ISSN 1748-0612. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.465.2790&rep=rep1&type=pdf>

Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.: Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2013 [online]. Středisko společných činností AV ČR, 2014 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: http://old.ssc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/servis/ssc/o-nas/ke-stazeni/vyrocni-zpravy/VZ_SSC_AVCR_2013_cela_komplet.pdf?0.0022718448979562877

Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.: Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2014 [online]. Středisko společných činností AV ČR, 2015 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: http://old.ssc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/servis/ssc/o-nas/file/2015_Vyrocni-Zprava_SSC-AV-CR_2014.pdf?0.9520709891911491

Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.: Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2015 [online]. Středisko společných činností AV ČR, 2016 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: http://old.ssc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/servis/ssc/o-nas/ke-stazeni/vyrocni-zpravy/VZ_2015_FINAL_30052016.pdf?0.3343466501854816

Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.: Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2017 [online]. Středisko společných činností AV ČR, 2018 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: http://old.ssc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/servis/ssc/o-nas/file/VZ_SSC_2017_komplet_podepsana.pdf?0.23809012462206125

SVOBODA, Richard. Host do domu: 1954–1970. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ÚČL AV ČR, 2002 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=107>

SVOBODA, Richard. Kmen: 1982–1990. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ÚČL AV ČR, 2002 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=251>

ŠEDIVÝ, Jaroslav. Jak jsem se od Miroslava Ivanova dozvěděl, co je literatura faktu. In: HALADA, Jan, ed. *Žánry a průniky literatury faktu* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2018, s. 50-55 [cit. 2019-03-14]. ISBN 978-80-246-4149-2. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxIYmtfXzIwMDcwMThfX0FO0?sid=68ef385d-15ed-4b63-9238-804ef07e72e1@sessionmgr102&vid=0&format=EB&rid=1>

ŠLEHOFER, Lukáš. Alois Eliáš (29.9.1890–19.6.1942). In: *Informační centrum vlády* [online]. ©2012–2016, 29. 9. 2010 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://icv.vlada.cz/cz/tema/alois-elias-29-9-1890---19-6-1942-76432/tmplid-560/>

VENCLOVÁ, Renata. Po dvaceti letech obměňuje časopis Divadelní revue redakční vedení, obsah i obálku. In: *Český rozhlas: Vltava* [online]. ©1997-2019, 26. května 2010 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/po-dvaceti-letech-obmenuje-casopis-divadelni-revue-redakcni-vedeni-obsah-i-5141754>

Viktor Šlajchrt. In: *Revolver Revue* [online]. [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/viktor-slajchrt>

VILDOVÁ, Hana. Aby smrt nebyla tabu. Vyšla kniha "o posledních věcech člověka". In: *Deník.cz* [online]. VLTAVA LABE MEDIA, ©2005-2019, 17. ledna 2017 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ostatni_kultura/aby-smrt-nebyla-tabu-vysla-kniha-o-poslednich-vecech-cloveka-20170117.html

V Knize roku bodoval i Emil Hakl a Jiří Padevět. In: *Lidovky.cz* [online]. Praha: MAFRA, ©2019, 15. prosince 2013 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/kultura/nejen-basne-v-ankete-kniha-roku-2013-bodovaly-memoary-i-rozhovory.A131215_094511_in_kultura_hm

Vyhláška ze 17. listopadu 1939 o uzavření českých vysokých škol a popravě studentů. In: *Vojenský historický ústav Praha* [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/vyhlaska-ze-17-listopadu-1939-o-uzavreni-ceskych-vysokych-skol-a-poprave-studentu/>

Výsledky hlasování. In: *Křišťálová lupa: cena českého internetu* [online]. Internet Info, 2019 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://kristalova.lupa.cz/2018/vysledky/>

What is the difference between "fiction" and "nonfiction"?. In: *Hoover Public Library* [online]. ©2019 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: http://www.hooverlibrary.org/faq/fiction_vs_nonfiction

ZAVŘELOVÁ, Monika. Recenze: Z malých dějin se tvoří velké. Jiří Padevět to pochopil. In: *iDNES.cz* [online]. Mafra, 2019, 17. 6. 2018 [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/literatura/recenze-ostny-a-opratky-jiri-padevet.A180615_131323_filmvideo_ts

Zpravodajský portál iDNES.cz. In: *Mediální skupina Mafra* [online]. MAFRA, ©2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.mafra.cz/portfolio.aspx?y=mafra/portfolio-idnes.htm&cat=internet>

28. říjen budiž dnem práce a ukázněnosti. *Venkov*. 1939, roč. 34, č. 252, s. 2. ISSN 1805-0905.

Žánr non fiction. In: *iLiteratura.cz* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Zanr/8/non-fiction>

1945: Obnova diplomacie nezávislého Československa. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. MZV ČR [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/historie_a_osobnosti_ceske_diplomacie/kveten_1945_obnova_diplomacie.html

Další zdroje

Kati a blázni [film]. Režie Petr Lokaj. Česko, 2009.

Jiří Padevět. In: *Galerie elity národa* [televizní dokument]. ČT1, 8. 7. 2018.

Třistatřicetři [televizní literární revue]. ČT art, 27. 6. 2018.

Rozhovor s Jiřím PADEVĚTEM. Praha 25. března 2019.

Teze diplomové práce

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Vostřelová Lucie	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2017/2018	
E-mail diplomantky/diplomanta: vostrelovalucka@gmail.com	
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/prezenční	
Předpokládaný název práce v češtině: Jiří Padevět, literární a mediální průvodce 2. světovou válkou	
Předpokládaný název práce v angličtině: Jiří Padevět, Literary and Media Guide to the Second World War	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezi) LS 2018/2019	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Práce mapuje dosavadní literární a mediální tvorbu Jiřího Padevěta zaměřenou na období druhé světové války, zejména na dění na českém území. Práce představí také samotnou osobnost Jiřího Padevěta, ředitele nakladatelství Academia, badatele, spisovatele a držitele ceny Magnesia Litera za knihu roku 2013. Jiří Padevět referuje o problematice druhé světové války několika způsoby, které budou v práci podrobněji zpracovány. Jsou jimi průvodci, prozaické texty a dokumentární internetový seriál Krvavá léta. Osobnost Jiřího Padevěta a obecně jeho tvorbu představil publicista Luděk Staněk v rozhovoru, který byl vydán knižně pod názvem Pod tíhou historie. Konkrétněji ale jeho tvorbu doposud nikdo nezpracoval.	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem práce je představit osobnost Jiřího Padevěta jakožto průvodce událostmi druhé světové války. Práce se zaměří na jeho literární a mediální tvorbu, v níž se věnuje dění mezi lety 1939 a 1945 převážně na českém území. V další části práce bude provedena analýza vybraných děl Jiřího Padevěta včetně jejich ohlasu v médiích. Součástí práce bude rozhovor s Jiřím Padevětem.	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): 1. Úvod - představení práce a jejích cílů 2. Historický kontext - druhá světová válka na území protektorátu Čechy a Morava 3. K pojmu literatura faktu a vzpomínkové prózy 4. Představení periodik a webů, které budou v práci použity 5. Jiří Padevět 5. 1 Biografie, tvorba 5. 2 Způsoby referování o druhé světové válce 5. 2. 1 Průvodci 5. 2. 2 Beletrie 5. 2. 3 Seriál Krvavá léta na Stream.cz 6. Analýza vybraných děl Jiřího Padevěta a jejich ohlasů 7. Závěr - shrnutí práce a zjištěných poznatků z analýzy děl a jejich ohlasů 8. Seznam použité literatury 9. Příloha - rozhovor s Jiřím Padevětem	
Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období): V práci budou analyzována vybraná díla a jejich ohlasy z období od roku 2013, kdy vyšla kniha	

Průvodce protektorátní Prahou, která bude zařazena do analýzy, až po současnost. Ohlasy děl budou získávány z tištěných i internetových zdrojů.

Čtenář

Host

Respekt

Tvar

Souvislosti

iLiteratura.cz

Lidovky.cz

Mediahub.cz

Vaseliteratura.cz

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Obsahová analýza děl Jiřího Padevěta a jejich ohlasů. Rozhovor s autorem.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BRANDES, Detlef. Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945. Praha: Prostor, 1999, 657 s. Obzor. ISBN 80-7260-017-6.

Publikace zobrazuje kompletní dějiny protektorátu Čechy a Morava. Autor se zaměřuje na německou okupační politiku, českou kolaboraci a odboj a obecně na život v protektorátu.

OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ eds. Rozhovory o interview. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2009, 166 s. ISBN 978-80-246-1618-6.

Soubor textů, které poskytují pohledy různých osobností na žánr rozhovoru. Na knize spolupracovali například Marek Eben, Václav Moravec nebo Onřej Neff. Kniha obsahuje praktické rady k přípravě interview.

PADEVĚT, Jiří. Průvodce protektorátní Prahou: místa - události - lidé. Praha: Academia, 2013, 804 s. Průvodce. ISBN 978-80-200-2256-1.

Rozsáhlý průvodce Prahou v době druhé světové války. Publikace ukazuje důležitá místa hlavního města, jako třeba místa spojená s atentátem na Reinharda Heydricha nebo tajná místa zřízená gestapem. Autor za toto dílo získal cenu Magnesia Litera za Knihu roku 2013.

PADEVĚT, Jiří. Poznámky k dějinám. Praha: Pulchra, 2014, 155 s. Oratio. ISBN 978-80-87377-85-7.

Po průvodcích vydává Padevěť první knihu beletrie. Na asi 80 krátkých povídkách autor zobrazuje historické události z let 1793–1963. Těžištěm knihy je ale především druhá světová válka, zejména události v protektorátní Praze.

PADEVĚT, Jiří. Krvavé finále: jaro 1945 v českých zemích. Praha: Academia, 2015, 691 s. Průvodce. ISBN 978-80-200-2464-0.

Kniha zavede čtenáře na místa českých zemí, kde v závěru války, mezi březnem a květnem roku 1945, nacistické branné moci páčaly násilnosti na civilním obyvatelstvu. Kromě DVD se čtyřmi dokumenty v knize nalezneme také mapy a dosud nepublikované fotografie.

PADEVĚT, Jiří. Střepy času, krajin, konspirací. Nalezený deník. Praha: Pulchra, 2015, 143 s. Oratio. ISBN 978-80-87377-78-9.

Střepy času, krajin a konspirací, krátké povídky, které nás seznámí s historickými, ale i fiktivními postavami a událostmi druhé světové války. Poslední část knihy, Nalezený deník, představuje příspěvky z let 1920–1938, a proto na ni nebude v práci brán zřetel.

PADEVĚT, Jiří a Pavel ŠMEJKAL. Anthropoid. Praha: Academia, 2016, 199 s. Průvodce. ISBN 978-80-200-2555-5.

Průvodce zobrazuje důležitá místa spojená s operací Anthropoid, například místo seskoku parašutistů Gabčíka a Kubiše, atentátu na Heydricha nebo místo úkrytu parašutistů. Kromě toho kniha představuje jednotlivé osobnosti spojené s operací Anthropoid a jejich příběhy.

PADEVĚT, Jiří. Dotek Anthropoidu. Praha: Academia, 2017, 258 s. ISBN 978-80-200-2675-0.

Zatímco Padevětova publikace Anthropoid je koncipována jako průvodce, Dotek Anthropoidu nám zobrazuje momenty operace pomocí krátkých prozaických textů, zpráv z dobového tisku, výslechových protokolů gestapa nebo třeba policejních vyhlášek.

PAVLÍČEK, Antonín. Nová média a web 2.0. Praha: Oeconomica, 2007, 118 s. ISBN 978-80-245-1272-3.

Kniha se věnuje problematice nových médií od jejich počátku. Zabývá se prostředím webu 2.0 a uvádí jeho příklady v českém i zahraničním prostředí.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. Metody výzkumu médií. Praha: Portál, 2010, 293 s. ISBN 978-80-7367-683-4.

Kniha seznamuje čtenáře s metodami užívanými při výzkumu médií a zobrazuje je na praktických příkladech z českých médií. Zabývá se jak komerčním, tak akademickým výzkumem médií.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Za posledních pět let nebyly k tomuto tématu obhájeny žádné bakalářské, magisterské nebo disertační práce.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

.....

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU/OBORU.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Hitlerův výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava (sken ze Zvláštního vydání Lidových novin z 16. března 1939)

Příloha č. 2: Rozhovor s Jiřím Padevětem z 25. března 2019

Příloha č. 3: Jiří Padevěť (fotografie)

Příloha č. 4: Obálka knihy *Ostny a oprátky* (2018, Host)

Přílohy

Příloha č. 1: Hitlerův výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava (sken ze Zvláštního vydání Lidových novin z 16. března 1939)

LIDOVÉ NOVINY

ZA 20 HALÉŘO CTVRTEK 16. BŘEZNA 1939 Zvláštní vydání

ČESKÉ ZEMĚ POD PROTEKTORÁTEM NĚMECKA

PROKLAMACE ŘIŠSKÉHO KANCLÉŘE ADOLFA HITLERA NĚMEČTÍ OBČANÉ SE STÁVAJÍ ŘIŠSKONĚMECKÝMI PŘÍSLUŠNÍKY PRO ČESKÝ NÁROD VNITŘNÍ AUTONOMNÍ SPRÁVA POD DOZOREM ŘIŠE

ČTK - Praha 16. března

Úředně se oznamuje: Vůdce podepsal dnes na hradě pražském tento výnos o protektorátu Čech a Moravy:

Po tisíc let náležely k životnímu prostoru německého národa českomoravské země. Násilí a nerozum vytrhly je svévolně z jejich starého historického okolí a posléze jejich zapojením do umělého útvaru Česko-Slovenska vytvořily ohnisko stálého neklidu. Od roku k roku se zvěšovalo nebezpečí, že z tohoto prostoru, jako již jednou v minulosti, vzejde nové nesmírné ohrožení evropského míru. Neboť česko-slovenskému státu a jeho držitelům moc se nepodařilo organizovati rozumně soužití národních skupin, v něm svémocně spojených, a tím probudit a zachovat zájem všech zúčastněných na udržení jejich společného státu. Prokázal však tím svou vnitřní neschopnost k životu a propadl proto nyní také skutečnému rozkladu. Německá říše však nemůže v těchto

pro její vlastní klid a bezpečnost, stejně jako pro obecné blaho a obecný mír tak rozhodně důležitých oblastech trpět žádně trvalé poruchy. Dříve nebo později musila by nésti důsledky jako mocnost dějinami a zeměpisnou polohou nejlépeji interesovaná a spolu postižená.

Odpovídá tudíž příkazu sebezáchovy, jestliže německá říše je rozhodnuta zadržet rozhodně k zajištění rozumného středoevropského řádu a vydat nařízení, která z toho vyplývají. Neboť dokázala už ve své tisícileté dějinné minulosti, že díky jak velikosti tak i vlastnostem německého národa jediná je povolána řešit tyto úkoly.

Naplněn vážným přáním sloužit opravdovým zájmům národů, obývajících v tomto životním prostoru, zajistiti národní svěbytnost německého a českého národa, prospěti míru a sociálnímu blahu všech, nařizují tudíž jménem německé říše jako základní pro budoucí soužití obyvatelů těchto oblastí toto:

Článek první

1. Část bývalé Československé republiky, obsazené v březnu 1939 německými oddily, náleží napříště k území velkoněmecké říše a vstupují jako »Protektorát Čechy a Morava« pod její ochranu.

2. Pokud obrana říše toho vyžaduje, učiní Vůdce a říšský kancléř pro jednotlivé části těchto území úpravy od toho odchýlnou.

Článek druhý

1. Obyvatelé protektorátu, kteří jsou příslušníky německého národa, stávají se německými státními příslušníky a podle ustanovení zákona z 15. září 1938 (říšský zákon 1. strana 1146) o říšských občanech říšskými občany. Pro ně platí tudíž také ustanovení na ochranu německé krve a německé etny. Podléhají německé soudní pravomoci.

2. Ostatní obyvatelé Čech a Moravy stávají se státními příslušníky protektorátu Čechy a Moravy.

Článek třetí

1. Protektorát Čechy a Morava je autonomní administrací.

2. Vykonalá svoje výsostná práva, náležející mu v rámci protektorátu, ve shodě s politickými, vojenskými a hospodářskými potřebami říše.

Tato výsostná práva jsou zastávána vlastními orgány a vlastními úřady s vlastními úředníky.

Článek čtvrtý

Hlava autonomní správy protektorátu Čechy a Morava požívá ochrany a čestných práv hlavy státu. Hlava protektorátu potřebuje pro výkon svého úřadu důvěry Vůdce a říšského kancléře.

Článek pátý

1. Jako zastánce říšských zájmů jmenuje Vůdce a říšský kancléř říšského protektora v Čechách a na Moravě. Jeho úřední sídlo jest Praha.

2. Říšský protektor jako zástupce Vůdce a říšského kancléře a jako zmocněnec říšské vlády má úkol pečovat, aby bylo dbáno politických směrnic Vůdce a říšského kancléře.

3. Cílené vlády protektorátu jsou pověřovány říšským protektorem. Potvrzení může být odvoláno.

4. Říšský protektor je oprávněn dáti se informovati o všech opatřeních vlády protektorátu a udělit jí rady. Máte podati námítky proti opatřením, která by byla s to poškoditi říši a její bezpečí z prodlání vydati nařízení nutná ve společném zájmu.

5. Od vyhlášení zákonů, nařízení a jejich právních předpisů, jakož i od výkonu správních opatření a právoplatných soudních rozsudků jest upuštěno, pokud-li říšský protektor námítky.

Článek šestý

1. Zahraniční věci protektorátu, obzvláště ochrana jejích státních příslušníků v cizině, zastává říše. Říše povede zahraniční věci tak, jak to odpovídá společným zájmům.

2. Protektorát obdrží zástupce u říšské vlády s úředním označením vyslanec.

Článek sedmý

1. Říše poskytuje protektorátu vojenskou ochranu.

2. Vykonalá tuto ochranu, udržuje říše v protektorátu posádky a vojenská zařízení.

3. Pro udržení vnitřní bezpečnosti a pořádku může protektorát zřídit vlastní sbory. Organizace, početní síla a výzbroj určí říšská vláda.

Článek osmý

Říše vykonává bezprostřední dohled na dopravnictví, jakož i na pošty a celé komunikace.

Článek devátý

Protektorát náleží k celnímu území německé říše a podléhá jeho celní výsost.

Článek desátý

1. Zákonitým platidlem je vedle říšské marky a na další koruna.

2. Poměr obou měn navzájem určí říšská vláda.

Článek jedenáctý

1. Říše může vydávati právní předpisy s platností pro protektorát, pokud toho vyžaduje společný zájem.

2. Pokud je dána společná potřeba, může říše převzít do vlastní správy správní obory a zříditi potřebné pro ně vlastní říšské úřady.

3. Říšská vláda může učiniti opatření, potřebná k udržení bezpečnosti a pořádku.

Článek dvanáctý

Právo, platné té doby v Čechách a na Moravě zůstává v účinnosti, pokud neodporuje smyslu převzetí ochrany německou říši.

Článek třináctý

Říšský ministr vnitra vydá v dohodě se zúčastněnými říšskými ministry právní a správní předpisy, potřebné k provedení a doplnění tohoto výnosu.

V Praze dne 16. března 1939.

Vůdce a říšský kancléř Adolf Hitler v. r.
Říšský ministr vnitra dr. Frick v. r.
Říšský ministr zahraničních věcí Šl. Ribbentrop v. r.
Říšský ministr a šéf říšské kanceláře dr. Lammers v. r.

Vydávatel a odpovědný redaktor Jaroslav Fajstek • Tiskárna Lidové besedy, a. s. v. r. o. v. Brno

Příloha č. 2: Rozhovor s Jiřím Padevětem z 25. března 2019

V knižním rozhovoru Pod tíhou historie jste představován jako historik, sám se ale vůči tomu často vyhraňujete. Uveďte to tedy hned v úvodu na pravou míru.

Nejsem. Historii jsem nevystudoval, byť mám sklony ji vystudovat. Protože mi trochu vadí, že v Čechách pořád funguje takový ten rakousko-uherský náhled, že pokud na něco nemáte úřední papír, tak to nemůžete seriózně provozovat. Někteří profesionální historici asi nejsou z mých knih úplně šťastni, nicméně nikdy jsem o sobě veřejně neřekl, že jsem historik. Rád používám slovo badatel, moc se mi líbí. I proto, že bádání a ticho badatelny je pro introverta strašně fajn. Myslím, že mojí úlohou je popularizace, protože, nic ve zlém, ale řada profesionálních historiků píše takovým způsobem, že si to zase přečtou jen historici. Proč to všechno dělám? Asi kvůli přesvědčení, že pochopení naší nedávné minulosti, tedy 20. století, je důležité pro pochopení současnosti. Taky mi hodně vadí, že ve veřejném prostoru se druhý odboj zužuje na operaci Anthropoid nebo Pražské povstání, obecně na ta známá témata, ale na tisíce „malých“ hrdinů se zapomíná. A ještě více mi to vadí u třetího odboje, který je úplně bagatelizovaný, a pokud se o něm mluví, tak, ve vsí úctě, je to nejčastěji o doktorce Horákové a Mašínech. Diskuze o třetím odboji se nám ve veřejném prostoru, nikoli mezi historiky, sevrkla na diskusi o tom, zda Mašínové byli vrazi, či nikoli.

Je pravda, že i na základní či střední škole jsme se bavili především o výrazných tématech nebo osobnostech té doby. Jestli už tam může být prvopočátek toho problému?

Asi ano. To, co se objeví v médiích, začne být atraktivní jak pro širokou veřejnost, tak pro učitele, protože studenti o tom aspoň něco slyšeli, a ve škole je tedy na co navázat. Proto se snažím vytáhnout ze zaprášených archivních kartonů informace o lidech a místech, o kterých by se také mělo mluvit a o kterých se mnoho neví. Nedávno jsem se na besedě zeptal auditoria, kde sedělo šedesát až sedmdesát lidí, kdo někdy slyšel o porodním táboře v Dětrichově. Zvedla se jedna ruka. A zaplat' pánbůh za ni. Nedávno jsem se zeptal při besedě na gymnáziu, kdo četl *Krvavé země* od Snydera. Nikdo. Což mi připadá zvláštní.

Je ale otázka, do jaké míry je chyba ve studentech a do jaké míry v učitelích či rodičích, kteří je k tomu nevedou.

Myslím, že v tom hraje roli víc faktorů. Jednak k tomu nejsou vedení, jednak je to často prostě nezajímá. To je ale v určitém věku pochopitelné, mě taky zajímaly úplně jiné věci,

byť jsem si hodně četl, víc než dneska, protože jsem na to měl čas. Ale myslím si, že je to obecným společenským přístupem k naší moderní historii. Chybí nám opravdové vlastenectví, chybí nám pozitivní historické vzory, ale chybí nám i hluboká reflexe negativních událostí. Co se týče Němců, ti mají pořád lidově řečeno pocit másla na hlavě kvůli holocaustu.

Myslíte, že to Němci takto vnímají i dnes?

Mám kamaráda rodilého Mnichovana, který je zhruba stejný ročník jako já, narozený více než dvacet let po válce, a ten mi řekl: ‚Já prostě nikdy nemůžu říct, že jsem hrdý Němec.‘ Ptám se: ‚Proč, Wolfgangu?‘ A on mi řekl: ‚Protože holocaust.‘ Tak mu říkám: ‚Ty jsi v holocaustu ale nijak nefiguroval.‘ Jenže on to vnímá jako selhání národa. Naopak u Poláků, kteří v moderních dějinách velmi často prohráli, ale vždycky se bránili, je té národní hrdosti na můj vkus možná až příliš. Na druhou stranu vidět v Polsku na každém druhém domě polskou vlajku, i když není státní svátek, vlastně není nepříjemné, i když pro nás je to trochu nezvyklé. Ale nesmí se to vlastenectví, což se právě v Polsku podle mne občas stává, překlopit v nacionalismus. V této souvislosti používám takový příklad: Když jedete Polskem, já ho projel křížem krážem, tak v každé vesnici, kde jsou aspoň dvě pojmenované ulice, se jedna jmenuje Armii Krajowej. V České republice není jediná ulice, která by se jmenovala po Obraně národa. Ani jedna. To považuji za strašnou ostudu.

Čím to může být?

Je to především tím, že 40 let se o Obraně národa vůbec nemluvilo. Je to komunistickým dědictvím. Hlavně, že máme ulici Jugoslávských partyzánů.

Soustřed'ujete se na roky 1938–1953. Proč zrovna toto období?

Možná je to jen můj dojem, ale připadá mi, že tohle období je to nejpříšernější, co nás, obyvatele areálu dnešní České republiky, ve 20. století potkalo. Protože je to doba, kdy se proměňoval státní útvar – druhá republika, protektorát, třetí republika, komunistický režim. Ale žádný z těchto útvarů neplnil základní funkci, kterou má stát vůči svým občanům plnit – všechny je chránit, bez rozdílu pohlaví, barvy pleti, společenského postavení, náboženského vyznání. Myslím, že pokud stát nedělá tohle, tak vlastně neexistuje. A také je to doba, kdy bylo nutné se rozhodnout. Většina lidí měla možnost (nebo byla nucena) se rozhodnout, jestli odboj nebo kolaborace nebo tiché mlčení, což byla nejčastější volba. Ale zároveň je období, kdy některé skupiny obyvatel neměly žádnou možnost

se rozhodovat, například čeští a moravští Židé a Romové. A samozřejmě Slezani, kteří přijali volkslistu a pak narukovali do wehrmachtu, tam nebylo příliš prostoru pro rozhodování. Byl bych strašně rád, kdybychom se takhle už nikdy rozhodovat nemuseli. Možná i proto to připomínám, aby všichni věděli, jak to bylo hrozné.

Nechtěl jste si někdy odpočinout od totalitních režimů a zkusit něco jiného?

Ne. Mě ta doba, možná to zní divně, hrozně baví a zajímá. Zajímá mě ten moment, kdy do normálního člověka narazí historie, a to transformuji i do svých povídek. Většinou narazí plnou silou, často to člověk nepřežije, ale často se zachová správně, nebo tak, jak si myslíme, že bychom se zachovali i my, i když nakonec bychom se zachovali třeba úplně jinak. Každý by chtěl být Gabčíkem, ale někdo zůstane Čurdou. A odpočinout si? Já u toho vlastně odpočívám, protože je to báječný psychologický filtr. U psaní si řeknete: ‚Bolí mě záda, v práci nevím, kam dřív skočit, ale vlastně se mi nic neděje, nikdo mě nechce zabít, nikdo mě nenutí, abych šel v dřevákách pochod smrti, mám co jíst, mám střechu nad hlavou.‘ A to je věc, která by měla platit i obecně – pokud se obracíme do nedávné historie, měli bychom si uvědomovat, že se dnes máme báječně.

Teď už to takhle berete, ale když jste s bádáním začínal, nebylo to psychicky náročné? Přeci jen to nejsou veselá témata.

Jsem docela otrlý chlapec. Když třeba vidím exhumační protokoly, tak to беру jako fakt. Mě spíš dojímají ta místa, když vidím, že přesně na tomto místě je pochovaných 300 lidí a ani u jednoho nevím, jak se jmenoval. V krajině to se mnou něco dělá, ale při psaní ne.

Ani ze začátku?

Ne, ani ze začátku. Možná jsem cynik.

Když je pro vás těžké stát přímo na místě činu, jak potom zvládáte natáčení online seriálu *Krvavá léta*?

Natáčení je daleko těžší než psaní. Jednak jsem opravdu introvert, takže už jen to, že někde musím šaškovat před kamerou, mi nedělá úplně dobře. Většinou se točí dva díly za den, tu pětiminutovku točíme tak dvě hodiny – jednou letí letadlo, pak jede traktor po poli, pak zase zajede sluníčko, takže pořád čekáme. Teď jsme točili v Moravské Chrastové a o porodním táboře Dětrichově. Vyjžděli jsme v devět ráno a přijeli jsme domů v osm večer. Být na tragických místech je pro mě náročnější než sedět doma u naskenovaných

papírů a psát o faktech. Tady si tu událost skoro prožiji. Opravdu, stát na louce, která je vizuálně krásná, jenom je tam hřbitůvek, kde v zemi leží minimálně 200 miminek, to není příjemný pocit. Některá místa jsou vlastně hezká, ale pak vám dojde, že ti lidi chodili po stejných kamenech, jako jdete vy. Jeden z nejsilnějších zážitků jsem měl, když jsme na Stream točili díl o Moravcových. Stál jsem v koupelně, kde se otrávil paní Moravcová. Byly tam pořád stejné dlaždičky, na které padlo její bezvládné tělo. To jsou nezapomenutelné chvíle. A vždycky si u toho znova a znova říkáte, že se vám vlastně nic neděje a pokládáte si otázku, jestli byste se takto také zachovali, jestli byste to dokázali. Ale nenajdete odpověď. A jsem rád, že ji nemusíme hledat.

Zůstaňme u natáčení *Krvavých let* na Stream. Jak takový projekt vůbec vznikl? Byl to váš nápad?

Nebyl to můj nápad. Oslovili mě Martin Krušina a Janek Rubeš, což byli tehdy zaměstnanci Streamu. Nevím, jak je to napadlo, asi si přečetli některou z mých knížek a řekli si, že ta krátká hesla by se hodila do jejich krátkých pořadů. Koncepce je jejich. Po asi patnáctém dílu *Krvavá léta* převzal dramaturg Petr Brzokoupil, který je zároveň režisérem jednotlivých dílů. To je člověk, který natáčení dal naprosto profesionální rámeček. Spolupráce s ním je báječná. Jediné, s čím mám občas trochu problém, jsou lehce bulvární titulky jednotlivých dílů. Ale chápu to, musí to přilákat diváka. Takže se tomu příliš nebráním.

Přiznávám, že mě to u některých dílů také napadlo. Ale je to online médium, kde je cílová skupina široká, takže se to asi připouští.

Přesně tak, a já za to nemůžu, opravdu. Sám bych to nazval vždycky přesně pouze událostí nebo místem nebo jménem. Ale k podobnému médiu to patří. Největší sledovanost má díl o odbojové skupině bratří Mašínů. Protože prostě Mašini. Je zvláštní, že jsem si o Streamu na začátku myslel, že budu vzdělávat a informovat o událostech, o kterých se málo mluví a málo ví. Ale takhle to k mému údivu vůbec nefunguje. Největší sledovanost mají díly o událostech, které diváci znají – o Anthropoidu, Karlu Vašovi, Mašínech. Zřejmě nemají diváci velkou touhu dozvědět se o nových věcech, ale spíše se utvrzovat v tom, co vědí. Natočili jsme už přes šedesát dílů a dokud bude mít Stream zájem, námětů mám i na deset let.

Jak vybíráte místa, na která se se Streamem vydáte? Náhodně?

Úplně náhodně ne. Vybírám je tak, aby to mělo atraktivní a zajímavý příběh. Vybírám místa nebo příběhy lidí, které jsou historicky důležité a atraktivní. Zároveň k tomu také nesmí chybět archivní materiály, protože bez fotek nebo filmu to moc nemá smysl. Chtěl bych například natočit řádění Revolučních gard v Mariánských Radčicích, což je příšerný příběh i na to hrozné léto 1945, ale kromě archivních dokumentů bez fotek k tomu nic neexistuje, takže to asi nenatočíme. Vlastně ani nádraží, na kterém se to odehrávalo, už dnes neexistuje.

Jak jste si zvykal na kameru?

S natáčením jsem se setkal ještě před Streamem. Párkrát jsem byl v televizi i v přímých přenosech, což je pro mne strašidelná zkušenost. Ale asi si nikdy nezvyknu. Vždycky to bude nepříjemné. Pro mě je to srovnatelné s návštěvou zubaře, ale nějak se s tím nakonec smíříte. Řeknete si, že to neděláte pro sebe, ale třeba pro studenty i dějepisáře. Mám obrovský ohlas od učitelů dějepisu, že podle toho učí, což mi dělá velkou radost. Pět minut u videa děti pozornost udrží.

Když jezdíte na samotná místa, jste na nich sám, nebo jste byl někde překvapený vysokou návštěvností?

Kromě populárních míst, kde je nějaká expozice, jako je třeba Resslova ulice v Praze, jsme většinou na místech se štábem sami. Možná proto, že to jsou často průmyslové provozy, viz třeba Chrastava. Ale ani v expozicích občas není ani noha, natož někde na louce u Jindřichova, kde byl kromě nás jenom traktor.

Mě třeba mrzí, že není volně přístupný Petschkův palác.

To je kapitola sama pro sebe. O expozici se stará dnes mediálně propíraný Český svaz bojovníků za svobodu. Musíte se tam objednat a vyslechnout si přednášku místopředsedy Kulfánka o komunistickém odboji. Samotná expozice vypadá jako v 70. letech. Podle mě to jsou přesně místa, o která by se měl starat stát, ne nějaké organizace s pofidérním vedením. Taková místa by měla být přístupná pořád a bez potíží. Zrovna v Pečkárně se to dá jednoduše oddělit od ministerstva, které tam sídlí. To samé sekýrárna na Pankráci. Chápu, že to je uvnitř věznice, tedy je to střežený prostor, ale také by se tam dal vybudovat návštěvnický koridor, kdyby byla vůle. To je zrovna místo, které dostane každého, i toho největšího cynika. Ale dostat se tam je pro běžného smrtelníka problém. Můj sen je, že by na těchto

místech nebylo ministerstvo nebo věznice, ale památník a muzeum druhého a třetího odboje. To by se mi líbilo.

Jsou místa, na která máte i vy se štábem problém se dostat?

Problém jsme měli jednou, když jsme chtěli točit díl o Emilu Háchovi. Původně jsme chtěli točit v Lánech, ale komunikace z jejich strany ustala. Neřekli, že by nás nepustili, prostě už se neozvali. Předpokládám, že je to i tím, že Stream patří pod Seznam, a ten na Hradě není příliš oblíbený. To nebyla náhoda, ale nevěle. Ten díl jsme nakonec natočili v železničním muzeu u Masarykova nádraží, přímo ve vagóně, kterým jel Hácha do Berlína a z Berlína. Jinak jsou ale majitelé objektů většinou ochotní. Teď třeba chceme točit dva díly na Borech ve věznici o generálu Píkovi a Čeňku Petelíkovi, kam nás pustí jen o víkendu, což chápu, protože je to střežený objekt. I majitelé soukromých bytů jsou ochotní a nikdy jsme neměli dramatický problém. Některé instituce ale chtějí nesmyslné peníze. Chtěli jsme točit díl o Karlu Lažnovském a chlebičkové aféře v dnešní porodnici, kde tenkrát zemřel. Odkázali nás na svůj ceník, protože je to soukromá klinika. A ten ceník byl takový, že i velká americká produkce by možná váhala. Tak jsme to natočili na Vyšehradě. Takže někdy je to otázka peněz a někdy nevěle. Ale z těch 65 dílů jsme nikdy neměli dramatický problém.

K vaší práci patří odjakživa knihy. Proč jste ale nepokračoval v práci geodeta, na kterého jste studoval?

V podstatě v ní pokračuji, protože píšu průvodce. Tenkrát jsem šel ale na průmyslovku hlavně proto, že by mě nikam jinam nevzali. Byl jsem „závadová mládež“, ta chodila v lepším případě na průmyslovky. A jsem rád, že tohle řemeslo umím. Tedy spíše uměl, dnes už bych asi mapu moderními přístroji nezaměřil. Ale je to moc příjemná práce, ač ne vždy jednoduchá. Prošel jsem díky tomu kus krajiny s nivelačním přístrojem nebo teodolitem. A dalo mi to pro bádání důležitou výbavu, protože si myslím, že historické mapy a plánky jsou důležitý pramen, na který spousta historiků zapomíná. Někdy z mapy zjistíte, že událost, kterou nějak vypráví pamětník, se tak nemohla odehrát, protože ten most byl postaven o tři roky později nebo ten dům byl zničen o dva roky dříve. Takže si myslím, že výbava geodeta není v historickém bádání k zahození.

Vždycky byl váš sen napsat knížku?

Můj sen je napsat román, ale to je něco, na co potřebujete minimálně půlroční až roční soustředění. To si nemůžu dovolit, abych jako ředitel přestal na rok pracovat. Ale vždycky

byl můj sen psát knížky. A průvodce mají výhodu, že hesla jsou krátká, takže se dá napsat za večer heslo nebo i dvě, tři. A nemusíte se totálně soustředit.

Jak dlouho pak vzniká takový osmisetstránkový průvodce?

Dva až tři roky i s bádáním. Ale já mám vždy rozepsaných několik knížek najednou. Když mě jeden rukopis přestane bavit, tak na chvíli uteču do jiného.

Četla jsem, že chcete napsat *Velkou encyklopedii protektorátu*. To stále platí?

Já ji nechci napsat, ale vydat. Nicméně ano, taková encyklopedie vzniká, funguje na to interní aplikace, kam autoři vkládají hesla. Když to půjde dobře, tak za rok, maximálně za dva bude hotový rukopis. Sám se na heslech podílím, ale opravdu minimálně. Chci být jedním z editorů, ale nechci být v žádném případě hlavním autorem. Ať pracují profesionální historici a další badatelé. Budou tam hesla jmenná, věcná, ale i hesla událostí.

Nenapadlo vás sestavit encyklopedii nebo třeba učebnici z beletristických textů a nějakým způsobem k tomu dodat historický kontext?

Ono to tak trochu je třeba v *Ostnech a oprátkách*, které mám nejraději, nebo v *Doteku Anthropoidu*. Povídka je vždycky doprovázena nějakým historickým dokumentem. V *Ostnech a oprátkách* jsou to přiložené novinové články, které jsou autentické, ty jsem si nevymyslel. A mají spíš ukázat absurditu dějin, kdy lidem se děje něco příšerného a v novinách se píše o tom, jaká byla sklizeň.

Proč jste do svých dalších beletristických knih nepřiložil řešení historických hádanek, jako jste to udělal v *Poznámkách k dějinám*?

Protože jsem hádanky vlastně přestal psát. O co se jedná, prozradím v samotné povídce datem nebo jménem na samém konci. Nechci z toho úplně udělat učebnici dějepisu. Ta knížka je psaná asi pro pokročilé čtenáře. Není to pro každého.

Liší se pak nějak cílová skupina, na kterou míříte na Streamu?

Stream je na homepage na Seznamu, tam jsou hlavně Novinky, takže většina diváků Krvavých let jsou takzvaní „novinkáři“ a „diskuse“ pod videi podle toho často vypadá. Nečtu to, ale sem tam se ke mně dostane nějaký ohlas, většinou opravdu bizarní. Na Streamu se snažím popularizovat obrazem a krátkou informací. Myslím a doufám, že to přesně

mladým lidem vyhovuje. Nesnažím se tam rozdávat rozumy a už vůbec ne názory, ale stručně a jasně popsat událost.

V knižním rozhovoru jste řekl, že jste fixloval čtenářský deník. S trochou nadsázky – už tam se rodilo vaše punkové období?

Asi jo. Dělal jsem to proto, že se vyžadovala četba určitých knih, ale já jsem četl jiné knihy.

Co se stalo, že se z divokého punkera stal tak klidný člověk?

Nikdy jsem se úplně neuklidnil. Ale je to hodně věkem. V určitém věku už vypadá trochu divně chodit s čírem. Ale taky vás uklidní rodina, práce, která vás pohltí. Ale duše je pořád dost divoká.

Stíháte číst?

Stíhám číst, byť asi víc čtu dokumenty než knížky, ale snažím se. Čtu většinou věci, které se týkají historie, ale čtu i knížky o umění, občas i nějakou beletrii, ale velmi omezeně. Nečtu současnou beletrii, ale vracím se ke klasikům 20. století, to mě baví. Moc rád mám třeba Vančuru.

Vy jste se vypracoval z knihkupce na ředitele nakladatelství...

Ano, a je to velká výhoda, protože i v té nejvyšší pozici víte, co zažívá váš nejnižší podřízený. Nejste pouze manažer, který zná jenom excelovské tabulky a plnění úkolů na termíny, ale víte, co lidé potřebují, co je trápí, co opravdu musí oddřít a jak provoz vypadá. A nekoukáte se na ně spatra. Je velmi důležité, aby lidé na vedoucích pozicích nepohrdali svými kolegy, kteří jsou níže postavení.

V čem vůbec spočívá práce ředitele nakladatelství?

Především řídí nakladatelství (úsměv). Mám pět přímých podřízených, všechny shodou okolností dámy. Každá z nich řídí svůj úsek a já dohlížím na to, aby je řídily dobře. Hlavní úkol manažera je vymýšlet úkoly pro svoje podřízené a kontrolovat je. Dohlížím na kolegyně, které mají na starost velkoobchod, maloobchod, výrobu knih, marketing, ekonomiku, vymýšlím, co vydat, škemrám u autorů, aby to napsali. Naším společným cílem je vydávat knížky, které budou zajímavé a věcně i technicky správně. Ročně vydáme asi sto titulů. Zároveň fungujeme jako služba pro Akademii věd. Takže fungujeme napůl jako firma a napůl jako servisní instituce pro Akademii věd.

Máte vůbec nějaký volný čas?

Ale ano, mám volný čas. Ale hrozně nerad se nudím. O víkendu vyrážím s partnerkou do krajiny, hodně čtu nebo si pustím nějaký film, abych si vyčistil hlavu. Ale většinou píšu.

Stanovujete si pro vydání svých knih nějaké pevné termíny?

Nestanovuju. Dělam to tak, že smlouvu, kterou jako autor uzavřu se svým nadřízeným, si většinou nechám připravit až ve chvíli, kdy už mám hotový rukopis. Nemám rád deadlines, byť v běžné práci jich mám spoustu. A nedělám věci na poslední chvíli. Ale u knížek chci mít jistotu, že je to hotové. Nechci se dostat do situace, kdy to odevzdám jen proto, abych to stihnul, a něco tam kvůli tomu nedal. Ale je pravda, že když rukopis odevzdám, do měsíce narazím na nový archivní spis nebo pamětníka, který mi vypráví o další události, to je téměř pravidlo. Ale radši pracuju bez termínu, ale usilovně, neflákám se. Přál jsem si, aby *Průvodce stalinistickou Prahou* vyšel minulý rok na únorové výročí, ale nakonec vyšel až na podzim, protože jsem to dřív nestihl.

Toho jsem si všimla i u některých dělů na Streamu, že jejich datum vydání se shoduje s nějakým výročím. To je záměr?

To je díky Petru Brzokoupilovi, který to jako dramaturg někdy nasazuje na období, kdy se něco stalo, což je pro diváka zajímavé. Na druhou stranu, nejde to vždy, hodně událostí se stalo v květnu až srpnu, ať už je to Anthropoid, divoký odsun, Pražské povstání. My sice přes léto točíme, ale nevysíláme. Ale točení v létě je příjemnější než v zimě. Jednak vám je v zimě chladno, což komplikuje artikulaci, ale hlavně jsou krátké dny. Takže máte co dělat, abyste dva díly natočili, dokud je světlo. Takže na zimu se snažíme najít témata, která se dají točit uvnitř a nejlépe v Praze. Na jaře a v létě zase vyjíždíme do krajiny. A když se to podaří, tak budeme natáčet i něco v zahraničí. Chci určitě natočit nějaké díly v Auschwitz o rodinném a cikánském táboře, a také bych chtěl natočit Vrbův útěk, Mauthausen a přestřelku Mašinů na nádraží v Uckru.

***Průvodce protektorátní Prahou* jste vydal po asi tříleté práci a *Krvavé finále* za rok, jak je to možné?**

Jednak už jsem měl u *Krvavého finále* metodu a věděl jsem, jaké události chci popisovat, to je důležité, *Průvodce protektorátní Prahou* vznikl trochu živelně. *Průvodce stalinistickou Prahou* také vyšel rychleji.

V čem je jiné druhé vydání *Průvodce protektorátní Prahou*?

Jsou tam v podstatě opravené chyby, které tenkrát utekly. Například to, že Hácha přijel v březnu 1939 z Mnichova. Jinak tam není nic přidaného, takže čtenář prvního vydání není o nic ochuzen.

Když jste dostal *Magnesii Literu*, motivovalo vás to do další práce? Čekal jste to?

Vůbec jsme to nečekal, strašně mě to překvapilo. A nečekal jsem, že v návalu kvalitních prozaických, básnických, fotografických knížek vyhraje knížka, která je „nudná“, ve které jsou tisíce příběhů, ale nedá se souvisle číst. Možná jsem měl štěstí. V každém případě mě to moc překvapilo. Ale jsem za to rád, protože to pomáhá i dalším knížkám. Nejen v prodeji, ale i v obecné známosti tohoto historického období.

Nepřemýšlel jste o nějaké praktičtější formě průvodce? Přeci jen chodit v terénu s osmisetstránkovou knížkou není úplně pohodlné.

Vždycky žertem radím čtenářům, aby si koupili dva výtisky, jeden, aby si dali do knihovny, a ten druhý rozřezali a nosili s sebou na výlet. Existuje ale interaktivní mapa, kterou vytvořila Paměť národa z dat, která jsem poskytl. Takže praktičtější průvodce vlastně existuje. Vlastní aplikaci jsme neplánovali, protože by to bylo složité kvůli fotkám, na která máte práva jen pro tištěná vydání. A v aplikaci mít jen suchý text, to není úplně ono.

Vy jste také pořádal tematické komentované procházky Prahou. To ještě děláte?

Už ne, protože na to nemám čas. Ale jezdím na tematické přednášky po středních a vysokých školách. Co se týče tematických procházek, hodně jsem je pořádal okolo výročí Anthropoidu. A když mě nějaká škola poprosí, tak bych ji asi uspořádal, ale je to časově náročnější než přednášky.

V roce 2014 také vycházel v rozhlase seriál *Procházky protektorátní Prahou...*

Ano, to jsme točili tak, že jsme vybírali to nejzajímavější, co by mohlo mediálně přitáhnout posluchače. Těch dílů bylo málo, tak do deseti. Ohlasy ale myslím byly pozitivní. Kromě toho myslím, že byly také některé *Poznámky k dějinám* zdramatizované v Českém rozhlase. Mám radost, že *Poznámky k dějinám* letos vyjdou znovu.

Čím se budou lišit od prvního vydání?

Bude tam přidaná jedna velká poznámka k dějinám, která se jmenuje *Venda a svatý Václav*. Je to takový český Forrest Gump. Je to o mentálně zaostalém chlapečkovi, který bydlí v okolí Václaváku a který pozoruje důležité uzlové body moderní české historie. Díváte se jeho očima třeba na příjezd Masaryka na Václavák, na Masarykův pohřeb, na rok 1939, Pražské povstání nebo rok 1968, kterým to končí. Takového pozorovatele jsem zvolil proto, že je nestranný a nevinný.

Ty průvodce, především pak *Průvodce protektorátní Prahou*, jste skutečně zamýšlel jako průvodce v pravém slova smyslu? Tedy, že lidé půjdou po stopách protektorátu s tou těžkou knihou v ruce?

Původně jsem se inspiroval v Německu, kde vychází edice kapesních průvodců po místech i regionech – Berlín, Norimberk nebo Mnichov během třetí říše. Takže můj původní záměr byl, že napíšu to samé, ale s protektorátní Prahou. Mělo to mít tak sto stránek, jen ta nejdůležitější místa. Ale pak to takhle nabobtnalo. Zjistil jsem totiž, že osudy spousty lidí jsou tak zajímavé, že jsem neměl to srdce si je nechat pro sebe. Nechtěl jsem týrat čtenáře, aby nosili 2,5 kilogramovou knížku po Praze, ale vymklo se to.

V jedné z recenzí vám vytýkali, že není úplně jasné, podle čeho vybíráte adresy, které do průvodců zařadíte. Máte nějaký klíč?

Nemám, to je podle toho, jak na osudy a místa narazím. Samozřejmě se snažím zpracovat základní historické události, třeba podporovatele Anthropoidu, věci týkající se Pražského povstání, masakrů civilistů na konci války. Ale některé věci jsou opravdu náhodné, protože často k nim chybí nějaké archivní materiály.

Neuvažoval jste někdy, že byste ke knížkám dodal historický kontext pro čtenáře, kteří nemají úplně podrobný přehled o dějinných událostech té doby?

Jen ať si ho najdou sami, ať se snaží. Průvodce jsou schválně dělané tak, že je to východisko. Mám moc rád knížky, které vedou zase k jiným knížkám. Které vám řeknou: ‚Ještě si přečti tohle.‘ Doufám, že průvodce takhle fungují. A doufám, že fungují i jako návod pro profesionální historiky, o čem by bylo potřeba napsat monografii, protože některá hesla jsou námětem na monografii, některá možná na román, některá na celovečerní film. V jednom hesle, které zpracuji na půl stránky, je velký příběh, který jde dál rozpracovat.

Proč jste průvodce *Anthropoid* napsal společně s Pavlem Šmejkalem?

To je jednoduché – protože Pavel už v té době měl zpracovanou a do nakladatelství odevzdanou knihu *Protektorátem po stopách parašutistů*, takže jsme spojili síly. My jsme přátelé, takže slovo dalo slovo a knížka byla hotová za měsíc. V podstatě jsme to měli napsané dopředu – moje hesla jsou z *Průvodce protektorátní Prahou* a jeho hesla zase z jeho průvodce, takže jsme to jen dali dohromady, samozřejmě po aktualizaci, doplnění a redakci. Potom vyšel *Dotek Anthropoidu*. Průvodce je didaktický, ale v *Doteku Anthropoidu* jsem se snažil propojit skutečné příběhy a fiktivní detaily. Nevím, jestli si Kubiš míchal čaj takhle nebo v protisměru, ale vím, že v tu chvíli byl v tomto bytě a tohle se tam odehrávalo. Myslím, že pro čtenáře je příjemnější si to přečíst jako povídku než jako heslo v průvodci. A příběh *Anthropoidu* je tak silný, že je potřeba ho pořád připomínat, tak jsem to zkusil neotřelým způsobem. Román už napsal Jiří Šolc, filmy jsou natočené minimálně tři. Mám rád film *Atentát*, který je na dobu svého vzniku naprosto geniální a historicky přesný, byť jsou v něm některé mýty, které potom opakuje i film *Anthropoid*. V *Atentátu* je pozoruhodné, že nikdy žádného z parašutistů nejmenuje. Co se týče těch mýtů, tak častý je třeba ten se zrcátkem, kterým měl Valčík signalizovat příjezd Heydricha. To v podstatě nebylo možné, Valčík byl v té chvíli na 99 % někde jinde, a navíc Jarda Čvančara zjistil, že bylo zataženo, a k tomu – zkuste si signalizovat zrcátkem někde, kde není souvislá plocha, proti které můžete vyslat signál na 300 metrů. A určitě u toho nebudete nenápadná.

Jak vás napadlo začít psát kromě průvodců také beletrii?

To přišlo samo. Povídky naskočí velmi často v sobotu ráno, asi jak mozek vypne z pracovního režimu. Není to tak, že bych přemýšlel, o čem teď napíšu povídku.

Jak moc si u toho vymýšlíte?

Vymýšlím si detaily. Snažím se, aby kostra byla pravdivá, aby se historické osoby, o kterých píšu, skutečně vyskytovaly na těch daných místech. Fabulace je jen ten drobný děj – jestli si dá do čaje kostku cukru nebo tři. A dokonce se snažím, právě i u těch povídek, koukat na mapu, jestli ten pochod mohl jít takhle, jak daleko je ta vesnice, jestli z toho okna mohlo být vidět na věž kostela. Takže i geografické reálie se snažím mít přesné.

Není ta fabulace trošku ošemetná? Přeci jen píšete o reálných lidech. Nestalo se vám, že by se ozval třeba nějaký příbuzný toho, o němž jste psal?

Jeden jediný případ se mi stal. V *Poznámkách k dějinám* je povídka o tom, jak si Tomáš Garrigue Masaryk objedná vraždu Viktora Dyka utopením potápěčem Divíškem. To byl skutečný průkopník potápění v Čechách. A napsala mi paní Divíšková, jeho dcera, že tatínek by přeci nic takového neudělal. Omluvil jsem se a zdvořile jí odpověděl, že je to fikce a knížka historických povídek, ne historická realie. Trochu punk to je, ale o to je to zábavnější.

Jak se od sebe liší vaše jednotlivé beletristické knížky?

Jsou si podobné, držím se snad žánru. Kratičká povídka začíná příjemně a končí tvrdým nárazem. Na podzim vyjdou nové *Ostny a oprátky*, budou se jmenovat *Sny a sekery*. Bude to velmi podobné jako *Ostny a oprátky*, tedy krátká povídka a dobový článek z novin k tomu. Tam to vyšlo krásně, první povídka se odehrává 28. října 1918 a poslední 17. listopadu 1989.

Použijete tam krátké povídky, které zveřejňujete na Facebooku?

Ano, drtivá většina z toho, co publikuji na Facebooku, bude ve *Snech a sekerách*.

Jaká knížka se vám psala nejlépe a která naopak nejhůře?

To je těžká otázka. Nejlépe se mi píšou asi povídky, to jde samo, byť to není tak, že si řeknu, že v neděli odpoledne napíšu třeba čtyři povídky. Ty přicházejí samy od sebe čili za rok to mám seskládané na další knížku. Nejobtížněji se mi teď píše *Krvavý podzim 38*. Nevím proč. Jestli už je na mě dobově daleko? Připadá mi to zvláštní. Jde mi to pomalu, i když je tam stejné množství zajímavých příběhů, to není pár šarvátek, to byla regulérní pohraniční válka. Je tam hrdinství, zbabělost, silné příběhy, ale ani to mi nijak zatím nepomohlo. Těším se, až to dopíšu, což u většiny knížek nemám, protože pak o ně přijdu. Ale jinak jsem strašný otec knih, protože jak se knížka vydá, tak už je hotová a přestane mě zajímat a začínám pracovat na něčem jiném.

I přesto – je nějaká kniha, na kterou jste nejvíce pyšný?

Nejsem snad pyšný. Ale asi na *Krvavé finále*. Tam jsem vytáhl na světlo spoustu událostí, které byly zapomenuty. A hlavně se mi povedlo porovnáním exhumačních protokolů a databází vězňů ztotožnit některé lidi. Po sedmdesáti letech jsem potomkům řekl, kde jejich

příbuzní zemřeli, což považuji za to nejlepší, co jsem pro lidi mohl udělat. Nechápu, že to někoho nenapadlo už dřív.

Čtete recenze na své knížky?

Ano, čtu. Nečtu diskuse pod *Krvavými léty* na Streamu, to je ztráta času. Ale recenze ano.

Je nějaká, kterou si pamatujete, která vás třeba potěšila nebo naopak naštvála nebo mrzela?

Ani ne, většinou je přečtu a zapomenu. Ale mrzelo mě, když mi v jedné recenzi na *Privodce protektorátní Prahou* bylo vyčteno, že tam nejsou zpracované poválečné masakry Němců. Proč by to tam mělo být, když protektorátní Praha končí 8. května? Tak tam přeci nemůžou být masakry Němců z 9., 10. května. Navíc jsem o tom chystal další knihu, ale to autor recenze samozřejmě nemohl vědět.

Pojďme k historii. Vy jste řekl, že vás pohoršuje, když se atentát na Heydricha nazývá atentátem.

Mě to nepohoršuje, ať si tomu každý říká, jak chce. Jediné, co mě opravdu těžce pohoršuje, je slovní spojení „spáchali atentát“. To používala nacistická propaganda a převzala to komunistická propaganda. Gabčík s Kubišem ani jejich podporovatelé nic nespáchali. Čistě technicky ano, atentát je ozbrojený útok na vysoce postaveného politika. Ale mně to nejde přes pusu, protože Anthropoid je podle mě hvězdná hodina českých moderních dějin. Já se přikláním ke slovu útok. Slovo atentát má spíše negativní konotace. Atentát páchají většinou teroristé.

To už je ale tak ustálené a zavedené spojení...

Ano, už je to ve společnosti zavedené, ale neznamená to, že to musím papouškovat.

Pokud se to dá říci – jaké období vnímáte hůř, protektorát nebo co následovalo potom?

Nejhůř z toho celého příšerného období 1938–1953 vnímám jaro a léto 1945. Tam není žádná dělicí čára, tam se jen otočí pachatelé a oběti, ale to brutální násilí pokračuje. Nejhorší období je podle mě březen až srpen 1945, kdy zemřelo nejvíc nevinných lidí naprosto příšerným způsobem. Ať už je to ze strany nacistického Německa vůči obyvatelům protektorátu nebo naopak.

Myslíte si, že se násilí páchané na Němcích po skončení války dá obhájit jako přirozená reakce na to, co tomu předcházelo?

Myslím si, že to má dvě roviny. Bezprostřední brutální násilí po 8. květnu, které je individuální, protiprávní a zavrženíhodné, ale vlastně lidsky pochopitelné. A pak nastávají, a to mě na našich dějinách mrzí, velké masakry v Postoloprtech, Lanškrouně a na dalších místech, které páchaly jednotky pravidelné československé armády, anebo jednotky Revoluční gardy a partyzánská brigáda Václavík, které už v tu dobu byly pod armádním vedením. To znamená, že jim k tomu někdo musel dát rozkaz, tenkrát ústně nebo po telefonu. A osobně si myslím, že v tomhle mají prsty Nosek a Svoboda, tehdejší ministři vnitra a obrany. Přitom většinu těchto velkých československých masakrů potom stát vyšetřoval, ale mluví se o tom málo. Na Postoloprty byla dokonce ustavena speciální parlamentní komise a byli za to ti lidé potrestáni, byť je potom komunisti pustili. Podle mě byl komunismus horší, protože když vás vyslýchali gestapáci, tak to jsou pro vás cizí lidi, mluví německy, neznáte je. Ale když vás mlátí chlap, se kterým jste včera seděla v hospodě, nebo je to váš soused, to se podle mě snáší hůř. V rámci jednoho národa je to o to příšernější.

Někde jste naznačil, že to, že nás osvobodila na konci války Rudá armáda, je mýtus. Jak to tedy bylo? Protože nás to tak ve škole učili.

Řekl jsem to trošku jinak. Rudá armáda, co se týče Moravy a Slezska, vedla těžké boje, padlo tam mnoho vojáků, to nechci v žádném případě snižovat, ale v Čechách včetně Prahy byla situace úplně jiná. Tam Rudá armáda přišla většinou 9. května a později, tedy když už bylo po všem. Němci už v té době byli na útěku. Padlí vojáci byli i v Čechách, ale oproti Moravě to jsou minimální počty. Skoro si myslím, že v Čechách více vojáků Rudé armády zemřelo spíše na otravu alkoholem nebo na to, že je zastřelil vedoucí důstojník za to, že se opili nebo někoho znásilnili, než že by padli v bojích. Na Moravě ano, tam byly tvrdé boje. Vůbec nechci snižovat hrdinství vojáků Rudé armády.

Je něco, co vás vyloženě překvapilo, když jste psal *Průvodce stalinistickou Prahou*?

Spíše co mě nepřekvapilo – že spousta statečných lidí z druhého odboje se připojila k třetímu odboji. Co mě ale překvapilo, a o tom se také příliš nemluví, je to, kolik lidí bylo ochotno se do třetího odboje zapojit. My pořád žijeme v domněnku, že to byly nějaké izolované skupinky, ale to bylo tak společensky široké spektrum lidí, kteří nemuseli nutně stisknout zbraň, ale třeba tiskli letáky, časopisy. Bohužel ale Státní bezpečnost byla tak efektivní, že je

většinou zlikvidovala v samotném zárodku. A to i ty odbojové skupiny, které sama vyprovokovala, což dělali i nacisti za války. Ale řada velkých odbojových skupin třetího odboje byla rovnou infiltrována agenty Státní bezpečnosti.

Lišila se nějak vaše práce na *Průvodci protektorátní a Průvodci stalinistickou Prahou*?

Postupoval jsem úplně stejně. A dokonce některé příběhy i pokračují, takže jsem na stejné adrese mohl navázat na nějaký příběh, možná proto mi práce na něm šla rychleji.

Pojďme ještě krátce hovořit o současné žurnalistice. Vy jste v redakční radě *Deníku N*. V čem spočívá vaše členství?

Zatím byla dvě zasedání redakční rady, na kterých se všichni snažíme moudře radit *Deníku N*. Přeháním, je to spíše čestná funkce, za kterou jsem moc rád. Do obsahu nijak nezasahujeme. Tuším, že máme pravomoc odvolat ředitele, k čemuž se rozhodně nechystáme, protože pan Simkanič dělá svoji práci velmi dobře.

Myslíte si, že tohle je cesta k nezávislé žurnalistice u nás?

Myslím, že ano. Myslím, že je to vážně potřeba. Pokud nebudeme mít nezávislou žurnalistiku, tak to můžeme rovnou zabalit. Osobně nesleduji média, která vlastní některý z oligarchů.

Co chystáte v nejbližší době nového?

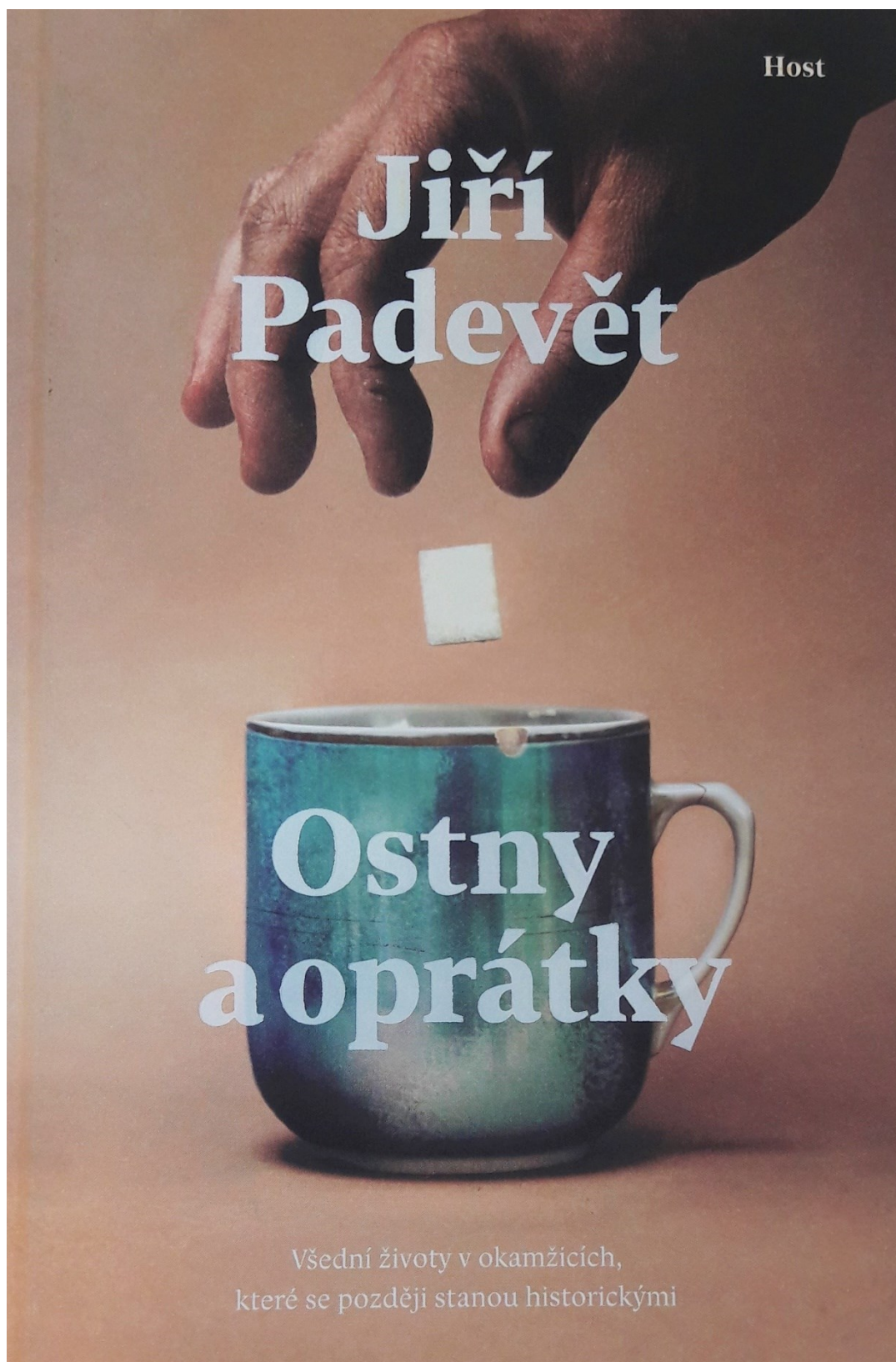
Chystám *Krvavý podzim 38*, potom takovou malou knížku, kde bude asi 30 až 40 krátkých povídek, které se odehrají v jedné vesnici během jediného květnového podvečera. Na konci se čtenář dozví, že se jedná o Lidice. V dubnu vyjde další průvodce, který se bude věnovat komunistickým lágrům, v podstatě druhý díl knihy *Za dráty*. Na podzim vyjde pokračování *Ostnů a oprátek*, tedy *Sny a sekery*. Mám rozepsanou také jednu velkou věc, která je ale zatím tajemstvím.

Příloha č. 3: Jiří Padevět (fotografie)

(Zdroj: facebookový profil Jiřího Padevěta)

Příloha č. 4: Obálka knihy *Ostny a oprátky* (2018, Host)

(Zdroj: vlastní fotografie)